

^ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır

DIPLOMAT

Heydər Əliyev

№ 40 (600) 25 - 31 Cəbrail, Oktyabr sal. il 2024
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Həjə: 40 qəpik

“DİPLOMAT” qəzetinin 600-cü sayı işıq üzü gördü

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev Bakının Nəsimi rayonunda yeni salınan parkda yaradılan şəraitlə tanış olub

Səh. 32

1947-ci il. Mustafa Barzani və onun kürd peşmərgələri Azərbaycanda

Səh. 17

Serok Barzani: Bijışk û zanyarên Kurd sermiyaneke neteweyî ya mezin e

**Baş redaktordan:
“Diplomat” təşəkkür edir!**

Azərbaycan rəhbərliyinin, Azərbaycanla yaşayan azsaylı xalqlara verdiyi demokratik haqlar isbat edir ki, bu gün Azərbaycan demokratiyası nəinki Qafqazda, hətta yüzillik dövlətlərin demokratiyasına örnekdir. Bu demokratiyadan bəhrələnen və 2003-cü ilin fevral ayından yayımlanmağa başlayan “Diplomat” qəzeti Azərbaycan mediasına, Azərbaycan xalqına yeni düşüncələr, üslub və fikirlərlə tarixi hadisələrin zülmət qaranlığını aydınlatmağa çalışdı. Bəlkə də heç kəsin demədiyi daha doğrusu deyə bilmədiyi tarixi faktları gündəmə gətirdi və özünə oxucu kütləsi qazandı. Çalışacağıq ki, bundan sonra da, xalqlarımızın qardaşlıq, dostluq, birlik və bərabərliyinə xidmət edək! Ümummilli Liderimiz Böyük Heydər Əliyev cənablarının dediyi kimi: “Azərbaycanda yaşayan xalqlar güllü-çiçəkli gülüstana bənzər”. Çox düzgün ifadə edilmişdir, biz də çalışacağıq ki, bu gülüstanın çiçəkləri günü-gündən tərəvətlənsin.

Bu gün “Diplomat” qəzetinin 600-cü sayı işıq üzü görür. Qəzetimizin ərəşəyə çatmasında əməyi olan bütün dostlarımıza minnətdarlığımızı bildiririk. Qəzetimizin onlarla, istər iqtidaryönlü, istərsə də, müxalifyönlü oxucuları “Diplomat”ın 600-cü sayı münasibətilə qəzetimizin redaksiya heyətini təbrik edirlər. “Diplomat” qəzetinin əməkdaşları da “Diplomat”ı təbrik edən oxuculara öz təşəkkürünü bildirir.

Səh. 38

Neçirvan Barzani: ‘Ankara’daki saldırı sürecin baltalanması amacıyla yapıldı’

Səh. 38

Esenyurt Belediye Başkanı Prof. Dr. Ahmet Özer gözaltına alındı

Səh. 40

Mesrûr Barzani: Herêma Kurdistanê parek ji alozî û hevrikiyên deverê nabe

Qüdsün xilaskarı Sultan Səlahəddin Əyyubi - əl-Kurdi

Səh. 3

Divê helwesta Serok Barzani, ji hisiyatê dûr, baş û erênî bê şirove kirin

Səh. 21

Tamah və səbr

Səh. 5

O GÜN OLSUN, MİNİNCİ SAYINI QEYD EDƏK, “DİPLOMAT”

Səh. 19

Kürd İperatorluqları

Səh. 9

XALQIMIZIN SEVİNCİ, TARİXİ MƏKTƏBİ “DİPLOMAT” -İMİZİN 600-CÜ SAYI MÜBARƏK

Səh. 21

Səh. 46

Mustafa Özçelik: İro pəwisti bi hişmendiya neteweyî ya ku Kobaniyê rizgar kiribû heye!

Səh. 45

DEM Partî: Divê Ahmet Ozer demildest bê berdand

Səh. 45

Bakirhan: Kurd nasname û îradeya xwe dixwazin

Prezident İlham Əliyev Bakının Nəsimi rayonunda yeni salınan parkda yaradılan şəraitlə tanış olub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 30-da caqlar quraşdırılıb, uşaq əyləncə zonası yaradılıb.

Bakının Nəsimi rayonunda Zərifə Əliyeva, Rixard Zorge küçələrinin və Neftçilər prospektinin əhatəsində yerləşən ərazidə aparılmış abadlıq və yenidənqurma işlərindən sonra yeni salınan parkda yaradılan şəraitlə tanış olub. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Eldar Əzizov dövlətimizin başçısına burada həyata keçirilən abadlıq və yenidənqurma işləri, yeni salınan parkda yaradılan şərait barədə məlumat verdi.

Paytaxtımızın daha da müasirləşdirilməsi, şəhərin abadlaşdırılması istiqamətində görülən işlər yaşıllıq zolaqlarının və parkların salınması ilə paralel şəkildə davam etdirilir. Belə istirahət məkanlarından daha biri Azərbaycan Prezidentinin göstərişinə əsasən Nəsimi rayonu ərazisində salınan yeni parkdır.

Bildirildi ki, yeni salınan parkda sakinlərin və qonaqların asudə vaxtlarının səmərəli təşkili üçün qısa müddətdə gözəl şərait yaradılıb. Ərazidə asfalt örtüyü ləğv edilərək müasir tələblərə cavab verən piyada yolları salınıb. Yeni parkda yaşıllaşdırma, işıqlandırma işləri görüldü, müasir otura-

Qeyd edək ki, son illərdə Prezident İlham Əliyevin tapşırıq və göstərişlərinə uyğun olaraq Bakıda həyata keçirilən abadlıq-quruculuq işlərinin həcmi daha da artmaqdadır. Paytaxt sakinlərinin və ölkəmizə gələn turistlərin istirahəti üçün ən müasir parkların və yeni yaşıllıq zolaqlarının salınması, Bakının qədim tarixi memarlıq nümunələrinin bərpası və müasir binaların tikilib istifadəyə verilməsi ölkəmizdə həyata keçirilən quruculuq işlərinin daha da genişləndiyini göstərir. "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili"ndə də yeni parkların və yaşıllıq zolaqlarının salınması, əhaliyə xidmət göstərən müasir infrastrukturun yaradılması Bakının dünyanın ən gözəl şəhərlərindən birinə çevrilməsi istiqamətində həyata keçirilən əhəmiyyətli tədbirlərdəndir. Nəsimi rayonu ərazisində yeni salınan park da Bakı şəhərinin simasının daha da gözəlləşməsi və paytaxt sakinlərinin istirahəti baxımından əhəmiyyətlidir. Yeni parkın salınması gələn ay COP29-a ev sahibliyi edəcək ölkəmizdə elan olunan "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" çərçivəsində həyata keçirilən işlərə də töhfə vermək baxımından xüsusi önəm daşıyır.

Prezident İlham Əliyevin Kazanda "Sberbank"ın İdarə Heyətinin sədri ilə görüşü olub

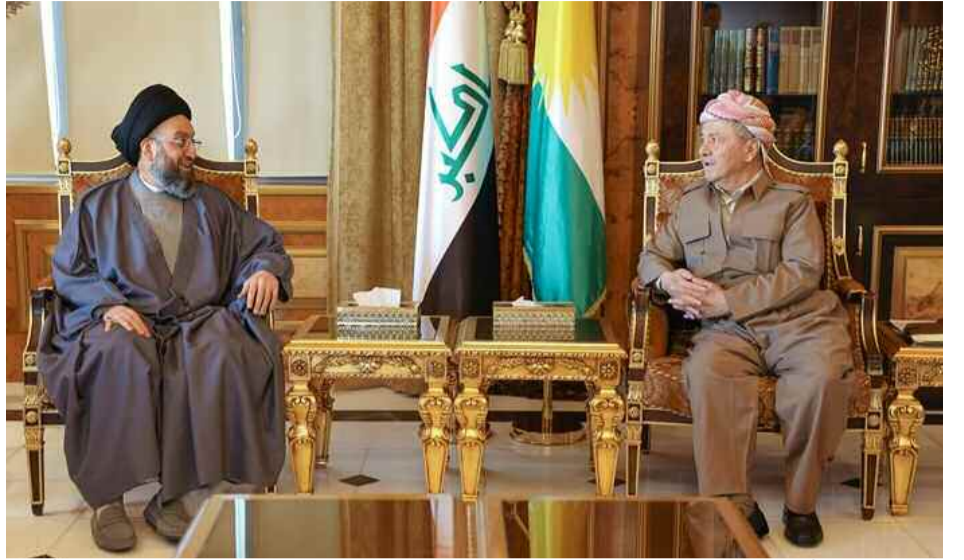
Oktyabrın 23-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Kazanda Rusiya Federasiyasının "Sberbank" Publik Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti, İdarə Heyətinin sədri German Qref ilə görüşü olub.

German Qref rəhbərlik etdiyi bankın həyata keçirdiyi işlər, o cümlədən bankın maliyyə sektoru ilə yanaşı, rəqəmsallaş-

ma həlləri vasitəsilə səhiyyə, sosial, təhsil və digər sahələrlə bağlı fəaliyyəti barədə dövlətimizin başçısına ətraflı məlumat verdi. O, Azərbaycanın sürətli iqtisadi yüksəlişini və sosial inkişaf meyillərini xüsusi qeyd etdi.

Görüşdə əməkdaşlıq imkanlarının müəyyənəndirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı.

Serok Barzanî û Ammar Hekîm rewşa siyasî ya Iraqê gotûbêj dikin

Serok Mesûd Barzanî îro pêşwazî li Serokê Teverga Hikme ya Niştimanî ya Iraqê Emmar El-Hekîm kir.

Di destpêka hevdiñinê de, Ammar El-Hekîm bi boneya serkeftina hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê li 20ê Cotmehê, pîrozbayî li Serok Barzanî û gelê

Kurdistanê kir û bi destkefteke girîng binav kir. Her di vê hevdiñinê de, du aliyan gotûbêj li ser rewşa siyasî ya Iraqê, pêwendiyên di navbera Herêma Kurdistanê û Iraqa Federal de, pêşhatên dawî yê siyasî û ewlehî yê navçeyê û pêwîstiya parastina aramiyê li Iraqê kirin.

Nêçîrvan Barzanî spasiya Komisyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan dike

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî pêşwazî li Serok û endamên Komisyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan kir, ku serperêştîya hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê kiribûn û proseya dengdanê bi serkeftî birêve biribûn. Nêçîrvan Barzanî spasî û pêzanîna xwe ji bo erk û karê Komisyone û piştgirî û alîkariyên Serokwezîrê Federal û Desthilata Dadweriya Iraqê nişan da û pesnê xizmet û keda wan di birêvebirin û serxistina hilbijartinê û proseya dengdanê da, herwiha amaje bi wê kir ku bi hemû pîvanan ev hilbijartin ji bo Herêma Kurdistanê gelekî girîng bû. Serokê Herêma Kur-

distanê got ku, serkeftina hilbijartinan di encama rol, dilsozî û hevkarîya komîsyone li gel hemû aliyan pêwendîdar li Herêma Kurdistanê bû, ji bo wê jî destxweşî li wan kir û hêviya serkeftinê ji wan re xwast.

Ji aliyê xwe ve, Komîsyona Bilind a Serbixwe ya Hilbijartinan bi boneya serkeftina hilbijartinan, pîrozbahî li Nêçîrvan Barzanî û Herêma Kurdistanê kir û tevahiya proseya bilind nixand, ku ji bangeşeya hilbijartinê heta dengdanê, proseya serkeftî bû, bi awayekî ku cara yekem e li Iraqê û Herêma Kurdistanê ti taneyeke bi rengê sor li ser hilbijartinê nehat tomarkirin.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî Pêşangeha Navdewletî ya Veberhênana Xanûberiyê li Hewlêrê vedike

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro Pêşangeha Navdewletî ya Veberhênana Xanûberiyê li Hewlêrê vedike. Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro 29ê Cotmehê Pêşangeha Navdewletî ya Veberhênana Xanûberiyê li Hewlêrê vedike.

260 kompaniyên navxweyî û biyanî di pêşangehê de beşdar in û çalakîyên pêşangehê dê çar rojan berdewam bike.

Beşek ji kompaniyên biyanî ji 15 welatên cihê hatine, ta ku karînen xwe ên di zanista endezyariya mîmarîyê de pêşkêş bikin. 5emîn Pêşangeha Navdewletî ya Xanûberiyê li Hewlêrê bi hevahengiya Desteya Veberhênanê tê lidarxistin û kompaniyên beşdar armanc dikin projeyên xwe yê veberhênanê û materyalên ku di çêkirin û pêxistina xanî û avahiyan de tene bikar anîn, nişan bidin.

HEYDƏR ƏLİYEV 101 ANIM GÜNÜ XÜSUSİ BURAXILIŞ

ULU ÖNDƏR HƏR ZAMAN BİZİMLƏDİR

Nə qədər ki, müstəqil Azərbaycan dövləti var, Azərbaycan xalqı var, Ümummilli lider, Ulu Öndər Böyük Heydər Əliyev də ürəklərdə yaşayacaqdır!

..... *Unudulmaz xatirələr*

Hər bir insan arzu edər ki, dahi, möhtərəm və mötəbər dövlət rəhbərləri ilə görüşsün. Belə fürsətlərdən biri də mənə qismət oldu. Və mənə dünya siyasətçilərinin öndərləri sırasında olan Ümummilli Lider, Böyük Öndər, müdrik insan, dövlət rəhbəri Heydər Əliyev cənabları ilə görüşmək nəsisib oldu. O gün mənim həyatımın ən xoş günlərindən biri idi. O günü mən hər zaman xoş xatirələr kimi anıram və yeri düşəndə o görüş barədə dostlara fəxrlə danışırım.

-1992-ci ilin dekabr ayı idi. Hər yerdə hərə-mərclik hökm sürürdü. Cəbhədə itaətsizlik, özbaşınalıq yaranmış, günü-gündən torpaqlarımız əldən gedir, şəhidlərimizin sayı artırdı. Azərbaycan yas içində idi. Ölkəmizin hər yerində yasxanalar qurulmuşdu.

Hər gün cəbhədən xoşagəlməz xəbərlər gəlirdi. Heç kim heç kimin ərizəsini oxumaq istəmirdi. Demək olar ki, ölkə idarə olunmurdu.

O zaman faşist Səddam Hüseyin zülmündən qaçıb Araz çayını keçərək Naxçıvana pənah gətirən və hakimiyyətdə olan sərişdəsiz cəbhəçilərin əlinə düşən bir qrup kürd və türkman qaçqınlarının həbs olduğunu eşitdim, hansı ki, əksəriyyəti qadın-uşaq, yaşları yetmiş haqlamış qocalar və ona qədər orta yaşlı kişilər idilər. Hətta həmin günlərdə bir qadın iki qız övladı dünyaya gətirmişdi, birinin adını Azərbaycan, digərinin adını isə Kürdüstan qoymuşdular. O vaxtkı səbatsız dövlət rəhbərlərinin ucbatından, Naxçıvan sərhədçiləri onları saxlamış və 6 aya qədər həbs etmişdilər.

Havalarn çox soyuq olmasına baxmayaraq, biz Naxçıvan MR-na getdik. Ora gecə saatlarında çatdıq, məsələ ilə bağlı Milli Məclisin sədri Heydər Əliyev cənablarına müraciət etdik, onunla görüşmək istədiyimizi bildirdik. Vasif Talıbov cənabları, Heydər Əliyev cənablarının bizi qəbul edəcəyini bildirdi.

Gecə saat 24.00 idi. Qarabağ məsələsi barədə kiminləsə telefonla söhbət edirdi. Qapı yarıaçıq olduğundan hərdən qulağımıza

Qarabağla bağlı sözlər çatırdı.

Bizi içəri dəvət etdilər. Naxçıvan Kürd Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Nizami Aliyevlə qarını döydük, içəri daxil olduq. Naxçıvanda heç bir yerdə elektrik işığı olmadığından

otaqda neft lampası yanırdı, otaq yarıqaranlıq idi, sol tərəfdə neft sobasının istisi hiss olunurdu. İş otağının baş tərəfində dəyirmi masa var idi. Heydər Əliyev cənabları, masanın arxasında əyləşmişdi. Biz içəriyə daxil olanda o, yerindən qalxıb bizə tərəf gəldi. Bizimlə bir-bir görüşüb xoşgəldiniz dedi və qolumuzdan tutaraq masaya tərəf apardı. Bizi oturtduqdan sonra, özü keçib kresloya əyləşdi. Üç saata qədər bizimlə çox sakit, səmimi söhbət etdi. Mavi gözlərində müdriklik, sonsuz mərhəmət görünürdü. Bizi diqqətlə dinlədi, işimizlə bağlı məlumat alandan sonra, tapşırıqlar verdi və dedi: "Qaçqınlarla görüşün, əgər onlar bu qışı Naxçıvanda qalmaq istəyirlərsə, biz onları kəndlərdə yerləşdirə bilərik, qaçqınlarla görüşdən sonra vaxt tapıb mənim yanıma gələrsiniz".

Sonra Bəylər müəllimə tapşırırdı ki, gecdi, maşın olmaz, qonaqları aparın. Biz nə qədər təkid etsək də o, razı olmadı.

O, böyük insanın hər işə belə diqqətlə yanaşması məni valeh etdi. Öz-özümə düşünürdüm; gö-rəsən onda işə belə maraq, həvə hardandır. "Heç bir dövlət məmuru gecenin bu vaxtına qədər qalib işlə-

məz." Səhəri günü bizi Naxçıvan MTN-nə dəvət etdilər. Axşam saat səkkizə qədər bizi sorğuladılar. MTN-nin əməkdaşları günorta yeməyinə getsələr də biz yeməksiz qaldıq. Axşam saat səkkizdə MTN-

nin iki əməkdaşı ilə birlikdə qaçqınların saxlandığı hərbi hissəyə getdik. Hərbi hissənin həyəti işıq olmadığından zil qaranlıq idi. Bir azdan dar dəhlizə keçdik. Dəhliz qaranlıq olsa da dəhlizin sonunda zəif lampaya işığı görünürdü. Geniş bir otağa keçdik, bizi Şahmurad, Şahmərdan və bizi dindirən MTN-nin əməkdaşlarından biri və tanımadığım daha bir neçə mülki geyimli adamlar qarşıladı. Yenə sorğu suallar başladı, sonda o qərara gəldilər ki, qaçqınlarla kürd dilində danışmayaq. Aralarında olan türkmanlar kürd dilini də bilirdilər, onların vasitəsi ilə öyrəndik ki, onlar tranzit bir ölkə kimi Azərbaycandan Rusiyaya, oradan da Avropaya getmək istəyirlər.

Qaçqınların istəklərini öyrəndikdən sonra "qonaqlı" otağa gəldik və qaçqınların istəklərini onlara bildirdik. MTN-nin əməkdaşlarından biri mənə tapşırırdı ki, Bakıya qayıdanda nazirliyə gedim. Səhəri günü, qaçqınların problemləri ilə bağlı, Ulu Öndər Böyük Heydər Əliyev cənablarına məlumat vermək üçün yenidən onunla görüşməyə getdik, işin bütün incəlikləri ilə maraqlandı, soruşdu və bizə dedi: "Siz gedin, mən münasib yoldaşlara tapşırıram, onları azadlığa buraxıb, yola salarlar". Səhəri qaçqınlar

həqiqətən hissə-hissə Bakıya göndərildilər və oradan da Moskvaya yola salındılar. O, ölməz insanla görüşdüyüm üçün özümü xoşbəxt sayıram. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi o dövrlərdə Azərbaycanda böyük hərə-mərcliklər baş alıb gəldirdi. Bunu gören xalq, xalqımızın dahi oğlu, əzəli və əbədi Milli Liderimiz Heydər Əliyev cənablarını Bakıya dəvət etdi. Heydər Əliyev yenidən hakimiyyətə gəldi və tariximizi, dinimizi, dilimizi, mədəniyyətimizi, parçalanmaq üzrə olan Vətənimizi bizə qaytardı. O, Azərbaycan xalqını, Azərbaycan dövlətini məhv olmaqdan, dünya xəritəsindən silinməkdən birdəfəlik xilas etdi. Ölkəmizdə yaşayan milli azlıqlar Heydər Əliyevi, onun apardığı dünyəvi siyasətini böyük məhəbbətlə sevirilər və dəstəkləyirlər. Bu sevgi, bu məhəbbət xalqımızın ürəyində əbədi qalacaq.

Çünki xalqımız və ölkəmiz üçün tale yüklü anlarda düşmənlərimiz etnik azlıq amilindən istifadə etmək istəyirdilər. Azərbaycan xalqının ayrılmaz hissəsi olan azsaylı xalqları fəlakət qarşısında idilər. Məhz Heydər Əliyev onları bu fəlakətdən xilas etdi. Xalqımız onun xidmətlərini heç vaxt unutmayacaq, daim Heydər Əliyevin siyasətini dəstəkləyib və dəstəkləyəcək. Biz Heydər Əliyevin ideyalarının həyata keçməsi üçün ömrümüzün sonuna kimi çalışacağıq və onun ideyalarını yaşatmaq üçün möhtərəm prezidentimiz İlham Heydər oğlu Əliyev cənablarına möhkəm dəstək olacağıq. O, ölümü ilə xalqlarımızı birləşdirdi və onun məzar millətimizin ziyarətəgahına çevrildi. Bu gün Ulu Öndərimizin anım günündə minlərlə insan axını onun məzarını ziyarət etmək üçün sübh çağından əllərində gülcükçək güllü-gülüstanə dönmüş Fəxri Xiyabana axın edir, Milli Liderimizi anırlar. "Günəşdən nur doğar", deyiblər. Doğrudan da bu gün xalqımız Heydər Əliyevdən doğan nurun, İlham Heydər oğlu Əliyevin ətrafında birləşərək Öndərimizdən miras qalan Vətənimiz Azərbaycanı inamlı addımlarla qabaqcıl ölkələr sırasına aparırlar. O, hər zaman, hər an bizimlədir, çünki onun xalqımıza bəxş etdiyi tükənməz sərvətlər hər yerdədir. Xalqımızı azadlığa çıxaran, ona xoşbəxt gələcək bəxş edən, Ümummilli liderimizə Uca Tanrıdan rəhmət diləyirik.

Tahir Süleyman

HEYDƏR ƏLİYEV 101 ————— ANIM GÜNÜ ————— XÜSUSİ BURAXILIŞ

ÖMRÜNÜ-GÜNÜNÜ XALQINA HƏSR EDƏN DAHİ İNSAN

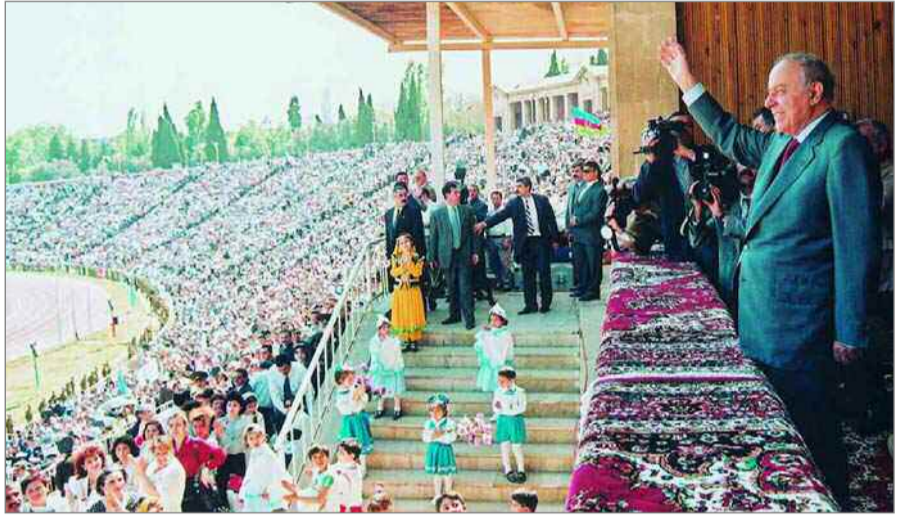
1993-2003-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti olmuş Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü ildə Naxçıvanda anadan olub. 1939-cu ildə Pedoqoji texnikumu, 1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirib. 1941-1944-cü illərdə Naxçıvan MSSR-də SSRİ-nin Daxili Məsələlər Üzrə Milli Komissarlığında, 1944-cü ilin mayında isə Dövlət Təhlükəsizlik Orqanlarında çalışmağa başlayıb. 1964-cü ildə Heydər Əliyev Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin sədr müavini, 1967-ci ildən isə Komitənin sədri təyin

olmaqla qiyamçıların təzyiqi altında Bakıya köçürülən Heydər Əliyev paytaxta gəlir və Azərbaycan Ali Sovetinin sədri seçi-

nidən hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra ölkədə sabitlik, əmin-amanlıq yaradıb, qanunsuz silahlı qruplaşmaların fəaliyyəti-

daşında daima yaşayacaq!

Yeni Azərbaycanın qurucusu
İstər Sovət haki-

lir və bir neçə gün sonra Ali Sovetin qərarı ilə Prezidentin səlahiyyətləri ona verilir. Həmin ilin ok-

nə son qoyub. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması və cəbhədə atəş-

miyyəti illərində, istərsə də müstəqillik dövründə Heydər Əliyev Azərbaycanın inkişafı naminə əlin-

Dahi şəxsiyyətin keşməkeşli ömür yolu

edilib. 1969-cu ilin iyul ayından Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin I katibi seçilib.

1982-1987-ci illərdə SSR Nazirlər Soveti sədrinin I müavini vəzifəsinə yüksəlib, eyni vaxtda, 1986-cı ildən SSRİ Nazirlər Soveti Sosial-İnkişaf Bürosunun sədri olub. 8-11-ci çağırışlarda SSRİ Ali Sovetində deputat seçilib.

1987-ci ildə təqaüdə çıxsa da, 3 ildən sonra yenidən siyasətə qayıdıb. 1990-cı ilin yanvarında Bakıda qanlı hadisələr dövründə Heydər Əliyev Azərbaycan SSR-nin Moskvadakı nümayəndəliyinə gələrək Qorbaçov siyasətinə qarşı kəskin çıxış edir. 1991-ci ilin iyulunda isə Heydər Əliyev Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası sıralarından çıxır.

Vətənə qayıdan Heydər Əliyev 1991-ci ildə Naxçıvan MR-nin Ali Məclisinin sədri seçilir. 1993-cü ilin yayında Azərbaycanın Prezidenti Əbülfəz Elçibəy başda Sürət Hüseynov

tyabrında isə Prezident seçilir.

Dövlətə başçılıq edən Heydər Əliyev Qarabağda müharibəni dayandırır, "Əsrin müqaviləsi"ni imzalayır, 1998-ci ildə isə yenidən Prezi-

desinin elan olunması dövrünün başlanmasını onun adıyla bağlıdır. Avropada Qərbin diplomatik dairələrində onu sabitliyin qaranlıq və yeni iqtisadi islahatların aparıcısı kimi tanıyırlar.

dən gələni əsirgəməyib. Xüsusilə də son on ildə Azərbaycanda dövlət quruculuğu sahəsində onun rolu müstəsna dır. Heydər Əliyev respublikamızın ilk prezidenti olmasa

dent seçildəndən sonra "Əsrin tikintisi" - Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəmərinin tikintisinin təşəbbüskarı olur. 2003-cü ilin Prezident seçkilərində isə son anda İlham Əliyevin xeyrinə namizədliyini geri götürür. Heydər Əliyev müstəqillik dövründə ye-

Heydər Əliyev bütün ömrünü Azərbaycan xalqının xoşbəxt gələcəyinin qurulmasına həsr edib. Azərbaycan tarixinin təxminən 34 illik bütöv bir dövrü onun adı ilə bağlıdır.

Heydər Əliyevin işıqlı xatirəsi Azərbaycan xalqının yad-

da, onun dövlətçiliyimizin möhkəmlənməsi, bir növ yenidən qurulması istiqamətində göstərdiyi səylər əvəz edilməzdir. Təsədüfi deyil ki, onun adının qarşısına artırılan və ən çox istifadə edilən ifadələrdən biri də "Yeni Azərbaycanın qurucusu" sözləridir.

HEYDƏR ƏLİYEV 101 ANIM GÜNÜ XÜSUSİ BURAXILIŞ

ÖMRÜNÜ-GÜNÜNÜ XALQINA HƏSR EDƏN DAHİ İNSAN

Dahi şəxsiyyətin keşməkeşli ömür yolu

90-cı illərin əvvəllərində SSRİ-nin mənğənəsindən yenicə çıxan və özünün ilkin müstəqilliyindən 71 il aralı qalan Azərbaycanın dövlətçiliyinin restavrasiyasına öndərlik edə biləcək və böyük təcrübəyə malik bir insana olan ehtiyac özünü açıq şəkildə büruzə verirdi. Sovetlər İttifaqı son anlarını yaşasa da, onun məkrli rəhbərləri müstəqilliyə can atan respublikaların qarşısına müxtəlif əngəllər çıxarmağa cəhd göstərdilər. İstər Ermənistan azərbaycanlılarının deportasiyası, istərsə də, 20 Yanvar faciəsi bu əngəllərin təzahürü idi. Lakin bütün bunlara baxmayaraq, xalqımızın iradəsi və azadlıq eşqi qəhrəman övladlarının qanı bahasına müstəqilliyi təmin etdi. Lakin müstəqillikdən sonra daha məsuliyyətli bir proses başladı. Çünki müstə-

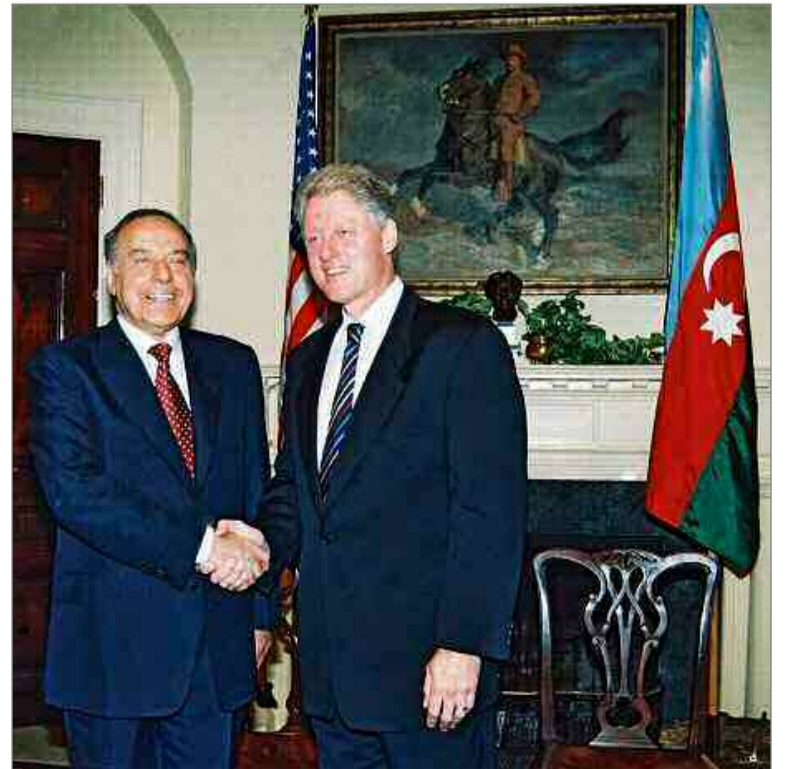
qilliyi qorumaq onu əldə etməkdən daha çətin idi. Bu mənada dövlət strukturlarının möhkəmləndirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edirdi. Heydər Əliyev məhz bu məqamda

Naxçıvandan Bakıya rəsmən dəvət edildi. O andan etibarən Azərbaycanın dövlət quruculuğu sahəsində canlanma müşahidə olunmağa başladı. Hər şeydən əvvəl, o, daxilə Azərbaycanın

bütövlüyünə xələl gətirməyə çalışan və mərkəzə tabe olmaqdan boyun qaçıran bir qrup qüvvəni zərərsizləşdirdi. Daha sonra müxtəlif səpgili islahatlar həyata keçirməklə böyük quruculuq işlərini davam etdirdi.

Heydər Əliyevin onilliklərə söykənən təcrübəsi və uzaqgörənliyi iqtisadiyyat, milli siyasət, mədəniyyət və digər sahələrin yeni məzmununda formalaşdırılmasına xüsusi kömək göstərdi. Onun məqsədyönlü səyləri nəticəsində yeni Azərbaycan quruldu, Sovet Azərbaycanından tamamilə fərqlənən yeni məzmunlu Azərbaycan çiçəklənməyə başladı. Heydər Əliyev dövlətçiliyin təməllərini sarsılmazlığını elə təmin etdi ki, bu gün hər bir sırayı Azərbaycan vətəndaşı bu sistemin uzun müddət yaşayacağına inanır.

Hazırladı:
İsmayıl ƏLİYEV

XX əsrdə erməni rəsmi dairələrinin kürdlərə qarşı həyata keçirdiyi deportasiya, repressiya və terror aktları haqqında

Əvvəli səh. 7-də

Ermənistan hökuməti yazdı kürdlərinin əli ilə Amasiya rayonunda yaşayan azərbaycanlıları deportasiya etmək istəmişdi. Belə ki, Amasiya rayonu ərazisində Ələyöz rayonunun kürd kəndləri üçün yaylaq yerlərinin ayrılmasını istəmişdilər. Bu məqsədlə yazdı kürd kəndlərinin təmsilçilərinin iştirakı ilə Amasiya rayonunun dağ kəndlərinə baxış keçirilmişdi. Əslində, Ələyöz rayonunun özü yaylaq rayonu olub, dəniz səviyyəsinə görə Amasiya rayonu ilə eyni səviyyədə idi. Digər tərəfdən, onsuz da otlaq sahəsinin qıtlığından əziyyət çəkən Amasiya rayonunun ərazisindən Axuryan və Ani rayonlarının erməni kəndləri üçün çox-çox əvvəl yaylaq yerləri ayrılmışdı. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Amasiya rayonunda yaşayan azərbaycanlı əhalinin böyük əksəriyyəti mal-qarasını uzun sürən qış aylarından salamat çıxarmaq üçün qonşu erməni rayonlarının kəndlərindən ot almaq məcburiyyətində qalırdılar. Yazdı kürdləri Ermənistan hökumətinin əsl niyyətini başa düşüb, bu təklifdən imtina etmiş və əhalisinin sıxlığına görə Amasiya rayonundan qat-qat seyrək olan və geniş otlaq sahələrinə malik qonşu Qukasyan rayonundan yaylaq yerlərinin ayrılmasını istəmişdilər. Lakin Ermənistan rəhbərliyi buna razı olmamış və bu məsələ beləcə gündəlikdən çıxarılmışdı.

İşxan Ankosi yazır ki, hələ 1987-ci ildən Ermənistan KP MK-nın, Nazirlər Sovetinin, Ali Sovetin və güc strukturlarının bilavasitə örtüyü altında "Antikürd komitəsi" fəaliyyət göstərirdi. Bu qrupa İrəvanda yazdı kürdlərinin daha çox yaşadığı Myasnikyan rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi Muradyan rəhbərlik edirdi. 1990-cı ildə ermənilərin antikürd kampaniyası apogey həddinə çatmış, kürdlər əleyhinə vərəqələr yayılmış, onların evləri yandırılmışdı. Bundan sonra İşxan Ankosinin iştirakı ilə 9 nəfərdən ibarət kürdlərin nümayəndələrini uzun təkidlərdən sonra Ermənistan KP MK-nın birinci katibi Vladimir Movsesyan qəbul etmişdi. Nümayəndə heyəti bir daha əmin olmuşdu ki, müəyyən antikürd qüvvələri mövcuddur və onların qarşısında konkret vəzifələr qoyulmuşdur. Elə həmin görüşdən ayrılan nümayəndə heyətini ermənilər Mərkəzi Komitənin qarşısında döymüşdülər. İşxan Ankosi yazır: "Hər şey aydın idi: əgər sağ qalmaq istəyirsənsə, çamadanını götür, haydı vağzala doğru".

O, daha sonra qeyd edir ki, 1988-ci ildə Spitakda baş verən zəlzələdən iki gün sonra Araqats (Ələyöz) rayon partiya komitəsinin üçüncü katibi Valeri Tonoyan Camışlı kəndində yaşayan yazdı kürdlərinə demişdi ki, dekabrın 11-də erməni millətçiləri kürdlərə qarşı qırğınlar törədəcəkdilər. Təkcə Ələyöz rayonunda 11 yazdı kürd kəndi darmadağın ediləcəkdi. Bunun üçün yazdı və müsəlman kürdlərin yaşadıkları evlər və cinayətin konkret icraçıları əvvəlcədən müəyyən edilmiş, benzindəşyan maşınlar hazır vəziyyətə gətirilmişdi. Sadəcə olaraq, dekabrın 7-də baş verən zəlzələ nəticəsində ermənilərin növbəti

cinayətlərinin qarşısı alınmışdı.

1991-ci ildə kürd ziyalılarında ibarət bir qrup müsəlman və yazdı kürdü arasında Ermənistan rəhbərliyinin apardığı təfriqçilik siyasətinə qarşı etirazlarını bildirmək üçün prezident Levon Ter-Petrosyanın qəbulunda olmuşdu. Kürd ziyalısı Çerkəze Raş demişdi: "Məgər siz bir şərqşünas kimi bilmirsiniz ki, yazdı kürdlər digər kürdlərdən yalnız dini inanclarına görə fərqlənir və kürd xalqının bir parçasıdır? Sizin siyasətiniz kürdlərin müxtəlif konfessiyaları arasında nifaq yaratmağa yönəlib". Levon Ter-Petrosyan cavab vermişdi: "Biz erməni xalqının maraqlarından çıxış edirik".

Kürdlərə qarşı törədilən qətl və

qırğınların cəzasız qalması erməni millətçilərinin yeni-yeni qırğınlara həvəsləndirirdi. 2006-cı il avqustun 17-də Kotayk vilayətinin Zovuni kəndində yaşayan yazdı kürdlərlə ermənilər arasında kütləvi dava baş vermişdi. Həmin vaxt 42 yaşında yazdı kürd Kərəm Avdalyan qətlə yetirilmişdi. Hadisə yerinə gələn Ermənistan Yazdıları İttifaqının sədri Aziz Tamoyanın başına odlu silahı dayayaraq demişdilər ki, kürdlər rədd olub öz ölkələrinə getsinlər. Bu cinayəti Ermənistanın hüquq-mühafizə orqanları ört-basdır etmişdilər. 2006-cı il dekabrın 7-də K.Avdalyanın anası, arvadı və iki oğlu Ermənistan Prezidentinin iqamətgahı qarşısında özlərini yandırmışdılar.

2009-cu il iyun ayının 3-də Abovyan rayonunda Məcid Hasoyan adında yazdı kürdün 6 nəfərlik ailə üzvünün hamısını erməni qonşuları qətlə yetirmişdilər. Hansı ki, həmin ailənin qətlə yetirilən ən kiçik üzvü Tengizin 13 yaşı var idi və ona daha çox işgəncə vermiş, venalarını doğramışdılar. Üst-üstə Hasonan ailəsinin üzvlərinə 80 bıçaq zərbəsi vurmuşdular. Bundan sonra erməni qonşuları yazdıların saxladıkları pulları və qızılları oğurlamışdılar.

Ararat (Vedi) rayonunun Qaralar kəndində 1988-ci ilədək azərbaycanlılarla yanaşı, ermənilər, müsəlman və yazdı kürdləri birgə yaşayırdılar. Azərbaycanlılarla müsəlman kürdlər 1988-ci ildə Qaralardan deportasiya edilmişdilər. 1994-cü ilin iyul ayında ermənilər Qaralar kəndində yaşayan yazdı kürdlərə qarşı qırğınlar törətmişdilər. Bununla bağlı Azərbaycan Kürd Mədəniyyət Mərkəzi

dünya xalqlarına müraciət edərək qeyd edirdi ki, "qaniçən erməni hərbiçiləri Vedi (Ararat) rayonunun yazdı kürdlər yaşayan Qaralar kəndində 50-dən çox dinc sakini qətlə yetirmişlər". Azərbaycan Kürd Mədəniyyət Mərkəzi ermənilərin təcavüzünə son qoymaq və yazdı kürdlərini məhv olmaqdan xilas etmək üçün dünya xalqlarını səslerini ucaltmağa çağırırmışdı.

Ermənistanda daşnakların hakimiyyəti dövründən aparılan etnik təmizləmə siyasəti nəhayət, müasir Ermənistan hakimiyyəti tərəfindən başa çatdırıldı. Erməni ümummilli hərəkatının 1994-cü ildə İrəvanda keçirilən mitinqlərindən birində Levon Ter-Petrosyan demişdi: "O şeyi ki biz 2-

həyata keçirilən diskriminasiya siyasəti Avropa Şurasının İrqiçilik və irqi dözümsüzlüyə qarşı mübarizə komissiyasının hesabatlarında da öz əksini tapmışdır. Komissiyanın 13 fevral 2011-ci ildə dərc edilən hesabatında qeyd edilir ki, etnik azlıqlar olan yazdıların torpağa mülkiyyət sənədi almaq, suvarma və otlaqlar problemləri mövcuddur. Habelə, yerli hakimiyyət, polis və ordu tərəfindən yazdı icmalarının hüquqlarının pozulması faktları aşkar edilmişdir.

Müsəlman kürdlərin Ermənistandan deportasiyası zamanı yazdı kürdlər, çox təəssüf ki, erməni millətçi dairələrinin yanında yer almışdılar.

3 il ərzində etdik, digərləri bunu 600-700 il ərzində edə bilməyiblər. Biz Ermənistanı digər xalqlardan təmizlədik".

Erməni eksperti Karine Ter-Saakyanın verdiyi məlumata görə, 2002-ci ildə Ermənistan parlamenti yazdıların kürd olmaması barədə qətnamə qəbul etmişdir. Ermənistan hökumətindən dəstək alan həftəlik "Yezdixana" qəzeti kürdlərə qarşı yazılar dərc edir. İrəvan radiosunda bir saatlıq kürdcə verilişlərdə yazdıların kürd olmadığı təbliğatı aparılır. 1992-2012-ci illərdə Ermənistanda yaşayan yazdıların 30 faizi ölkəni tərk etmək məcburiyyətində qalmışdılar. Məsələn, əgər 1990-cı illərin əvvəllərində Ələyözün Hakko kəndində 100-dən çox yazdı ailəsi yaşayırdısa, 2012-ci ildə burada 16 yazdı ailəsi qalmışdı. Bir çox yazdı iqtisadi vəziyyətin ağırlığına tab gətirməyərək ərzaq və digər yardımlar almaq üçün xristianlığı qəbul etmək məcburiyyətində qalırlar. Məsələn, Ələyöz rayonunun Amre-Taza (keçmiş Karvansara, hazırda Saduns kəndi – N.M.) kəndində yaşayan yazdıların təqribən 35 faizi xristian protestanta çevrilmək məcburiyyətində qalmışlar.

Rəsmi Ermənistan dairələrinin azərbaycanlılara və müsəlman kürdlərə qarşı apardıkları etnik təmizləmə siyasəti hazırda yazdı kürdlərə qarşı davam etdirilir. Bir zamanlar kürdlərin ermənilərlə birlikdə türklərə qarşı vuruşduqlarını yazan erməni tarixçiləri və siyasətçiləri bu gün kürdlərin ermənilərin soyqırımında iştirakçı olmaları barədə iddialarla çıxış edirlər.

Etnik azlıqlara qarşı Ermənistanda

Lakin çox keçmədi ki, yazdı kürdləri də eyni aqibəti yaşadılar. Bu gün diskriminasiyaya və kütləvi qırğınlara məruz qoyulan yazdı kürdlər Rusiyaya, Ukraynaya, Belorusa, Qərbi Avropa ölkələrinə, ABŞ-a, hətta Avstraliyaya üz tuturlar. Erməni vandalları kürdlərin qəbiristanlıqlarını buldozərlərlə yerlə yeksan edirlər.

2011-ci ildə keçirilən siyahıyaalmanın nəticələrinə görə, Ermənistanda yaşayan 3.018.854 nəfər əhalinin 35.308 nəfərini yazdı kürdlər təşkil etmişdir. 1979-cu ildə keçirilən siyahıyaalmanın nəticələri ilə müqayisədə kürdlər artmaq əvəzinə 13.352 nəfər azalmışdır. Əslində, kürd ailələrində çoxuşaqlılığın normal həyat tərzinə olmasından nəzərə alınsa, 1979-cu ildən keçən 32 il ərzində, yəni 2011-ci ildə Ermənistanda yaşayan kürdlərin sayı azı iki dəfə artmalı idi.

Ermənistanın şəhərlərində yaşayan yazdı kürdləri əsasən şəhərin kommunal xidmət və yaşıllaşdırma sahələrində çalışırlar. Ermənilərin özlərinə rəva görmədikləri işlərdə çalışdırılan yazdıları diskriminasiyaya məruz qalırlar. Əgər 1989-cu ildə İrəvanda 7086 yazdı kürdün yaşadığı qeyd alınmışdısa, 2011-ci ildə onların sayı 3268 nəfər idi. Şəhərlərdə yaşayan yazdıları öz evlərini dəyərdəyməzinə satıb Rusiyanın şəhərlərinə köçmək məcburiyyətində qalırlar. Təkcə bu faktlar kürdlərin Ermənistanda nə dərəcədə diskriminasiyaya, deportasiyaya və terrora məruz qalmalarının əyani göstəricisidir.

Nazim MUSTAFA

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezi-

AZƏRBAYCANDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Qeyd etmək lazımdır ki, gürcü mənbələrində göstərilən bu hadisə obyektivliyi ilə fərqlənən Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərinin "Şəddadilər" fəslində tamamilə başqa tərzdə təsvir edilmişdir. Burada göstərilir ki, 417 (1026/1027) –ci ildə Abxaz çarı Arran ölkəsinə hücum edib Şəmkürü bir neçə gün mühasirə etdi. Fəzl isə böyük bir qoşunla ona qarşı hərəkət edib

Göstərilən əsəri, IX cildi, səh. 153-154). Qeyd etmək lazımdır ki, xəzərlərlə Fəzlin bu müharibəsi haqqında İbn əl-Əsir tərəfindən verilən məlumatla başqa mənbələrdə təsadüf edilmir. Fəzlin göstərilən müharibədə on min adam tələfat verməsi haqqında olan xəbəri qəbul etsək, bu hadisənin Şəddadilər dövlətinə çox böyük zərbə olduğunu müəyyən etmək olar. bundan başqa İbn əl-Əsirin

dur ki, Fəzl böyük oğlu Musanı vəliəhd seçmişdi. Görünür, bu və sair səbəblər Əskuyəni atasına qarşı qiyam qaldırmağa məcbur etmişdir. Fəzl oğlu Əskuyənin qiyamını yatırmaq üçün Musanın başçılığı altında Beyləqana qoşun göndərmişdi. Musa Beyləqanda olan qardaşı üzərinə hücum etdiyi zaman 38 gəmi ilə Şirvanda olan ruslar Araz çayı vasitəsilə üzərək bu nahiyəyə gəlmişdilər. Musa ibn

və hərəkət etmək məqsədi güdmüşür. Lakin V. Minorskinin əlavə etdiyi materialdan məlum olur ki, onun fikrincə körpünün tikilməsi əsasən hərbi məqsəd daşıyır (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45). Belə bir fikri M. Altmanın kitabında da görmək olar (M.M. Altman. İstoriçeskiy oçerk qoroda Qyandji. Baku 1949. səh. 23). Qeyd etmək lazımdır ki, XI əsrin əvvəllərində Azərbaycan feodal dövlətləri Rəvvadilər və Şəddadilər arasında bəzən feodalizm dövrünə xas olan çəkişmə mövcud idi. Əsasən Azərbaycan ərazisində yerləşən rəvvadilər Muğana hücum etmişdilər. Bunu Qətran Təbrizinin qəsədlərindən də müəyyən etmək olar (Kəsrevi Təbrizi. Göstərilən əsəri, II cild, səh. 95). Qətran Təbrizinin şərlərindən aydın olduğu kimi Rəvvadilər sülaləsindən olan Təbriz hakimi Vəhsudan o zaman Azərbaycana gələn oğuzlardan bir dəstəsini Şəddadilərin üzərinə göndərmişdi (M. X. Şərifli. Rəvvadilər dövləti haqqında, Az. SSR EA Tarix İnstitutu əsərləri,

Fəzlun " adlanırdı (Həmdullah Qəzvini. Nüzhet əl-qulub, səh. 84). Fəzlin Arazdan cənuba keçməsi, şübhə yoxdur ki, Rəvvadiləri narahat etməyə bilməzdi. Buna görə də Fəzl müəyyən tədbirlər görməli idi. Arazın cənub tərəfi ilə müntəzəm rabitə yaratmaq üçün Araz üzərindən belə bir körpünün salınmasına ehtiyac var idi. Qeyd etmək lazımdır ki, ümumiyyətlə Azərbaycan ərazisində Araz üzərindən bir neçə yerdə körpü mövcud idi. Fəzlin tikdirdiyi körpü isə güman edildiyinə görə Xudafərin adlanan körpü olmalıdır (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 27). Xudafərin körpüsü indi dağılmışsada qalan hissələrindən onun möhkəm tikildiyini və çox mühüm əhəmiyyətə malik olduğunu görmək olar. (Qeyd etmək lazımdır ki, Araz çayı üzərində iki Xudafərin körpüsü olmuşdur. On beş və on bir aşırımlı körpülər. Yazılı mənbələr on beş aşırımlı Xudafərin körpüsünün VII əsrdə Sasanilər sülaləsi dövründə tikildiyini göstərir. On bir aşırımlı körpü isə yuxarıda

döyüşə başladı və onu qaçmağa vadar etdi. Baqratın 10.000-dən artıq əsgərini qırdı, Abxaz hakimi məğlub olub geri qayıtdı. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17.) Gəncə əmiri Fəzl ilə Abxaz çarı III Baqrat arasında baş verən Şəmkür müharibəsi haqqında yuxarıda göstərilən hər iki mənbənin ziddiyyətli məlumatı məsələni obyektiv surətdə aydınlaşdırmaq üçün üçüncü bir mənbənin olmasını tələb edir. Lakin hələlik əlimizdə digər bir mənbə olmadığı üçün bu müharibənin gedişi və nəticəsi haqqında qəti fikir yürütməyi lazım bilmədik. Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, hər iki mənbənin ehtiras hissi ilə tərtib edildiyini görmək çox da çətin deyildir. IV Baqratla (1027-1072) Gəncə əmiri Fəzl arasında müharibə olması haqqında yenə də gürcü mənbələrində məlumat verilir. (M. F. Brosse. Histoire de l'Arménie. səh. 316-317) Fəzlin xəzərlər üzərinə hücum etməsi haqqında İbn əl-Əsir 421 (1030)-ci il hadisələri ilə əlaqədar məlumat verir. O yazır ki, Kürd Fəzlun 421 (1030)-ci ildə xəzərlər üzərinə hücum etdi. Onlardan çox adam qırdı, əsir tutdu və böyük miqdarda qənimət aldı. Öz ölkəsinə qayıdanda o çox yavaş gedirdi, xəzərləri tamamilə darmadağın etdiyini düşünərək özünü təhlükəsiz hesab edirdi. Lakin xəzərlər onları təcili olaraq qovub adamlarından və onlara gələn könüllülərdən on mindən artıq öldürərək, topladıqları qənimətləri və müsəlman qoşunlarının mallarını əllərindən alıb geri qayıtdılar. (İbn əl-Əsir.

bu məlumatından aydın olur ki, Şəddadilər dövlətinin qoşunu əsas etibarilə iki hissədən, yəni müntəzəm daimi qvardiyadan və könüllülərdən ibarət idi. qoşuna bilavasitə şəddadi əmirləri (padşahları) özləri başçılıq edirdilər. Şəddadi dövlətinin hərbi qüvvələri və onların sayı barədə məxəzlərdə məlumat verilmir. Yalnız Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərinin "Şəddadilər" fəslindən görüldüyü kimi, 1026-cı ildə abxaz çarı Arrana hücum etdiyi zaman Fəzl böyük bir qoşunla onu qarşılayır və onun on mindən artıq əsgərini qırır. (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Düşmən hərbi qüvvələrinə on min nəfər tələfat verən bu "böyük qoşun" şübhəsiz ki, miqdarca düşmən qoşunlarından çox olmalıdır. 421 (1030)-ci ildə Fəzlin oğlu Əskuyə atasına qarşı qiyam qaldıraraq Beyləqanda müstəqil olmuşdu. Əskuyə qoşun toplayaraq atasına və qardaşı Musanın əleyhinə çıxmışdı. (Yenə orada) Beyləqan Arran dövlətinin tərkibində idi. Əskuyə buradan atasının əleyhinə çıxaraq Beyləqanı müstəqil etmişdi. 505 (1111/12)-ci ildə Məsud ibn Namdarın topladığı yerli məlumatdan da Beyləqanın bəhs edilən dövrdə Şirvan və Gəncədən asılı olmadığı göstərilir (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45). Beləliklə güman etmək olar ki, Əskuyə atasının əleyhinə çıxaraq Beyləqanda müstəqil olmuşdu. əskuyənin atasına qarşı qiyam qaldıraraq müstəqil olmağa vadar edən səbəblər məlum deyildir. Lakin təkəcə bu məlum-

Fəzl ruslarla razılışaraq onları gəmilərdən çıxarıb özünə kömək etmək üçün Beyləqana gətirdi. Onların köməyi ilə Beyləqanı tutdu və qardaşı əskuyəni əsir edərək öldürdü (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Beləliklə, qiyam yatırıldı, Beyləqan yenidən Şəddadilər dövlətinə qaytarıldı. I Fəzlin uzun müddətli hakimiyyəti dövründə bir sıra böyük müharibələr və daxili ara müharibəsinin olmasına baxmayaraq, o, ölkənin və dövlətin daxili işləri ilə məşğul olurdu. Fəzl etdiyi müharibələrin əksəriyyətində qələbə çalmışdı. onun dövləti feodal monarxiya tipli dövlət idi. Bu dövlət feodal münasibətlərinin inkişaf etdiyi dövrdə meydana gəlmiş və inkişaf etmişdi. Əldə olan çox az məlumatdan aydın olur ki, Fəzl müharibələrdən və hərbi işlərdən başqa ölkənin iqtisadi məsələlər, xüsusilə ticarət münasibətləri məsələsi ilə də məşğul olurdu. Münəccimbaşının "Cami əd-düvəl" əsərindən görüldüyü kimi, Fəzl 418 (1027/28)-ci ildə Araz çayı üzərində böyük və möhkəm bir körpü tikdirmişdir. Bu körpünü Münəccimbaşını "əsəri-əzim" adlandıraraq onun böyük bir abidə olduğunu göstərir. (Yenə orada.) Araz çayı üzərində belə bir körpünün salınması həqiqətən böyük bir tarixi əhəmiyyətə malik idi. Bu körpünün tikdirilməsini iki nöqtə-nəzərdən qiymətləndirmək olar. V. Minorski qeyd edir ki, Fəzl Araz çayı üzərində belə bir körpünü tikdirməklə ya ticarət, ya da Azərbaycan torpaqlarına hücum

Bakı 1957, XI cild, səh. 31). Məlum olduğu kimi hələ I Fəzl Arazın cənub sahillərinə çatmışdı. Qaracadağ nahiyəsində təqribən əlliyyə qədər kəndi əhatə edən bir nahiyə "Cilan –

göstərdiyi kimi 1027-ci ildə Şəddadi hökmdarı I Fəzl tərəfindən tikilmişdir. -Namiq Həsənov)

(ardı var)

Səhifəni hazırladı: Namiq Həsənov

Ercan Çağlayan: Yüzyıllık muhasebe...Türkiye Cumhuriyeti'nin Kürtçe politikaları

(Övvəli ötən sayımızda)

Türkçeden başka hiçbir dil eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz ve öğretilmez” ve “Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı herkes Türk'tür” maddeleri hem Kürtlüğü, hem de Kürtçeyi inkâr ediyordu. Daha açık bir ifadeyle, söz konusu maddeler, Kürtçenin öğretilmesine hiçbir şekilde imkân tanıyordu.

1982 Anayasası: Kürtçe isimler de yasak

1982 Anayasası'ndan sonra kabul edilen nüfus, siyasi partiler, seçim ve dernekler kanunu da Kürtçeyi hayatın her alanında yasaklıyordu. Bu bağlamda, “Çocuğun adını ana ve babası koyar. Ancak, milli kültürümüze (...) uygun düşmeyen (...) adlar konulamaz”, “(...)

Aday adayları Türkçeden başka dil ve yazı kullanamazlar”, “(Siyasi partiler, faaliyetlerinde) Türkçeden başka dil kullanamazlar”, “(...) seçim propagandalarında Türkçeden başka dil ve yazı kullanılması yasaktır” ve “(...) dil farklılığına dayanarak azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek veya Türk Dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirmek ve yaymak suretiyle azınlık yaratmak (...) amacıyla dernek kurmak yasaktır” maddelerinin, Kürtçeyi hayatın tamamından silmeyi hedeflemiş olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Özellikle 21 Ekim 1983 tarihinde kabul edilen 2932 sayılı “Türkçeden Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun”un “Türk Devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmî dilleri dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması yasaktır” maddesi ile “Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir” maddesi, Türkiye'de Kürtçeyi, özel hayatta bile yasaklıyordu. 2932 sayılı yasa, Türk vatandaşlarının anadilinin Türkçe olduğunu ilan etmekte ve başka bir dilin bir anadil olarak kullanımına ilişkin her türlü etkinliği yasaklamakta ve Türkçe dışında herhangi bir dilde plak, teyp ve görsel-işitsel malzemeyi yasadışı saymaktaydı. 2932 sayılı yasa 1991 yılında iptal edilmiş olmakla birlikte, Türkçe hala Anayasaya göre tek resmi dil durumundadır ve eğitimde, medyada, siyasi hayatta ve birçok başka alanda başta Kürtçe olmak üzere Türkçe dışındaki diğer dillerin kullanımına ilişkin hala birçok kısıtlama bulunmaktadır.

1990'lardan 2010'lu yıllara dek çok sayıda Kürt Partisi “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bölmek”, “ülkede azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek, azınlık yaratarak millet bütünlüğünün bozulmasını amaçlamak”, “partiyi bölge ve ırk esasına dayandırmak” ve “Türkçe dışındaki dillerde siyasi

propaganda yapmak” gibi gerekçelerle kapatıldı. 1980-2010 yılları arasında Kürt partilerine ilave olarak çok sayıda gazete, dergi, kitap, kaset, plak, CD, TV, radyo ve internet sitesi

kapatılmış/yasaklanmıştır. Bahse konu ürünleri üreten, temin eden ve yayan çok sayıda kişi de para ve hapis cezalarına çarptırılmıştır.

Ak Parti dönemi (2002-2023)

AK Parti iktidarının Kürtçeye dönük politikaları iki dönem halinde ele alınabilir. Birinci dönem 2002-2015 arası olup AB reformları çerçevesinde Kürt dilinin kısmi olarak tanındığı bir dönemdir. Bu dönemde 2001-2009 yılları arasında AB uyum paketleri çerçevesinde yapılan çok sayıda reformla Kürtçenin önündeki birtakım engeller kaldırıldı ve Kürtçenin eğitimde, siyasette, medyada, matbuatta, basında ve gündelik hayatta kullanılması mümkün kılındı. 2002'de olağanüstü halin kaldırılması, 2004'te Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin ve 2012'de de özel yetkili mahkemelerin kapatılması, Kürt dili ve kültürünün görece bir nefes almasını sağladı. Yargı alanındaki bu reformlar dışında anayasa ve yasalarda Kürt dili ve kültürünün önündeki birçok yasak ve engel de tedricen ortadan kaldırıldı. Bu meyanda; a. Anayasadaki “(...) kanunla yasaklanmış olan bir dil kullanılamaz” maddesi anayasadan çıkarıldı (2001). b. “... azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek veya Türk dilinden ve kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak” amacıyla dernek kurma yasağı kaldırıldı (2002). c. “Anadilde yayın”, “Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları yerel dil ve lehçelerde yayın yapılabilir” mümkün hale geldi (2002). Fakat yasal ve bürokratik engellerden dolayı “anadilde yayın” ancak 2004'te mümkün olabildi. 2004'te yapılan son yasal değişiklikle Haziran 2004'te günde 35 dakika yayın imkânı tanındı. Tam gün yayın ancak Ocak 2009'da TRT 6 (Kurdî)'in açılmasıyla hayatımıza girdi. d. “... yerel dil ve lehçelerde...” özel kurslar açılmasına izin verildiye de (2002) yasal ve bürokratik nedenlerden dolayı uzun bir süre kursların açılması engellendi.

Tüm engellemeleri ortadan kaldırmak için hükümet gereken değişiklikleri yaptı ve bunun neticesinde ilk özel Kürtçe dil kursu Batman'da 2003'te açıldı. e. 2003'te yapılan değişiklikle

“Kürtçe isim koyma yasağı” kaldırıldıysa da bazı nüfus müdürlükleri/memurları, nüfus cüzdanlarına Kürtçe isim yazma ısrarını sürdürdü.

Yasaların demokratikleşmesi yetmiyor

Hükümetin AB uyum yasaları gereğince tedavüle koyduğu tüm demokratik girişimlere rağmen uzun bir süre bürokrasi, eski yasakçı ve otoriter düzeni sürdürmekten yana tavır koydu. Bu nedenle reformların yoğun bir biçimde gerçekleştirildiği 2001-2009 yılları arasında, sözü edilen demokratik reformlara rağmen Kürt dili ve kültürü baskı altında tutulmaya devam edildi. Bu cümleden olarak, davet edildikleri ABD'de sekiz dilde şarkı söyleyen Diyarbakır Sur Belediyesi Çocuk Korosu'ndan üç çocuğa, 1940'ta yazılmış “Ey Raqip” adlı Kürtçe bir marş okudukları için “terör örgütü propagandası yapmak”tan beş yıl istemiyle dava açıldı ve koroda görev alan öğretmene on ay ceza verildi. Sözü edilen yıllarda “Hapiste annesiyle Kürtçe konuşmak”, “cep telefonu ile sokakta Kürtçe konuşmak”, “parka Kürtçe çiçek adı vermek”, “Kürtçe bayram tebriği yollamak”, “Türkçe seçim konuşması yaparken arkaya dönüp Kürtçe su istemek”, “q, w, x harflerini kullanmak” “oğullarının mezarına Kürtçe ‘Şehidin ruhuna el fatiha’ yazdırmak” vb gibi çok sayıda olay adli ve idari takibata uğradı. İlave olarak, Diyarbakır Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş, turizm broşürlerini beş dilde (Türkçe, Kürtçe, Ermenice, Süryanice, İngilizce, Rusça) bastırınca Danıştay tarafından görevden alındı.

Çözüm Süreci'nde Kürt dilinin önündeki engeller kalktı

Kürtçenin basında, medyada, akademide, okullarda, matbuatta, gündelik hayatta ve kamusal alanın diğer tüm alanlarında görünür olması, 2009 ile 2015 yılları arasında tedavüle koyulan demokratikleşme reformlarıyla mümkün olabildi. Diğer bir ifadeyle, Temmuz 2009'da yürürlüğe konulan “Millî Birlik ve Kardeşlik Projesi”

ve 2013'te başlatılan “Çözüm/Bariş Süreci” Kürt dili ve kültürünün önündeki çok ciddi engellerin kaldırılması anlamına geliyordu. Bu bağlamda zikredilecek gelişmeler arasında TRT 6 (Şeş-Kurdî) adıyla tam gün yayın yapan Kürtçe tv ve radyo kanalının yayına başlaması, Anadolu Ajansı'nın Kürtçe yayın yapması, www.trtxeber.com adıyla Kürtçe haber sitesinin açılması, Kürtçe mevlit okunması ve hutbe verilmesi ilk akla gelen gelişmelerdir. Ayrıca, Mardin Artuklu, Muş Alparslan, Dicle, Bingöl, Van Yüzüncü Yıl ve Siirt üniversitelerine bağlı Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü ve Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Kürt Dili ve Kültürü, Kürt Dili ve Edebiyatı ve Zaza Dili ve Edebiyatı adıyla yüksek lisans ve doktora eğitimi veren programlar açıldı. Yine, Mardin Artuklu, Muş Alparslan ve Bingöl üniversitelerinde Kürt Dili ve Edebiyatı; Bingöl ve Munzur üniversitelerinde ise Zaza Dili ve Edebiyatı adıyla lisans programları açıldı. İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesinde yapılan değişiklikle seçmeli dersler arasında haftada iki saatlik Yaşayan Diller ve Lehçeler dersi konuldu. Bu değişiklik kapsamında Kürt öğrenciler ilköğretimde Kurmancî ve Zazakî dersleri almaya başladı. Seçim Kanunu'nda yapılan değişiklikle partilerin ve adayların Kürtçe propaganda yapmalarının önündeki engel kaldırıldı. Yürürlüğe konulan demokratikleşme reformları çerçevesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türk Dil Kurumu ve belediyeler tarafından Kürtçe sözlük, Kur'an-ı Kerim meali, divan ve diğer edebî eserler yayımlandı. Bunlara ilave olarak anadilde savunma, eski yer isimlerinin kullanılması, Kürtçe eğitim-öğretim yapan özel okulların açılmasının önündeki engel ve yasaklar kaldırıldı. Türkçe alfabede bulunmayan W, Q, X harflerinin kullanımının önündeki engel ve yasaklar kaldırılarak Kürtçe şahıs isimleri ve yer isimleri başta olmak üzere diğer tüm alanlarda Kürtçe harflerin kullanılması serbest oldu.

Çözüm süreci bitti devlet aslına rücu etti

AK Parti'nin Kürtçeye yönelik ikinci dönem politikaları 2015-2023 yılları arasındaki uygulamalarla tebellür etmiştir. Türkiye'de 2001-2015 yılları arasında yaşanan tüm bu görece demokratikleşme reformlarıyla Kürt dili ve kültürü ciddi manada görünür oldu ve buna bağlı olarak dilde ve kültürde ciddi gelişmeler yaşandı. Ancak 2015'te “Çözüm Süreci”nin sona erdirilmesi ve akabinde 15 Temmuz 2016 darbesinin yaşanmasıyla birlikte devlet, hızlı bir biçimde eski milliyetçi,

merkeziyetçi ve asimilasyonist kodlarına dönüş yaptı. Bu sert dönüş, Kürt dili ve kültürü ile ilgili çok sayıda kazanımın yeniden yasak, inkâr ve cezayla karşılanması anlamına geliyordu. 2015'ten bugüne devletin otoriter bir pozisyon benimsemesi, Kürtçenin basında, medyada, matbuatta, müzikte, tiyatrodaki, akademide, okullarda, gündelik hayatta ve kamusal alanda yeniden kriminalize edilmesini beraberinde getirdi. Pek tabii olarak bu da, Kürtçenin yeniden ev içine hapsedilmesi demektir. Ancak radyo, televizyon, gazete ve bilhassa internet gibi kitle iletişim araçlarının mevcudiyetinin Kürtçenin her daim görünür olmasına imkân tanıdığını da not etmek gerekiyor.

Toparlamak ve özetlemek gerekirse, imparatorluk bakiyesi üzerine inşa edilen Kemalist Cumhuriyet'in yeni bir “ulus” yaratma fikri ve hedefi, Kürtçenin dışındaki dillerin yok edilmesi veyahut kamusal alanda görünür olmaması anlamına geliyordu. Bu da devletin diğer dillere karşı fiziksel şiddet dâhil birçok yola başvurusuyla sonuçlandı. Tek parti iktidarıyla birlikte benimsenen yasaklayıcı, asimilasyonist ve tek dillilik politikaları, yüzyılın sonunda imparatorluktan tevarüs eden birçok dilin kamusal hayatından çekilmesiyle ve en nihayetinde tarihten silinmesiyle sonuçlandı. Kemalist Türkiye'nin tek dillilik politikaları, ülkenin dil bakımından çoraklaşmasına sebebiyet verdi. Kuşku yok ki devletin tek dillilik politikasına en fazla maruz kalan dil Kürtçe olmuştur. Bahse konu dil politikası, Cumhuriyet tarihi boyunca bir devlet politikası olarak toplumsal hayatın her alanına uygulanacak şekilde tatbik edildi. Dile dönük asimilasyonist politikalar, süreç içerisinde hayatın diğer alanlarına da teşmil edildiğinden bu durumun yol açtığı devasa sorunlar tarihin tescilindedir. 2000'li yıllarda AK Parti iktidarında Avrupa Birliği uyum süreci çerçevesinde Kürtçe ile ilgili göz ardı edilemez ölçüde önemli kazanımlar elde edildiye de, 2015'ten sonra devletin yeniden fabrika ayarlarına dönüp, otoriter, milliyetçi ve asimilasyonist bir pozisyon takınması, Kürtçenin yeniden kriminalize edilmesiyle sonuçlandı. Günün sonunda, tam bir asırlık tecrübe, Kürtçenin anayasa ve yasalarca güvence altına alınmadığı müddetçe; kaybolma, kriminalize edilme, ötekilleştirme, tanınmama ve normalleş(e)meme gibi bir pozisyonla her daim karşı karşıya kalacağı gerçeği izahtan varestedir.

Doç. Dr. Ercan Çağlayan, Muş Alparslan Üniversitesi.

**Bu yazı, 2021 yılında HEZKURD için hazırlanan “Türkiye Cumhuriyeti'nin Kürtçe Politikaları” raporunun gözden geçirilmiş ve kısaltılmış halidir

1956-cı ildə üçrəngli Azərbaycan bayrağını "Qız Qalası"na sancmış istiqlalçı - Çingiz Abdullayev

1929-cu ildə Laçın rayonunda anadan olub. 1940-cı illərin sonunda Teatr institutunda oxuyarkən dostlarıyla Azərbaycanın istiqlalı uğrunda mübarizəyə başlayır. Gizli dərəcənin qurulmasında iştirak edir. 1948-ci ildə xüsusi xidmət orqanları tərəfindən ifşa olunaraq həbs edilir. 1950-ci ildə azadlığa buraxılır. 1956-cı ildə Türkiyəyə qaçmağa cəhd edərkən həbs edilir. 1964-cü ildə heç bir xəstəliyinin olmamasına baxmayaraq Rıbinski tibbi pxişis təcridxanasına, oradan isə Bakıya - Maştağa Psixi Xəstəxanasına məcburi müalicəyə göndərilir. 1970-ci ildə Xəstəxanadan buraxılır. 1982-ci

ildə Moskvada yenidən qaçmağa səy göstərir. Polisin gözündən yayınaraq İsveçrə səfirliyinə sığınır. İsveçrədən dəvət olunmuş həkimlər anlaşıqlı olmasıyla bağlı qərar verir. İsveçrə və Avropa mətbuatında Çingiz Abdullayev haqqında xəbərlər dərc olunur. Sovet tərəfi məsələnin böyüdüyünü görüb viza gələndən sonra Çingiz Abdullayevin İsveçrəyə gətirilməsini icazə verəcəyini bildirir. Lakin 1984-cü ildə qaldığı Moskva Memanxanasında həbs edilərək Maştağa Psixi Xəstəxanasına göndərilir. 1990-cı ildə Xəstəxanadan buraxılır. 1991-ci ildə İsveçrəyə gedir. 1998-ci ildə Bern şəhərində vəfat edir.

Serokê nû yê Parlamentoya Îraqê hat hilbijartin

Piştî salekê Parlamentoya Îraqê, Mehmûd Meşhedanî wekî serokê nû hilbijart.

Li Parlamentoya Îraqê ji bo hilbijartina serokê nû dengdan hat kirin.

Di gera duyem a dengdanê de namzedê Hevpeymaniya Ezim Mehmûd Meşhedanî wekî Serokê nû yê Parlamentoya Îraqê hat hilbijartin.

Piraniya fraksiyonên Suneyan û fraksiyonên Kurdistanî piştigirî da Mehmûd Meşhedanî û ew bi amadebûna 269 parlamentera û bi 182 deng hat hilbijartin.

Li gorî Destûra Îraqê ji bo bidestxistina serokatiya parlamentoyê divê namzedek ji sedî 50+1ê dengên parlamentera bistîne.

Yanî divê namzed herî kêm 166 deng bistîne.

Di gera duyem a dengdanê de dengdan di navbera 2 namzedên ku herî zêde deng standine de tê kirin û namzedê 166 deng bistîne dibê Serokê Parlamentoyê.

Di gera yekem a dengdanê de 271 parlamentera amade bûn.

Mehmûd Meşhedanî 153 deng û Salim Îsawî jî 95 deng standin.

Namzedê serbixwe Telal Zewbeyî ti deng nestandin û Amir Ebdulcebar jî 9 deng standin.

Divê were gotin ku 14 deng jî pûç derketin.

Hemû namzed Sune bûn û posta Serokatiya Parlamentoya Îraqê mafê

Mehmûd Meşhedanî kî ye?

Mehmûd Meşhedanî sala 1948an ji

Suneyan Îraqê ye.

Beriya bi salekê Serokê wê demê yê Parlamentoya Îraqê Mihemed Helbûsî bi tohmata ku sextekarî di belgeyan de kiriye ji erka xwe hatibû dîrxistin.

Piştî dîrxistina Mihemed Helbûsî, Parlamentoya Îraqê ji bo hilbijartina serokê nû 2 caran civiya lê ji ber nebûna yekdengiya di navbera aliyên Sune de serokê nû nehatibû hilbijartin.

Mehmûd Meşhedanî beriya dengdanê diyar kir ku ew namzedê Suneyan e û de fraksiyonên Kurdistanî yê Parlamentoya Îraqê jî piştigiriyê bidin wî.

dayîk bûye.

Serkirdyekî navdar ê Suneyan e.

Beriya ku bibe siyasetmedar, di artêşa Îraqê de efser bûye.

Li Zanîngeha Bexdayê bijîşkî xwendiyê û sala 1990î hatiye girtin.

Ji ber dijberiya Şerê Kendavê bi îdamê hat mehkûmkirin lê piştî cezayê wî wekî 15 sal hat guhertin.

Mehmûd Meşhedanî sala 2004an bû endamê Komîteya Amadekirina Destûra Îraqê.

Ji sala 2006an heta 2009an serokatiya Parlamentoya Îraqê kiriye.

Serok Barzanî: Bijîşk û zanyarên Kurd sermiyaneke neteweyî ya mezin e

Serok Barzanî di axaftina xwe ya di Kongreya Bijîşkî ya Mezopotamyayê li

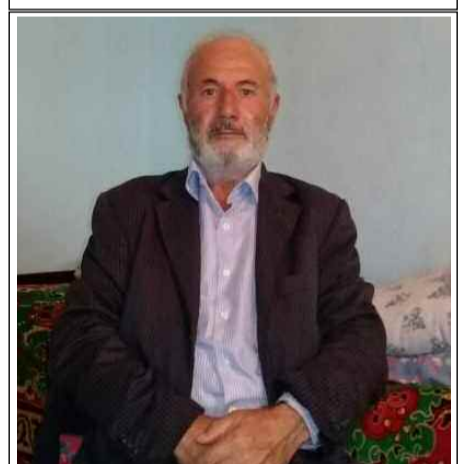
Hewlêrê de got: "Girîngiya vê kongreyê gelek mezin e û hebûna van hemû bijîşk û zanyaran ji bo netewa Kurd sermiyaneke mezin e. Ev jî nişan dide ku eger derfeta ji takê Kurd re hebe, ji takên gelên din ne kêmîr e."

Bi amadebûna Serok Mesûd Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî îro 31ê Cotmehê Kongreya Bijîşkî ya Mezopotamyayê li Hewlêrê tê lidarxistin.

Serok Barzanî di kongreyê de gotarek pêşkêş kir û got: "Dema em dibihîsin ku xortekî Kurd li welatekî biyanî doktor e û gihîştîye asteke bilind, em pê serbilind dibin. Xweşbextane niha gelek ji wan li vir rûniştine ku nav û dengekî pir baş bi dest xistine, karîne xizmeta mirovahiyê bikin û bi destên xwe yê zêrîn navê Kurd jî bilind bikin."

Herwiha got: "Bêguman sektora tenduristiyê ji bo her civak, netewe û welatekî pir girîng e. Di van salên dawî de girîngiyê mezin bi sektora tenduristiyê hatiye dayîn û em hêvîdar in ku di pêşerojê de zêdetir girîngiyê bidin sektora tenduristiyê. Hêvîdar im Hewlêr û hemû bajarên din bigihin astekê ku xelkê me ji bo çareseriyê tendirûstiyê neçin derve."

Herwiha got: "Ez di wê baweriyê de me ku pisporiya doktorên me heye û dikarin hemû alavên pêşkeftî ji bo xizmetguzariyê bijîşkî dabîn bikin, da ku gelê me pêwîstiya wan bi çareseriyê tenduristiyê li derveyî welat nebe."

BILMƏZSƏN

Düşmənînlə dost olana dost demə,
Səni düşmənîne satar, bilməzsən.
Bir gün tuş olarsan qurduğu çəmə,
Balına zəhəri qatar, bilməzsən.

Söz alar, söz satar izi bilinməz,
Kül altda qor olar közü bilinməz,
Baxsan astarıyla üzü bilinməz,
Tülkü kölgəsində yatar, bilməzsən.

Bağı səndən alar, bəhəri ondan,
Atı səndən alar, yəhəri ondan,
Balı səndən alar, zəhəri ondan,
İşin ehtiyatla tutar, bilməzsən.

Şirin sözlər söyləsə də, yalandır,
İlan üstə qonan milçək ilandır,
Beləsin özündən uzaq dolandır,
Yoxsa məqsədine çatar, bilməzsən.

Hasilin yetmiş adlayıb yaşı,
Belə dostluqlardan çox çəkib başı,
Ondan ibrət alıb sən olma naşı,
Çəkdiyın zəhmətin itər, bilməzsən.

Hasil Ceferov 13.11.2022.

Dengê stranên Kurdî li Almanyayê olan dide: Konsera 'Rêya Ber bi Hewlêrê ve'

Li bajarê Kolnê yê Almanyayê li dèrekê konsera "Rêya Ber bi Hewlêrê

ve" hat lidarxistin.

Di konsera Kolnê de hunermend

Kurd û Ewropayî stran ji mêvanan re stra.

Her wiha li bajarê Wuppertalê jî de konsera din were sazkin.

Konsera séyem jî de sibe li bajarê Dusseldorfê were pêşkêşkin.

Yek ji hunermendên ku beşdarî konserê bû Wacîda Xêroyê ji Rûdawê re got:

"Ez kêfxweş im ku em dikarin hunera Şingalê û hemû Başûrê Kurdistanê li vir pêşkeş bikin."

Hunermendê ji Rojavayê Kurdistanê Riyad Osman jî li ser konserê anî ziman:

"Me çend stranên xwe û çanda xwe li cihanê belav kirin."

Her 3 konser ji aliyê Enstîtuya Goetheyê ya li Herêma Kurdistanê ve û bi çavdêriya Wezareta Karên Derve ya Almanyayê ve tên organîzekirin.

Rojnameya "DİPLOMAT", em benda hejmara 1000-ine

Rojnameya "DIPLOMAT" ya kurdên Azarbaycanê ku bi çar zimanan (kurdî,azerî, tirkî û rûsî) tê weşandinê, hejmara xwe ya yekê di 01.01.2003-ê de weşandîye.

Naha hejmara 600-î ronahî dît. Xwedî xwedan îmtîyaz û sernivîskarê "Diplomat"-ê, rewşenbîrê hêja, welatparêzê bê humber Tahir Silêman e.

Gava min bihîst ku, rojnameyek kurdî li Azarbaycanê tê weşandin, ez wûsa fikirîm ku ji teref gellek xebatkaran ve tê amade kirin û weşandinê. Lê piştî ku ez çûm mala mamoste Tahir Silêman, min dît ku ev rojnameya rengîn ya bi navarokek dewlemend, tenê bi kar û xebata malbatek fedakar ve tê meşandin!

Ev rojnameya rengîn bi ked û xebata şexsekî tê amade kirin û weşandinê. Hêjayî gotinêye ku hemîna birêz T. Silêman û kurê wî xortê hêja İsmail Tahir jî herdem bi ked û xebata xwe alîkarîyê didin rojnameyê. Careka din ez bûm şahidê hêza afirandinê ya hestên kurdîniyê. Heta nuha 499 hêjmara "Diplomat" hatiye weşandin, gava ku min ev gotar dinivîsand mamosta Tahir jî hejmara 600-î an ji bo weşandinê amadeyî çapê dikir.

Bêguman weşandina rojnameyek weka "Diplomat"-

ê bi çar zimanan gellek xebat û bi aborîyek hindik re zehmet e. Lê birêz Tahir Silêman sîngê xwe daye hemberî hemû zor û zehmetîyan û dibêje berxwedan jîyan e. Car caran kurdên fedakar hinek alîkarîyê ji bo rojnameyê dikin, lê piranîya mesrefên rojnameyê ji bêrîka mamosta Tahir Silêman derdikeve. Li gor mamosta Tahir her hejmarek rojnameyê 2500-3000 heb tê weşandin. Piranîya rojnameyê mift (belaş) tê belav kirin. Gellek ji van rojnameyan li Azarbaycanê tê belav kirinê, lê her weha xwendevanên rojnameyê li Rusya, Gûrcîstan, Kazakîstan, Qirasnedar û di gellek cîyên din de jî heye, ji ber wê jî rojname di van cîyan de jî tê belav kirin. Hêjayî gotinêye ku hikumeta Azarbaycanê maf û azadîya weşanan daye kurdan. Bi xebata kesên weke birêz T. Silêman pir a dostaniyê di nava gelê kurd û azerîyande ava dibe. Weke ku me li jor jî anîye ziman rojname bi çar zimanan tê weşandinê, Tahir Silêman bi zimanê azerî û rusî pîrsgirekên kurdan tîne rojeva birayên azerî û gellên din ku bi zimanê rusî dikarin bixwînin. Xebata rewşenbîrê hêja mamosta Tahir Silêman deng û rengê kurdên Azarbaycanêye ku, bi rêya rojnameya "Diplomat"-ê sînoran derbas dîke û di hêlîna dilê kurdan cîyê xwe digre. Ji ber ew ked û xebata ku wî daye û bi îmkânên xwe 600 hejmar weşandîye, divê mirov mamosta Tahir pîroz bike. Rojnameya "Diplomat" weke zarokekî mamosta Tahir Silêman e û ew xwedî li zarokê xwe derdikeve. Em bi ser navê malpera Netewe birêz Tahir Silêman ji dil û can pîroz dikin û ji bo rojnameya "Diplomat"-ê jî temenek dirêj hêvî dikin. Mala te ava be

mamosta Tahir Silêman. Em benda hejmara 1000-ne

Amadekar: Çeto Omerî

Bizim xalqlarımızın gücü dostluğumuzdadır

«Əkinçi» qezeti milli mətbuatımız üçün nümunə oldu. «Əkinçi» sübut etdi ki, cəmiyyətin inkişafının əsas göstəricilərindən biri də mətbuatdır.

Doğrudur, həm «Əkinçi», həm də ondan sonra nəşr olunan mətbuat nümunələri çox çətin, əzablı, dövrün qeyri-demokratik ab-havasının təsirindən qurtula bilməyən ömür yolu keçmişdir. Lakin şükürlər edirik ki, Azərbaycan milli müstəqilliyini əldə etdikdən sonra mətbuat üzərində senzuranın «demokl qılıncı» götürülmüş, son illərdə mətbuatımız xeyli demokratik dəyərlərə sahib olmuşdur. Azərbaycan tarixən müxtəlif xalqların birgə yaşadığı ölkə olmuş, bu gün də belədir. Dərdləri, faciələri eyni olan, kədərlərini, sevinclərini bir-biri ilə bölən bu xalqlar müstəqil Azərbaycanın aydın və işıqlı gələcəyi üçün çalışır. Azərbaycanın müstəqilliyi bu torpaqda yaşayan milli azlıqların da həyatında yeni üfüqlər açmışdır. Bu gün ölkəmizdə yaşayan ləzginin, talışın, kürdün, tatın Azərbaycanı vətəni bilən, bu vətən üçün canından, qanından keçən digər xalqların da milli hüquqları qorunur, adət-ənənəsinə, dilinə, dini mənsubiyyətinə hörmət edilir, keçmişini, tarixini, ədəbiyyatını öyrənmək və yaymaq üçün şərait yaradılır. Buna çoxlu nümunə gətirmək mümkündür.

Bu gün 600-cü sayı işıq üzü görən «Diplomat» qezeti də belə bir ictimai-siyasi ab-havanın nəticəsində meydana gəlmişdir. Qezetin ərəsəyə gəlməsində xüsusi xidməti olan, redaktor Tahir müəllimi yorulmaq bil-mədən xalqının-kürdlərin tarixini, dilini,

Rövsən Atakişiyev

cəmiyyətin üzdəki ictimai-siyasi yerini bilərəkdən təbliğ və tədqiq edən istedadlı jurnalist kimi tanıyıram və onun redaktoru olduğu «Diplomat» qezetinin daimi oxucusuyam. Xalqına, onun keçmişinə, tarixinə bu qədər bağlı olan qələm dostumun fədakarlığı məni heyretə gətirir. Onun Azərbaycanda yaşayan xalqların: türklərin, kürdlərin, talışların, saxurların və digərlərinin dostluğuna birgə yaşayışına həsr etdiyi məqalə və yazıları diqqətlə oxuyuram. «Diplomat» qezetində dünyada yaşayan kürdlərin həyatı ictimai-siyasi fəaliyyəti, yaşayışı, mübarizələri ön plana çəkilir və görünür ki, bu mübarizədə Tahir müəllimin və onun qezetinin də müəyyən dərəcədə qatqısı vardır.

O, dünyada yaşayan bütün kürdlərin bugünkü və gələcək taleyi ilə ciddi maraqlanır və bəzən bu siyasi mübarizə xarakterli alır. Doğrudur, bəzən mən Tahir müəllimin radikal siyasi maraqları ilə razılaşa bilməsəm də, milli mücadilənin hər kəsin özəl haqqı olduğunu da dana bilmərəm və bəzən, hətta, dostum olmağına baxmayaraq, mövqelərimizdə üst-üstə düşməyən anların da olduğunu etiraf etməliyəm.

Hörmətli Tahir müəllim qezetimiz 600-cü nömrəsi çıxmağı münasibətilə sizi təbrik edirəm. Fəaliyyətinizi, xalqımızın gələcək taleyi ilə bu qədər yaxından maraqlandığınızı təqdir edirəm və arzu edirəm ki, qezetimizin və sizin siyasi gücünüzün istiqaməti ilə bu günkü keçmiş və gələcəyi birgə olmuş və olacağına ümid etdiyimiz türklərin və kürdlərin dostluğuna Azərbaycan adlı yurdumuzun bütövlüyünə, tamlığına, suverenliyinə, qələbə ilə qazandığımız Qarabağın, itirdiyimiz Göyçənin, Vedinin, Dərələyəzin, Dərbəndin geri alınmasına yönələcəkdir. Bizim xalqlarımızın gücü dostluğumuzdadır. Bu dostluğun əbədi olacağına inanıram.

Kürd ziyalısı, ağısaqqalı xalqı maarifləndirməlidir

Hörmətli oxucular! "Diplomat" qezetinin fəaliyyəti haqqında hörmətli ziyalılarımız öz fikirlərini bildirəcəklər. Mən isə "Diplomat"ın əsl diplomat olub kürd xalqında olan bəzi stereotipləri məhv edərək yeni bir düşüncə tərzini yaratmasından söz açmaq istəyirəm. Məsələn çoxları elə bilirdilər ki, Azərbaycanda bir kürd qezeti var – "Kürdün səsi", o da çıxandan çıxana, heç bir sambalı məlumat olmayan 8 səhifəlik inqilab zamanı camaata paylanılan proklamasiya. Xalq öz etirazını bildirəndə - deyirlər ki, Dövlət imkan vermir və s. Lakin "Diplomat" qezetində Kürdüstan, Abdullah Öcalan, Barzani haqqında son xəbərləri oxuyanda, sadə bir kürddə belə bir fikir yaranır – demək bizim normal fəaliyyətimiz üçün dövlət heç bir maneə törətmir. Artıq insanlar düşünürlər ki, Dövlət bizə belə demokratik şərait yaradıb, niyə biz tanıdığımız "ağısaqqallar", "xalqı arxasınca aparana", "maarifçilər" heç bir iş görməyiblər. "Diplomat" qezeti çap olunan bizim xalqda çox suallar yarandı. Artıq xalq get-gedə maariflənərək oyanmağa, özünü aldadılmış görüb çarəsiz bir lazımlı informasiya axtarmağa başladı. Həqiqətən biz siyasi və iqtisadi oyunların qurbanı olmuşuq? Niyə kürdlər min illərdi yaşadıkları torpaqlardan qovulur? Bəzi kürdlərin xain əməllərindən, yoxsa böyük siyasi oyunlar nəticəsində?

Laçından olan gənc bir yoldaş mənə demişdir: "Bizdə bir aclıq var – informasiya aclığı. Daima vətənim, xalqım, mədəniyyətim haqqında bir məlumat axtarırdım". Məncə "Diplomat" qezeti bu aclığı qisməndə olsa ödədi. Bu qezet vasitəsi ilə xalq nəinki maarifləndi, çoxlu suallarına cavab tapdı, həmçinin senzurasız, sərbəst şəkildə öz sözünü dedi! "Diplomat" kürd xalqının oyanmasına təkan verdi. Artıq nəinki Azərbaycanda, həm də digər dövlətlərdə "Diplomat" qezetini mütəmadi olaraq əldə edirlər. Bütün bunlar Tahir Süleymanın cə-

Namiq Həsənov

sarətinin, uzun illər cəkdiyi əziyyətinin bəhrəsidir. Tahir müəllimlə və digər kürd ziyalılarına və kürd xalqının gələcəyi olan gənclərə bizə sındılmış "ağısaqqallar" tərəfindən çox nalayiq böhtanlar atılmış, xalqın gözündə alçalmağa çalışmışlar, nəlayiq hərəkətlər etmişlər.

Lakin kürd xalqının böyüklüyü ondadır ki, xainlərin vurduğu bütün zərbələrə baxmayaraq, kürdlər ayağa durmağı bacaran xalqdır. Tahir müəllim heç nəyə baxmayaraq öz xalqına məhəbbətini, onun talehinə olan məsuliyyətini nəticəsində xalqa "Diplomat" qezetini bəxş etdi. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, bu əməyin nəticəsində isə xalqımızın düşüncəsində, təfəkküründə yeni səhifələr açıldı, xalq yuxudan oyanmağa başladı.

Sonda bildirmək istəyirəm ki, kürd ziyalıları xalqın boğazına ip bağlatdırıb dalınca süründürməməlidirlər. Kürd ziyalısı, ağısaqqalı xalqı maarifləndirməlidir, ona ən əsas bilik verməlidir, özünə inam yaratmalıdır. Bundan sonra artıq xalq – xalq olur, və özü özüne layiqli rəhbər seçir.

Altı yüzüncü sayın mübarək, beynəlmiləl "Diplomat", minincidə görüşənədək

«Diplomat» qəzetinin 600-cü sayının çıxması münasibətilə başda qəzetin

baş redaktoru Tahir Süleyman olmaqla, bütün redaksiya heyətini təbrik edirəm. «Diplomat»-la, daha doğrusu Tahir Süleymanla ilk tanışlığım 2009-cu ilin fevralında İraq Kürdüstanının baş nazirinin müavini, Cəvdat Necarın başlığı ilə Azərbaycana gələn nümayəndə heyətinin, çalışdığım «Həftə içi» qəzetinə qonaq dəvət etməyimdən başladı. O vaxtdək isə həm «Diplomat», həm də onun baş redaktoru Tahir Süleyman haqqında çox eşitmişdim. Yerli mətbuatda o, PKK-ya işləməkdə suçlanırdı, rəhbərlik etdiyi qəzet isə PKK-nın orqanı kimi qələmə verilirdi. T.Süley-

manla və «Diplomat»-ın demək olar ki, bütün sayları ilə tanış olduqdan sonra yazılanların böhtan olduğu qənaətinə gəldim. Bu böhtanların arxasında isə hansı məqamların dayandığını anlamaq o qədər də çətin deyildi. Bütün bunların hamısı T.Süleymanın azərbaycanlılarla kürdlər arasında tarixi münasibətlərin bərpasına, Azərbaycan həqiqətlərinin kürdlər arasında təbliğinə çalışmaq cəhdlərinin üstündən xətt çəkmək məqsədi daşdığı göz önündədir. Azərbaycan demokratik, sivil bir dövlətdir. Azərbaycanda söz azadlığı, fikir prularizmi mövcuddur. Bütün Azərbaycan vətəndaşlarının bu prinsiplərdən istifadəsinə tam hüququ çatır. O cümlədən T.Süleymanın və onun rəhbərlik etdiyi «Diplomat» qəzetinin. Onu da yaddan çıxarmaq lazım deyil ki, tarixən Azərbaycanı öz vətənləri hesab edən, bu dövlətin ərazi bütövlüyündə canlarından keçib şəhid olan yüzlərlə azəri türkü arasında kürdlər də var. Qaçqınlıq, köçkünlük onların da taleyinə yazılıb. Onların da dərdi bizim dərdimiz, sevinci bizim sevincimizdir. Azərbaycanda yaşayan bütün xalqların nümayəndələri kimi kürd xalqının da konstitusion hüquqları dövlət tərəfindən qorunur. «Diplomat»-ı yerli kürdlərin yeganə qəzeti kimi qəbul etmək mənə elə gəlir ki, düzgün deyil. Bu qəzet bütün Azərbaycan vətəndaşlarının, bütün azəri türklərinin qəzetidir. Bey-

nəlmiləlçi dövlət olan Azərbaycanda kürdü, talışı, ləzgini, avarı, tatı və digərlərini azəri türkümdən ayırmaq çətindirsə, «Diplomat»-ı separatçıların, terrorçuların qəzeti olduğu fikrini hansı əsaslarla söyləmək olar? «Diplomat»-da kimlərsə xoşuna gəlməyən yazılar və yaxud da subyektiv fikirlər dərc olunursa bu o demək deyil ki, qəzet hansısa terror təşkilatına işləyir. Düzdür, bu qəzetdə dünyanın tanıdığı terror təşkilatları sırasında yer alan PKK-nın lideri A.Öcalının fotolarına, onunla bağlı xəbərlərinə rast gəlinir. Amma bu ona heç bir əsas vermir ki, «Diplomat» hədəfə alınsın. Bu qəzeti ittiham edənlərin nəşr etdikləri mətbu orqanlarında da analoji proseslərlə üzləşmək olur. Maraqlıdır ki, bu gün «Diplomat»-ı ittihamlayanların bəziləri bir vaxtlar PKK-nın təmsilçiləri ilə Azərbaycanda bir masa arxasında əyləşənərdirlər. Həm burada, həm də Türkiyədə. Bu dəfə tərəziyə xalqın gözü ilə yox, öz gözümlə baxmaq istəyirəm. «Diplomat» kimi xalqlar arasında qardaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsinə çalışmaq, Azərbaycan həqiqətlərini, faciələrini kürd xalqının vasitəsilə onların nüfuz etdikləri dövlətlərdə tanımaq yaxşıdır, yoxsa, bu qəzeti ittihamlayanların hər sayında dövlət və dövlətçiliyə xidmət edənlərə böhtan atmaq, beynəlxalq aləmdə Azərbaycanı nüfuzdan sala-

biləcək materiallar vermək, düşmənlərimizi sevindirəcək yazılar dərc etmək, NATO standartları səviyyəsində formalaşan ordumuz haqqında hədyanı danışmaq... Düzdür, söz və mətbuat azadlığı var deyirik. Bəs nəyə görə bundan istifadə edənlərin bir neçəsi hədəfə alınır, onlara «terrorçu», «PKK»-çı damğası vurulur, digərlərinə isə yox?

«Onlara bu haqqı kim verib» sualının arxasında qaranlıq məqamlar çoxdur. «Diplomat»-ın hər sayında Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləyən yazılara rast gəlinir, ağır-acılarımız təbliğ olunur, ermənilərin, azəri türklərinə düşmən kəsilənlər ifşa olunurlar. Bəs bu qəzeti ittihamlayarlarda proses necədir? Bundan isə danışmağa dəyməz. Ən acınacaqlı hal odur ki, bu qəzeti və T.Süleymanı öz millətindən olan bəzi şəxslər də ittihamlayırlar. Qorxudanmı, paxılıqdanmı, düşmənçilikdənmi... bilmirəm. Bircə onu bilirəm ki, bu qəzet deyilənlər kimi yox, olduğu kimidir. Mən «Diplomat»-a bu yolda uğurlar arzulayıram. İnanıram ki, «Diplomat» adını qoruyub saxlayacaq və dünyanın rənglərinə aldanmayacaq, zənginlikləri rədd edərək sağlam düşüncəyə, qardaşlığa və dostluğa xidmətini davam etdirəcək.

600-cü sayın mübarək, «Diplomat», 1000-ci də görüşənədək.

Cavid Şahverdiyev

XALQIMIZIN SEVİNCİ, TARİXİ MƏKTƏBİ "DİPLOMAT" -İMİZİN 600-CÜ SAYI MÜBARƏK

"Diplomat" qəzetinin 600-cü sayının çapdan çıxacağı xəbərini eşitdiyimdə, 1992-ci ildə Bakıda "Dengê Kurd" qəzetinin birinci sayını çıxardığımız gün gözlərimin qabağına gəldi. Qəzetin ilk nömrəsini əlimizə aldığımızda bir-birimizi qucaqlamış, hədsiz sevinərək bir-birimizi təbrik etmişdik. Eyni həyəcanı "Diplomat" qəzetinin ilk sayında da yaşamışdım. Lakin dövlət tərəfindən bütün şəraitin yaradılmasına baxmayaraq, çox təəsüflər olsun ki, keçən iyirmi ildə "Denge Kürd"-ün cəmi 87 sayı işıq üzünə gərək.

Ancaq bu ili "Diplomat" qəzeti iyirmi iki yaşına qədəm qoymasına baxmayaraq artıq 600-cü sayı işıq üzünə gördü. "DİPLOMAT" qəzeti sənballılığı və rəngarəng zənginliyi sayəsində özünə geniş oxucu kütləsi qazandı. Biz öz tərəfimizdən, başda hörmətli vətənpərvər təsisçi və baş redaktor Tahir Süleyman olmaqla, qəzetə hər zaman öz övladı kimi yanaşan, qeyrətli şəirləri ilə düşməne kəskin cavablar verən, qəzetin azərbaycan şöbəsinin redaktoru, şair Nəriman Əyyub və qəzetin yaradıcı kollektivi, ağır sınaqlara mətanətlə sinə gerib bu qəzeti Azərbaycan mətbuat baxçasının özünəməxsus ətirli və tərəvətli bir gülü olaraq qorumağı bacardılar. Və işbilməzlərə isbat etdilər ki, yoxdan müvəfəqiyyətlər

əldə edənlər var. İş bacaranlara həvalə etmək lazımdır. "DİPLOMAT" qəzetinin səhifələrində heç bir jurnalistin danışmağa cürət etmədiyi, tarixdən xalqımıza qaranlıq qalan dəyərli yazılara rast gəlmək olur. Belə yazıları yalnız "DİPLOMAT"-ın səhifə lərində oxumaq olar. Mətbuatın ictimai həyatda müstəsna rol oynadığı bilinməkdədir. 1609-cu ildə Strasburqda Almanca çıxan həftəlik qəzetlə (Avisa, Delation oder Zeitung) əsası qoyulan dövrü mətbuat, bu gün həyatımızın bir parçası halına gəlmişdir.

Mətbuat, başqa xalqlarda olduğu kimi, Kürd xalqının da tarixində, talehində və azadlıq mübarizəsində böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. 22 Aprel 1898-ci ildə Misirin Qahirə şəhərində Miqdad Mihdəd Bədirxan tərəfindən ilk nömrəsi çap edilən "Kürdüstan" qəzetindən sonra Kürd mətbuatı şərəfli bir yol qət etmişdir. Bu gün Kürdüstanda və xarici dövlətlərdə Kürd dilində yüzlərcə qəzet və jurnal, minlərcə İnternet-qəzet nəşr edilməkdədir. Yüzdən çox Kürd radio və televiziya mövcuddur. Bir çox mötəbər dünya kütləvi informasiya vasitələri – "Amerikanın səsi" (ABŞ), "Rusyanın səsi" (Rusya Federasiyası), TRT (Türkiye radyo televiziya üst kurulu), "Le Monde diplomatique" və s. Kürdcə bölümlər açmışdır və bu ten-

densiya dünyada günbəgün artmaqdadır. Hələ müstəqil dövləti olmayan bir xalqın əldə etdiyi bu möhtəşəm nailiyyətlər, onun azadlıq ruhunun nələrə qadir olduğunu nümayiş etdirməkdədir. Bu gün onlarca müstəqil dövlət tək bir peyk televiziyasına sahib deyildir. Hal hazırda Kürd xalqı 25-ə yaxın peyk televiziya açmışdır. Bu ilin axırına qədər belə televiziya sayının 30-a çatması gözlənilməkdədir. Ən mötəbər beynəlxalq sosioloji araşdırma quruluşlarından birinin tədqiqatına görə, 2009-cu ildə Kürd dili, dünyanın mətbuatda ən çox istifadə edilən 25 dilindən biri olmuşdur. Rus dili xaric, köhnə Sovetlər İttifaqında yer almış 15 respublikanın dövlət dillərinin hamısı araşdırma siyahısında Kürd dilinin gerisində qalmışdır. Şübhəsiz ki, bu nəticənin ortaya çıxmasında Kürd jurnalistlərinin müstəsna rolu olmuşdur. "Diplomat" qəzeti, geniş Kürd mətbuat ailəsinin sabitqədəm bir nümayəndəsi olaraq çox böyük bir misyona sahibdir. Kürd mədəniyyətini, Kürd dünyasındakı hadisələri, qardaş Azərbaycan xalqına çatdırmaq, eyni zamanda Azərbaycandakı hadisələrdən Kürdləri xəbərdar etmək kimi əhəmiyyətli bir rol oynamaqdadır. Bu qəzetdə işləyən jurnalistlər, böyük Azərbaycan və Kürdüstan eşqiylə həqiqətləri yaz-

maqdan çəkinməmiş, demokratik dəyərlərin ictimai həyatda hakim hala gəlməsi üçün sonsuz qeyrət və

iradə göstərmişdir.

"Diplomat"-ın bu gündən sonra da Kürd mədəniyyətinin yayılması və Azərbaycandakı demokratik quruculuğun daha da inkişaf etməsi üçün ciddi fəaliyyət göstərəcəyinə inanıram.

Xalqlarımızın sevinci, tarixi məktəbi, "DİPLOMAT" 600-cü sayın mübarək, o gün olsun 1000-ci sayını müstəqil Kürdüstanda qeyd edəsən.

Həjar Əsgərov

Zəngəzurun Hacısamli camaati

XVIII yüzilin ikinci yarısında Qaraçorlu mahalında bir neçə tayfa icması və kənd camaati cəmlənmişdi. Ən böyük icmalardan biri Hacısamli camaati idi.

Camaat öz adını Hacı Sam Şadılıdan alıb. Bəzi qaynaqlara görə, Hacı Sam Xorasanda ömür-gün sürüb. Hacı Samın Hüsən adlı oğlu vardı. Hüsən Xorasanda, Məşhəd dövrəbər

sonra Qaraçenli tayfası bu yurdda məskunlaşmışdı. Qaraçenlilərin ilk düşərgəsi Bazardüzü idi.

Hacısamli camaati Qarabağ xanlığının siyasi yaşamında mühüm rol oynamışdı. Rus-İran savaşlarında fəal iştirak etmişdi. Gah ruslara, gah da iranlılara kömək etmişdi. Hacısamli tayfalarının Qacar ordusuna köməyi haqqında tarixçi Mirzə Yusif Qarabaği

Xudaverdinin (Tanrıverdi, Məmməd), Qələndər (Allahverdi, İmamverdi, Şahverdi) uşaqları dövrən keçirirdilər.

1827-ci ildə Hacısamli camaatinin bir böliyünün başçısı Həsən Qələndər oğlu idi. Onun yanında əslən Dilağardalı Məmmədqasım Xələf oğlu (1787-?), arvadı Nisə, oğlu Allahverdi və qızı Güllü ilə olurdu.

Hacısamli camaati bir neçə tayfadan ibarət idi. Bu tayfalar: qasımuşağı, qarabayramlı, əhməduşağı, qaraçenli... Hacısamli camaati Gəvənli, Babadünlü, Babadün, Qaraçenli-Alaqaya, Qaraçenli-Kümbəzli, Qasımuşağı (Kürdhacı), Əhməduşağı (Rəsullu), Namlı (Lələbağırılı), Qarabayramlı, Ərdəşova, Pircahan, Piçənis, Vağazin və Şəlvə adlı kəndlərdən ibarət idi. Qasımuşağı tayfası Kürdhacı, Şamkənd, Birinci Çorman, İkinci Çorman, Ələkçi, Bozdoğan, Piçənis, Bülövlük şenliklərini salmışdılar. Qarabayramlı tayfası Şəlvə, Qabaqtəpə-Daşlı, Kalafalıq-Daşlı, Canibəyli, Narışlar, Vəlibəyli, Budaqdərə, İmanlar, Hacixanlar, Qovuşuq, Dambulaq-Seyidlər, Kaha, Pircahan, Alpout, Qoşasu, Alıqulular kəndlərini yaratmışdılar. Əhməduşağı tayfası Hətəmlər, Muncuqlu-Rəsullu, Korbulaq, Taxtazavod yaşayış məntəqələrini bina etmişlər. Qaraçenli tayfası

rovla ailə qurmuşdu. Davud ağa adlı oğlu, Mariya xanım adlı qızı vardı. Davud ağa Həsən bəy oğlu 1864-cü ildə Tiflis şəhərində doğulmuşdu. Əhməd xan həm dini, həm də hökumət qaydası ilə onu varisliyə götürmüşdü. Şuşada yaşayırdı. Əhməd xanın ona ayırdığı mülkü idarə edirdi. Sonra Sankt-Peterburq şəhərinə köçdü. Milis praporşiki rütbəsi vardı. Davud ağa 14 yanvar 1890-cı ildə vəfat edib. Davud ağa Natalya İosifovna Boyko adlı xristian qızla evlənmişdi. Övladı olmadı. Mariya xanım Tiflis şəhərində dünyaya gəlmişdi. Böyüyəndən sonra xristianlığı qəbul edib (Mariya Aleksandrovna) polkovnik Fon-Kruzenşternlə həyat qurmuşdu. Hacı camaatinin torpaqlarının vergisini Natalya Boyko və Fon-Kruzenştern toplayırdı. Hacısamli mahalı XIX yüzildə Alxaslı, Vağazin, Kalafalıq, Bozgüney, Ağcayazı, Ardıclı, Nurəddin, Fərraş, Korbulaq, 1-ci Tığıq, 2-ci Tığıq, Qorçu, Zağaaltı, Oğuldərə, Qoşasu, Alpout, Bülövlük, Daşlı, Vəlibəyli, Narışlar, Hətəmlər, Kaha, Kürdhacı, Ərikli, Hacısamli, Piçənis, Xaçınyalı, Güləbird, Pircahan, Əliqulu, Qaraçanlı, Təzəkənd, Ərdəşevə, Haqnəzər, Qozlu, Fingə, Bülöldüz, I İpək, Ayıbazarı, Hoçaz, Şamkənd, Köhnə Çorman, Bozdoğan, Ələkçi, Nağdalı, Şəlvə, Qovuşuq, Zorkeşiş (Hacixanlar), Budaqdərə, İmanlar kəndlərini yaratdılar.

1905-1906-cı illərdə Hacısamli

rində dünyaya gəlmişdi. Heyvandarlıqla məşğul idi. Müqəddəs Məkkəyi-Mükərrəmi ziyarət etmişdi. Hacı Hüsənin Şirin bəy adlı oğlu vardı. Şirin bəy Məşhəd civarında dünyaya göz açmışdı. Yekəlib, yetman igid olandan sonra, tayfa-toluğunu (10 ailədən ibarət Babadünlü tayfasını) başına yığıb, Qarabağa üz tutmuşdu. İlk dəfə Ərdəşevə və Vağazin torpaqlarında binələmişdi. Zorkeşişdə məskunlaşan qeyri-müsəlmanlar Şirin bəyin tayfasına korluq vermiş, malheyvanını otlağa buraxmamışdı.

“Tarixi-Safi” adlı əsərində yazır: “Bir tərəfdən qızılbaşlar, digər tərəfdən Hacısamlinin kürdləri və qeyri türklər, eləcə də günəşin istisi, yolların çetniliyi, əyri-üyrülüüyü ruslara mane olduğu üçün qalaya gələ bilmədilər və batalyonu suya çatdırma bilməyib, dağıldılar. Bəziləri qətl olundu və bir hissəsi də əsir düşdü...” (Bax: Qarabağnamələr, 2-ci kitab, Bakı, “Yazıçı”, 1991, səh.)

İbrahimxəlil xan hakimiyyətinin son dönəmində Qaraçorlu tayfasını, Hacısamli camaatını oğlu polkovnik Xanlar ağaya tapşırılmışdı. Qaraçorlu elini savaqlara Xanlar ağa aparırdı.

Tarixçi Mir Mehdi Xəzani “Kitabi-tarixi-Qarabağ” adlı əsərində Xanlar ağanın Qaraçorlu elinə başçılıq etməyindən dəfələrlə bəhs etmişdir. Tarixçi yazır: “Xanlar ağa öz müqərribi və ixtiyarı olan Əhməd ağa ilə Qaraçorlu və Hacısamli kürdlərinin mahalına daxil olub...” Başqa bir yerdə yazır: “...Xanlar ağa dəxi öz ixtiyarında olan Hacısamli və Sultanlı xalqının atlı və piyadəsinin cəm edib...” (Bax: Qarabağnamələr, 2-ci kitab, Bakı, “Yazıçı”, 1991, səh.)

1823-cü ildə Hacısamli camaati: Vergiödəyənlər: 132 tüstü, ödəməyənlər: Sultan Əli-məhəmməd bəy 1 tüstü, onun qohumları məaf 4 tüstü, rəiyyətləri qeyri-müsəlman 6 tüstü, kəsib 12 tüstü, molla 2 tüstü, çavuş və onbaşı 1 tüstü.

Hacısamli camaatinin bir hissəsi Mehdiqulu xan Cavanşirə bağlı idi. Bu oba XIX yüzilin önündə, 1827-ci ildə 60 tüstüdən

ibarət idi. Obada Rövşənin (Molla Şərif, Abbas, Tanrıverdi, Şahbaz), Hüseynin (Haqverdi, Allahverdi, Xıdır, Hüseynşah, Həsən), Bağırın (Xəlil, Cəlil, Mehdi), Əli bəyin (İmamqulu bəy, Vəli bəy, Bayram bəy). Xəlilin (Məmmədəmin, Tanrıverdi), Tərlanın (İman, Məmməd), Hacixanın (Həsən, Fətəli), Cəfərin (Bayram, Süleyman),

Qorçu, Qarabəyli, Zağaaltı, Lələbağırılı, Ərikli, Güləbird və başqa yaşayış məntəqələrinin əsasını, ilk daşını qoydular. Babadünlü tayfası Bülöldüz, İpək şenliklərinin bünyadını qoydular.

XIX yüzildə Qarabağda oğruluq qoçaqlıq, qəhrəmanlıq sayılırdı. Qarətlə sonuclanan xanlıq savaşları bitmiş, silahlar yerə qoyulmuşdu. Dəliqanlılar özlərini yeni atıb-tutmaq, vurub-çapmaq meydanı olan qaraoğurluqda sınaırdılar. Bu dönəmdə Hacısamli cavanları da qaraoğurluğa qurşanmışdılar. Ünlü şair Qasım bəy Zakir yazırdı:

Səfikürdi, Hacı Samli, Kolanı, Tutarlar, soyarlar daldə qalanı, Viran olsun görüm Doyranbasanı, Evdə yatan yoxdu, qarışib papaq.

Hacısamli camaatinin bir hissəsinin yiyəsi isə Xanlar ağa İbrahimxəlil xan oğlu Sarıcalı-Cavanşir idi. Xanlar ağa 1831-ci ildə varissiz vəfat etdiyindən camaat qardaşı Əhməd xana qaldı. Əhməd xanın oğul övladları hələ sağlığında tələf olduğundan qızı Bikə ağaya dövr edildi. Bikə ağa general-leytenant Həsən bəy Ağala-

camaati ermənilərə qarşı qəhrəmanlıq göstərmişdi. Mir Möhsün Nəvvab yazır: “Başqa bir yerdə, yəni Hacısamli və Piçanlı kürdləri toplaşaraq Gorusun Xənəzək kəndinə hücum etdilər. Ermənilərin qabaqcadan gördükləri tədarüklərinin çox olmasına baxmayaraq, müsəlman kürdlərin bu qəfil hücumundan karıxaraq bilmədilər nə etsinlər. Müsəlman kürdlər onların çəşqinliyindən istifadə edərək bir tərəfdən kəndin evlərinə od vurmağa başladılar. Beləliklə, onlar 20 evi yandırdılar. Evlərin alovu və müsəlman kürdlərin nərələri göylərə yüksəlirdi. Ermənilər bu hücumun qarşısında davam gətirə bilməyib qaçmağa başladılar. Beləliklə, Xənəzək kəndində 20 nəfər erməni öldürüldü. Müsəlmanlar əldə etdikləri qənimətləri özləri ilə kəndə gətirdilər”. Hacısamli camaati tarixən qoçaq, qəhrəman bir toplum olub.

Mənbə

Ənvər Çingizoğlu, Hacısamli camaati, “Soy” dərgisi, Bakı, 2009.

Ənvər Çingizoğlu. Qaraçorlu mahalı. “Soy” dərgisi, 1 (27), Bakı, 2009. səh.97-106.

Sonda Şirin bəy camaati başına toplayıb, zorkeşişliləri qovub-çıxarmışdı. Köməyə gələn Gəvənli tayfasına xeyli torpaq ayırmışdı. Nadir şah Qırılı-avşarın ölümündən sonra Şirin bəyin qohumu Qasım da uruğ-turuğunu toplayıb, Qaraçorlu mahalına gəlmişdi. Şirin bəy ona Kürdhacı torpağını tuş vermişdi. Qasımuşağından

1947-ci ildə kürd xalqının qəhrəman oğlu Molla Mustafa Bərzani 504 Peşmərqəsi ilə Azərbaycana pənah gətirmişdir

Qəhrəman kürd xalqı hər zaman dar gündə Azərbaycan xalqına arxa və dayaq olmuşdur

Əmrəl Ləhrudi

Müsahibim 1946-cı ildə Pişəvəri ilə birlikdə Azərbaycana gələn, hazırda ADF-si MK-sının sədri Əmrəl bəy Ləhrudidir.

-Əmrəl müəllim, xahiş edirik Molla Mustafa Barzani haqqında xatirələrinizi danışsınız.

-Molla Mustafa Barzaninin qəhrəmanlığı haqqında, istər o tayda, istərsə də bu tayda çox eşitmişdim.O, bütün döyüşlərdən qalib çıxırdı, çünki onun peşmərqələri könüllü ona qoşulmuşdular və hamısı da çalışırdı ki, ondan qabaq döyüş meydanına atılsın. Onların bu cür döyüş taktikası hər zaman düşməni qaçmağa məcbur edirdi. Peşmərqələr ölümü özlərinə şərəf bilirdilər.

SSRİ-nin xəyanətindən sonra Pişəvəri Molla Mustafa Barzanini eşitmədi Bakıya gəldi və gəldiyi gündən də gəlməyinə peşman olmuşdu. Geri qayıtmaq planı üzərində işləyib partizan hərəkatı başlatmaq istəyirdi. Ona görə Mahabada adam göndərdi. Lakin, gec idi. Molla Mustafa Barzani 1947-ci ildə Təbrizdə olan Sovet konsulxanasına müraciət edir, silahlı mübarizəsini davam etdirmək üçün məsləhətləşmələr aparır. Səfirin müavini -vitse konsul Nuriyev məsləhət görür ki, iş-işdən keçib, daha silahlı mübarizə vaxtı deyil, bu məsələnin üzərindən keçməyə çalışsın.Bu xatirəni mənə konsulxanada Molla Mustafa Barzani ilə görüşən bir yoldaş söyləmişdi. Molla Mustafa Barzani çox çətinliklərlə rastlaşmışdı. İran Kürdüstanından İraq Kürdüstanına, İraq Kürdüstanından Türkiyə Kürdüstanına, oradan da yenə İran Kürdüstanına keçmiş və Araz çayını keçib Naxçıvana gəlir. Orada onu çox gözəl və səmimi qarşılayırlar, yer verirlər. Bir neçə gündən sonra peşmərqələri ilə birlikdə Bakıya gətirirlər.Bir müddətdən sonra onları Özbəkistana göndərirlər.

Bakıda olarkən, onun dostu Qulam Danişkan Molla Mustafa Barzani haqqında gözəl xatirələr söyləyirdi.Bir xatirəsində o deyirdi:

Bir gün Mir Cəfər Bağırov hamımızı qonaq çağırırdı. Molla

Mustafa Barzani də həmin qonaqlıqda iştirak edirdi.Masanın üstünə hər cür ləziz xörəklər düzülürdü. Hamı yeməyə başladı, Molla Mustafa Barzani isə əlini yeməyə uzatmadı. Bunu gören Mir Cəfər Bağırov soruşdu ki, bu gözəl xörəklərdən nə üçün yemirsən?

Molla Mustafa Barzani cavab verir ki, peşmərqələrəm azuqə sardan çətinlik çəkirlər, onların rahatlığı olmadan mən yemək yeyə bilmərəm,yemək boğazımdan keçməz.

Qulam Yəhya deyirdi ki, həmin günü bütün azuqələrdən hazırlayıb peşmərqələrə apardılar. Molla Mustafa Barzaninin o hərəkatına görə bütün peşmərqələri geyim-keçimlə də təmin etdilər. Molla Mustafa Barzaninin mərdliyi, kişiliyi, qəhrəmanlığı gözümün qabağındadır. Öz gördüklərimdən başqa Qulam Yəhya da onun haqqında çox əhəmiyyətli xatirələr söyləyirdi.

-Əmrəl müəllim, Qulam Yəhya kim idi?

-Qulam Yəhya Zəncan cəbhəsinin danışkanı idi. 1945-ci ildə Azərbaycan Demokratik Fırqəsi MK-nın üzvü idi. Hərbi nazirin müavini sayılırdı. Zəncan cəbhəsinin komandanı, fərmandarı idi. İran qoşunlarında Zülfüqari bəndasının dəstələri ilə vuruşurdu, bir addım da geri çəkilmirdi. O da

oxuyurduq. Məktəbimiz Minsk meydanına yaxın yerdə yerləşirdi. Biz məktəbin ikinci mərtəbəsində dərs keçirdik. Tənəffüsə çıxanda gördüm ki, Molla Mustafa Barzani dəhlizin o biri başında durub. Onun qəhrəmanlığı haqqında o qədər danışmışdılar ki, gören kimi tanıdım.Əlində uzun bir qəlyan var idi, onu tüstüləyirdi. Molla Mustafa Barzani tək oxuyurdu, onunla fərdi qaydada məşğul olurdular. Müəllim və dilmancı onunla tək bir otaqda bütün fənlər üzrə dərs keçirdilər. Bir tələbə olaraq onu hər tərəfli bir diplomat kimi hazırlayırdılar. Üç il biz partiya məktəbində oxuduq.

- Əmrəl müəllim, bu üç ildə dəyərli bir xatirə yadınızda qalıbmı?

-Birinci əsas xatirəm odur ki, Molla Mustafa Barzani hər gün dərsdən sonra saat 4-5-də Moskvanın Qorki küçəsi ilə paralel bir küçə vardı, o küçə ilə 4-5-saat piyada gəzərdi və bir böyük dürbin də həmişə çiyində olardı. Bir dəfə biz ondan soruşduq ki, bir belə piyada gəzirsən, bəs dürbin nəyinə lazımdır? O, dedi ki, dürbin mənim cəbhə yoldaşımdır, ona görə də onu hər zaman özümmlə gəzdirirəm. Piyada gəzməyimin səbəbi də odur ki, mən mütləq Kürdüstan dağlarına gedib inqilabi mübarizəmi davam etdirəcəyəm. Bu dürbin də o mübarizədə

özüm də bir neçə dəfə o evə getmiş, onlarla birlikdə olmuşdum. Çox gözəl, hər şeylə təmin olunmuş bir ev idi. Çarpayı qoyulmamışdı, çünki darısqal olardı.

Barzanini birbaşa İraqa dəvət etdi. Sovet hökuməti Molla Mustafa Barzaniyə xüsusi təyyarə verdi. O, Moskvadan Praqaya, oradan da birbaşa Dəməşqə, Dəməşqədən isə

Molla Mustafa Barzani

Ona görə də təxtixan yox idi. Yerə xalı-xalça döşənmişdi. Hamı uzanıb onun üstündə yatardı. Peşmərqələrdən 10-15 nəfər partiya məktəbində oxuyurdular. Onların hamısı cavan oğlanlar idilər.

Bağdada gedir. Onu Əbdülkərim Qasimi özü çox dəbdəbə ilə qarşılayır, ona bir qəb verir. Molla Mustafa Barzani ailəsi ilə o qərdə yaşamağa başlayır. O, 1963-cü ilə qədər Ə.Qasiminin müşaviri olur. 1963-cü ildə Ə.Qasimiyə qarşı general Arif qardaşları üsyan qaldırırlar və hakimiyyəti ələ alırlar. Onlar kürd xalqına qarşı da çıxırlar.Ona görə də Molla Mustafa Barzani ətrafı ilə birlikdə dağlara çəkilir, Kürdüstanda öz iqamətgahını bərqərar edir. Bu mənim eşitdiyim və bildiyim dəqiq məlumatlardır.

Moskvada oxuyan peşmərqələrdən birinin adı dəqiq yadımdadır, adı Əli idi. O, şəkil çəkən idi. Bütün ləvazimatı var idi. Mən də bir fotoaparat aldım. Əli bu işdə mənə yardımçı oldu. O vaxtan mən də həvəskar oldum.

Onların indi harada olmasından, yaşayıb-yaşamamasından xəbərim yoxdur. Əgər sağ-salamatdırlarsa buradan onlara salam söyləyirəm. Molla Mustafa Barzani doğrudan da Kürdüstana getdi və dünyasını dəyişən günə qədər mübarizəsini davam etdirdi və mən çox şadam ki, oğlu Məsud Barzani cənabları onun mübarizəsini davam etdirdi və ölməz Molla Mustafa Barzaninin arzularını həyata keçirdi.Bu müqəddəs işdə onlara, kürd xalqına böyük müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Sağlıq olsun, qismət olsa o böyük şəxsiyyətin qəbrini ziyarət etməyə və Məsud Barzani cənablarını görmək, xatirələrimi onunla bölüşmək istəyirəm.Mən, bütün Kürdüstan xalqına səmimi salamlarımı göndərirəm.

Tahir SÜLEYMAN

Molla Mustafa Barzani kimi qorxmaz, qəhrəman, sözünün üstündə duran adam idi. İrandan gələn mühacirləri yerləşdirmək ona həvalə edilmişdi. Azərbaycanın 30 rayonunda mühacirlər yerləşdirilmişdir. Bu iş bilavasitə bir il çəkdi. 1959-cu ildə Azərbaycan Demokratik Fırqəsinin sədri seçildi, 1985-ci ilə qədər o vəzifədə qaldı, sonra dünyasını dəyişdi. Mən Gəncədə olduğum üçün Molla Mustafa Barzanini Bakıda görə bilmədim.Onu ancaq 1955-ci ildə Moskvada Partiya Məktəbində gördüm. Məni və Muxtar Dudəkani adında bir firqə kadrosunu firqə göndərmişdi, orada

əvvəlcə olduğu kimi indi də yaxın köməkçim olacaqdır. Gəzməyim isə ona görədir ki, burada ayaqlarım tutulmasın, dağlarda düşməne qarşı döyüşən zaman titrəməsin, qüvvədən düşməsin, möhkəm olsun. İkinci xatirəm odur ki, Minski küçəsində ona 6 otaqlı bir ev vermişdilər. Demək olar ki, o ev Molla Mustafa Barzaninin müsafirxanası idi. Daşkənddən və başqa yerlərdən gələn peşmərqələr həmin o evdə yeyib-ıçər, deyib-gülər, yatardılar. Qruplar bir-birini əvəz edərdi. Molla Mustafa Barzani daimi onlarla birlikdə olardı. O, həyatını onlarsız təsəvvür etməzdi. Mən

Onlardan çoxu həmin məktəbdə dərs deyən cavan qızlarla evləndilər. Əbdülkərim Qasiminin dövlət çevrilişindən sonra Bəsrədən böyük bir gəmi göndərdilər, İraqdan mühacir düşmüş peşmərqələri geri dəvət etdilər. Onlar gedən zaman evləndikləri qadınları da özləriylə bərabər apardılar.

-Hansı yol ilə getdilər?

-Onlar Qara dənizdən çıxdılar Aralıq dənizinə,oradan Oman dənizi ilə Bəsrə körfəzinə getdilər.

- O zaman İraq rəhbəri kim idi?

-Əbdülkərim Qasimi idi.O 1958-ci ildə Molla Mustafa

ERMƏNİLƏRİN "DƏNİZDƏN DƏNİZƏ" ERMƏNİSTAN XÜLYASINI GÖZÜNDƏ QOYAN İSMAYIL AĞA SİMKO

İran Hökumətinin xaincəsinə öldürdüğü İsmayıl Ağa Sımkonun ölümündən 80 il keçdi.

1880-ci ildə böyük inqilabi hərəkatə başlayan Şeyx Ubeydulla inqilabının yatırılmasından sonra İran Kürdüstanında, əsirət rəisi və dərəbəylərinin rəhbərliyində siyasi və milli məqsədlərlə başlayan hərəkat demək olar ki, sona yetdi.

oğlu Cəfər ağanı Təbrizə dəvət etdi. Yaxşı niyyətli və Qurana inamı olan Cəfər ağa dayısı Mirzə və altı qoruyucusu ilə birlikdə Təbrizə gedir və ilk öncə yaxşı qarşılanır.

O vaxtlar Qafqazlarda ermənilər rus havadarlarının köməyi ilə Türkiyə, İrəvan və Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində və eləcə də Şaumyanın və Mikoyanın planları əsasında Bakıda Azərbaycanlıların soyqırımına başlamışdılar. Onların planlarına görə, bu günki işğal olunmuş ərazilər, Zəngəzur, Naxçıvan, Gəncə, Qazax, Tovuz, bir sözlə, Kürə qədər olan ərazilər, Bakı və Bakı ətrafı ərazilər onlar tərəfindən soyqırım aparılaraq işğal olunmalıydı.

Nizamül-Səltənə 1915-ci ildə Türkiyədə kürdlər tərəfindən burunları ovularaq geri qayıdan ermənilərin asayışı pozmalarının qarşısını almağa və xalqın güvənliyini saxlamaq işini Cəfər ağaya həvalə etmək istədiyini bildirir. Əl altından isə onu öldürməyin planını hazırlayırdı. Məsələ ilə bağlı planı həyata keçirməkdən ötrü bura gəlişinin ertəsi günü Cəfər ağa Nizamül-Səltənə ilə görüşmək məqsədilə valiyə aid olan qonaq evinə göndərilir. Ancaq onun öldürülməsi üçün qonaq evinin çevrəsinə tapşırıqla lazımi pusqular qurulmuş, silahlı adamlar uyğun yerlərdə yerləşdirilmişdi.

Cəfər ağa hər şeydən xəbərsiz qonaq evinə gəlir və Qaracadağlı Məhməd Hüseyn xan Zərhami və adamları tərəfindən yaylım atəşinə tutularaq öldürülür. Cəfər ağanın adamları silah səsinə hadisə yerinə gəlirlər. Cəsədin aparılmasının qeyri-mümkün olduğunu görüb canlarını qurtarmaq üçün vuruşurlar və iki ölü verərək Uruğ kəndində düşmənlə qarşı-qarşıya gəlirlər. Bu beş kürd qəhrəmanı çətin bir döyüş sonunda bir neçə əsgər öldürərək onların atlarına minir və Kürdüstana dönməyi bacarırlar.

Cəfər ağanın bu şəkildə tələyə salınıb öldürülməsi Məhməd ağa və oğlu İsmayıl ağa Sımkonu dərinəndən hiddətləndirdi. Bunun sonucunda İran dövlətinə qarşı mübarizə aparmaq, İran hökumətinin Kürdüstanın bu bölgəsindəki hökumranlığına son verib öz idarəçiliyinə keçirmək qərarına gəlir.

İsmayıl ağa Sımko başqa siyasətçilər kimi istək və arzularını

gerçəkləşdirmək üçün bir-birlərinə düşmən olan Türk və İran dövlətləri arasındakı münaqişədən yararlanmışdır. O vaxtlar Osmanlı İran sərhədlərini müəyyənləşdirmək üçün təyin edilmiş komissiya fəaliyyət göstərirdi. BMT-nin qərarına görə, Qotol (Qopur) dərəsi və ətrafı İranda, Şıkkak əsirətlərinin hakimiyyəti altında olan ərazini Osmanlı dövləti qəbul etmək istəmədi. Sımko bu anlaşılmamlıqdan yararlanaraq o ərazilərə əl qoyub öz hökmü altına aldı və dövlət elan etdi.

İsmayıl ağanı öldürmək planları

Sımko İran dövləti qarşısındakı mövqeyini bildirdikdən sonra silahlı qüvvə toplamaqla, bölgə üzərindəki hökumranlığını göstərdi.

Azərbaycan valisi Mükərrəmül-Məlik Sımko ilə müharibə etməyin çıxış yolu olmadığı düşüncəsiylə onu xaincəsinə öldürmə planlarını hazırlamağa başladı. Bir bombanı şirniyat qutusu həcmində hazırlayaraq Xoydan xüsusi olaraq İsmayıl ağa adına göndərir. Hadisəni İsmayıl ağa belə nəql edir:

"Həyətdə oturmuşdum. Uşaqlar bir şirni qutusu gətirdilər. Nənələrinin onlar üçün göndərdiyini güman edərək həmənin içinə baxmaq istəyirdim. O anda Heydər Əroğluna Nizamül-Şucadan bir şirni qutusu göndərdiyini və açdıqda partlayışdan öldüyümü eşitmişdim. Bir şübhə düşdü içimə. Uzağa götürün dedim. Uzaqlaşdırılarkən bir aydınlıq görüldü gözümə. O saat oğlumu qucağıma alaraq özümü yerə atdım. Bomba partladı. Mən qurtuldum, ancaq qardaşım Əli və bir neçə adam öldü".

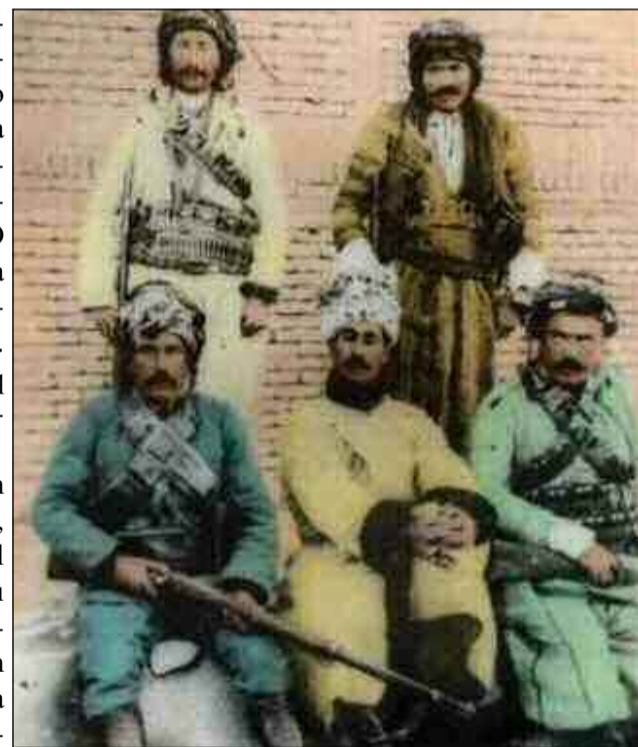
Mükərrəmül-Məlikin bu namərdliyinə görə, 1919-cu ildə İsmayıl ağa Sımko çalışmalarını daha gücləndirərək bölgəni dövlətin əlindən alır və öz hökmü altına salaraq daha da gücləndirdi. Təbriz-Urmiya yolunu tutub, gediş-gəlişi kəsdi. Hökumət yalnız Urmiya gölü üzərindən bölgə ilə əlaqə saxlaya bilirdi.

Erməni-Assuri ordusunun rəhbəri Mar Şəmunun Sımko tərəfindən öldürülməsi

I Dünya Müharibəsi və Türkiyədə ermənilərin Rus-İngilis-Alman-Yunan havadarları tərəfindən bir erməni dövlətinin qurulması planı üzrə ermənilər kütləvi qırğınlar törətdilər, bir milyondan artıq insanı qətlə yetirdilər. Bundan sonra 25 minlik rus-erməni-

assuri ordusu İran ərazisinə keçərək Səlməs, Urmiya və Xoy ətrafında yerləşdilər. Bunlar rus-türk müharibəsi zamanı Çar Rusiyası tərəfindən silahlandırılmışdılar. Amerikalı erməni milyonerlər də onlara arxa dururdular. Başqa bir tərəfdən onların ingilislərlə də əlaqələri vardı. Bu dövlətlər Səlməs, Urmiya və Həkkari arasında qalan ərazidə Erməni-Assuri dövləti qurmaq istəyirdilər. Hətta, Rusiya və İngiltərə kimi iki böyük dövlətin də bu planda barmaqları vardı. Məqsədləri Səlməs, Urmiya bölgəsi ilə Həkkari sərhəddi arasında özlərinə bağlı və Türkiyəyə qarşı bir dövlət qurmaq, sonra isə Van və Həkkarini də bu əraziyə qatmaq istəyirdilər. Bu hədəfə çatmaq məqsədiylə yüksək ingilis nümayəndəsi, assuri, erməni və kürd xalqları arasında bir birlik yaratmaq istəyirdi. Ancaq kürdləri belə bir plana razı salmadan erməni-assuri dövləti qurmaq ideyasını gerçəkləşdirə bilməyəcəklərini yaxşı bildirdilər.

Türkiyədən qovulmuş ermənilərlə assurilər Urmiya və Təbrizə tərəf qaçdıqları zaman qırğına və talana girişdilər. Yerli əhaliinin qırılanı qırıldı, qalanı isə canlarını qurtararaq içərilərə köçməyə

Kəlbəği, Cuanruyi kimi əsirətlərin ağır vergi ödəmələri səbəbindən zaman-zaman baş qaldırıdıkları üsyanlar gerçəkdə milli məqsədlərdən və yurdsevər bir anlayışdan baş qaldırılmışdı.

Muzaffərüddin şah zamanında İran hər baxımdan ağır çətinliklərlə üz-üzə qaldı. Ölkənin gəlir və zənginlik qaynaqları iflasa uğradı. Hər əsirət rəisi özünün bölgəsinə müstəqil hökumət kimi baxırdı. İran Kürdüstanında Səlməs (Şapur), Urmiya (Rzaiyə) və ətrafının ən böyük kürd əsirəti olan Şıkkaklı hökumətə tabe olmurdu. Sımko, bütün Şıkkaklı əsirətinin rəisi olub, Avdoyu boyuna mənsub idi. Sımko olduğu əraziyə hər baxımdan sahib olmuş, dövlətin buradakı hökmünə son vermişdi.

1905-ci ildə Muzaffərüddin şahın avropa səyahətinə çıxdığı bir vaxt Nizamül-Səltənə adlı bir əsilzadə Azərbaycana vali olaraq göndərildi. Nizamül-Səltənə, Şıkkaklı əsirətini dövlətə boyun əydirmək istəyirdi. Amma bunun Şıkkaklı əsirət rəisi Məhməd ağaya müharibə ilə qalib gələcəyinə inanmırdı. İkiüzlü sümürgəci bütün düşmənlər kimi o da müxtəlif planlar, hiylələr hazırlamağa başladı.

Özlərinə pislik etməyəcəyini və işbirliyi görəcəyini söyləyərək rəsmi bir dəvətlə Məhməd ağanın

başladılar. Assurilərin rəhbəri Mar Şəmun, qərargahını Səlməs yaxınlığındakı Xosrov ağa qəsəbəsində qurdu və 25 minlik ordu ilə bölgədə ağalığ etmək fikrinə düşdü.

Ermənilərin və assurilərin bu bölgədə yerləşməsi Sımko ağanı narahat etməyə başladı. O, əl altından Azərbaycan bəylərindən, ağalarından kömək istədi. Lakin Sımko ağa bölgədə müstəqillik əldə etdiyindən şah Azərbaycandan ehtiyat edərək böyük bir gücü Azərbaycanda saxlayırdı.

ERMƏNİLƏRİN "DƏNİZDƏN DƏNİZƏ" ERMƏNİSTAN XÜLYASINI GÖZÜNDƏ QOYAN İSMAYIL AĞA SİMKO

Şeyx Ubeydulla, İsmayıl ağa hərakətini şahın gözünü qorxutmuşdur. Neçə illər idi ki, Kürdüstanda ağalar baş qaldırılmış və özlərini müstəqil elan etmişdilər. Lakin rusların, ingilislərin, ermənilərin Amerikadakı havadarları və İran, Türkiyə dövlətləri imkan vermirdilər ki, dünya dövlətləri Kürdüstanı tanınsınlar.

Ona görə İran şahı erməni və assurilərin rus və ingilis havadarlarının Kürdüstan və Azərbaycanda yerləşməsinə göz yumurdu. Ona görə ki, əsrlərdən bəri Kürdüstan inqilablar ocağı olmuşdur. İstər İran, istərsə də Türkiyə parçalanmış Kürdüstanın gücünü, birliyini dağıtmaq üçün həmin ərazilərdə ermənilərlə assurilərin yerləşməsinə göz yumurdular. Ancaq onlar düşünmürdülər ki, belə bir dövlətin qurulmasının aqibəti necə olacaqdır.

A. Kəsrəvi "İran Məşrutə Tarixi" adlı kitabında bunları yazır:

"Erməni və Assuri ordusu Urmiya şəhərini asanca ələ keçirdi. Mar Şəmun bir qrup assuri və erməni ilə birlikdə Səlməsa doğru hərəkət etdi. Mar Şəmun İsmayıl ağanı yanıltmaq istəyirdi. İsmayıl ağaya xəbər göndərərək onunla bir yerdə görüşmələrini arzu etdiyini bildirdi. 1918-ci ilin fevral ayında Konəşarda görüşməyi qərara aldılar.

Mar Şəmun yanına silahlı 140 süvari və seçkin adamlar alaraq bir faytona minir və şərtləşdikləri gündə görüş yeri olan Konəşara gəlirdi".

Tədqiqatçı və tarixçi yazar Ələddin Secadi "Kürd inqilabları (başqaldırırlarında)" kitabında göstərir ki, çar Rusiyası, bu ölkədə bolşeviklərə qarşı əngəllər etmək istəyirdi. Bunun üçün üsyanlar ölkəsi olan Kürdüstanın bu bölgəsində yaşayan kürdlərin, ələlxüsus İsmayıl ağanın səsini söndürmək fikrindəydilər. Ruslar Mar Şəmunla danışıqlar apararaq bir anlaşma əldə etdilər: "Bu məmləkətdə İsmayıl ağa var. O, həm çarın, həm də Mar Şəmunun önündə bir əngəldir dedilər. Başlanğıcda kürdlərlə ermənilərin birlikdə bir hökumət qurmalarını əldə etmək məqsədilə Sımko ağa ilə görüşmələr etdilər. Ancaq həqiqətdə Sımkonu və kürdləri aradan çıxararaq doğrudan doğruya bir erməni və assuri dövləti qurmaq istəyirdilər".

Bu həqiqətə çox bənzəyirdi. Çünki, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi Mar Şəmunun təlimli 25 min silahlısı var idi. Bunlar əsgəri ordunun komandası altında idi. Arxasında ingilislər və Rus çarının hər cür dəstəyi vardı.

I Dünya Müharibəsinin sonunda ölkədə olan şərait və durum

İsmayıl ağanın qüvvələri isə nə o dərəcədə təlimli, nə də disiplinə sahib idi. Təməldə əşirət qüvvələri birliyi idi. Ayrıca, ona arxa çıxıb silah və cəbhəxana baxımından yardım verən hər hansı bir dövlət də yox idi. Belə olunca Sımkonun ortadan qaldırılması ermənilər üçün bir içim su kimi asan olacaqdı.

İsmayıl ağa Sımko yaxşı bilirdi ki, erməni və assurilər Türkiyədə kürd bəy və ağalarını bir yerə yığaraq güya kürd dövləti qurmaq planlarını hazırlayırmışlar. Lakin, qəfildən xain ermənilər kürd bəylərini atəşə tutub hamısını güllələyirlər. Ancaq onlardan biri bayırda olduğu üçün atına minib xalqı xəbərdar edir. Beləliklə kürdlər Türkiyədə ermənilərin kökünü kəsir. Əslində isə ermənilər kürd bəy və ağalarını öldürərək, onların türklər tərəfindən qətl edildiyini yayaraq, onsuz da aralarında olan münaqişəni qızıdıraraq iki müsəlmanı bir-birinə qarşı saldıraraq qırmaq istəyirdilər. Bu məsələləri yaxşı bilən İsmayıl ağa Sımko hər addımını ölçüb-biçib, düşünülmüş şəkildə atırdı. Necə deyərlər, suyu üfləy-üfləyə içirdi.

Hətta, bir dəfə Sımkonun siyasətindən baş açma bilməyən bir kürd bəyi Sımkoğa qarşı çıxır. Onu başa düşən Sımko ona deyir: "Mən səni yaxşı başa düşürəm, narahat olma. Ata-babalarımızın qanı ilə suvarılmış bu müqəddəs torpaqların üstündə nəinki erməni dövlətinin qurulmasını, heç onların ayaq basmalarını da istəmirəm. Səbrli ol, nəticəni görecəksən".

İsmayıl ağa Sımko ilə Mar Şəmun arasında keçən görüşmələr haqqında tarixçi və tədqiqatçı Ələddin Səcadi bunları yazır:

"İsmayıl ağa Mar Şəmunu padşahlar üçün hazırlanan rəsmi qayda ilə qarşılayır. Mar Şəmun dini liderlərin geydiklərə allı-şallı geyimlər içində gələcəkdə bir xalqın rəhbəri olacaq adam kimi, çevrə mühafizələri ilə zərli dörd atlı bir faytona minərək, dördü rus olan və faytonda oturmuş vəziyyətdə üzləri qarşıya və yana baxan atlı yüksək rütbəli əsgərin ikisi Mar Şəmunun arxasında ayaq üstə gözləyirdi. Qılınc dəstəklərinə zümrüd və dəyərli mücəvhərlərlə bəzədilmiş qılınclarını qınından çəkib əllərində tutmuşdular. Bu görkəm padşahlara yaraşan bir görkəm idi. Günəş şüaları düşəndə insan hey-rət içində qalırdı. Mar Şəmun bu biçimdə Teymur ağanın qonaq evinə endi".

Mar Şəmun görüş yerinə çatan vaxt İsmayıl Ağaya arxasında bir sıra adamlar Konəşara gəldilər. Ancaq İsmayıl ağa daha qabaqcadan öz adamlarını Teymur ağanın imarətinə göndərmiş və evin əhatəsində özlərinə uyğun mövqə tutmuşlar.

Mar Şəmun oraya çatınca özü otağa keçib oturur və atlıları tam hazır bir vəziyyətdə eşikdə gözləyirdilər. Kəsrəvi bu haqda belə yazır:

"Bizim Mar Şəmun və Sımko görüşməsindən xəbər yox idi. İsmayıl ağanın hadisə haqqında özünün söylədiyinə görə, Mar Şəmun "İndi Kürdüstan deyə adlandırılan bu ölkə bizim, bizim vətənimizmiş. Nə var ki, din Aləmi qarşı-qarşıya bizi bölmüş. İndi birləşməmiş gərəkdir. Ölkəmizi

ələ keçirib birlikdə yaşamaalıyıq. Ordumuz birləşdirsək siz də bizimlə olursanız TƏBRİZİ almaq bizim üçün çox asan olar". Çünki şimalda da rusların köməyi ilə Şaumyan və Mikoyanın rəhbərliyi altında Xəzərdən Qara dənizə, Diyarbəkirdən İran körfəzinə kimi bir federativ dövlət yaradacağıq.

Sımko Mar Şəmunun planını öyrəndikdən sonra gülümsəyərək ona "düşünərəm" - dedi. Mar Şəmunu yola salmaq üçün onunla birlikdə bayıra çıxır. Mar Şəmun faytona minən zaman silah səsi eşidilir. **Bu səs istər**

Assuri lideri Mar Şəmun

Kürdüstanı, istərsə də Azərbaycanda ingilis rus havadarları olan erməni, assuri qırğınlarından qurtarır və ermənilərin dənizdən dənizə xülyasını alt üst edərək Lozandakı erməni plankeşlərin planını alt-üst edir. Mar Şəmun yerə yıxılır. Şikəti silahlı gücləri dörd bir yandan Tıqranın və Mar Şəmunun atlı silahlılarına atəş açır və 100-ə qədər seçmə adamlarını öldürür. İsmayıl ağa həmin gün Çariyə dö-nür. Ertəsi gün sübh tezdən assur və erməni orduları İsmayıl ağaya qarşı hücum keçirirlər. Ətraf kəndlərin əhalisini qətl edərək heç kimə aman vermirlər. İsmayıl ağa çətin bir qarşıdurmadan sonra Çariyə şəhərindən çıxmaq məcburiyyətində qalır.

Mar Şəmunun öldürülməsindən sonra xalq, xüsusilə Səlməsa və Urmiya ətrafındakı əhali erməni və assurilərin qanlı qırğınlarına hədəf oldu, çoxlu insan öldürüldü. Mar Şəmunla danışıqlara gedən zaman İsmayıl ağa Sımko Osmanlılardan və Təbrizdən yardım istəmişdi. Və o xəbərdar etmişdir ki, 25-000 nizami orduya qarşı vuruşar lakin bu bir çox əhəlinin kütləvi qırğına səbəb ola bilər. İsmayıl ağa Sımkodan gözü qorxan şah imkan vermirdi ki, Azərbaycanda bir erkək quş da uçuşsun. Odur ki, Azərbaycandan heç bir yardım gəlmədi. Bir tərəfdən isə İran şahı o ərazilərdə bir erməni və assuri dövlətinin yaranmasının tərəfdarı idi. Ona görə erməni və assurilərə ingilislərin vasitəsilə yardım edirdi.

Amma İsmayıl ağa Sımko kürdlərdən ibarət silahlı dəstənin Türkiyədən

yardım gəlməyinə inanırdı. Türkiyədən gələn əşirət qüvvələri və eləcə də İraq Kürdüstanından Şeyx Mahmud Bərzənçi qüvvələri gec də olsa köməyə gəldi, erməni və assuri ordularına ağır zərbələr vuraraq məğlubiyyətə uğradılar. Ermənilər ingilis ordusuna sığınmaq üçün Sayınqəlaya çəkildilər. Mukriyani kürdləri arasında bu il "Çilo ili" olaraq adlandırıldı. Mar Şəmunun öldürülməsindən sonra Rzayidə yaşayan (Urmiya) tarixi yazıçı və tədqiqatçı Əli Dehqaninin dediyinə görə ermənilər və assurilər 109 gün Urmiya bölgəsində qətliaamlar etdilər. Uşaq, qadın, kişi demədən 140 min adamı öldürdülər. Kənd və qəsəbələri talan etdilər.

Yaxşı, Sımko heç bir səbəbi olmadan nə məqsədlə Mar Şəmunu öldürdü? Bu haqda müxtəlif fikirlər var. Bəzi tədqiqatçılar Sımkonun bu hərəkətini böyük səhv olaraq qiymətləndirdilər. Ancaq bir qism sənədlərə görə Sımko Rusiya və İngiltərənin dəstəyi ilə Mar Şəmunun belə böyük bir qüvvə ilə Kürdüstanın bu bölgəsində dövlət quracağına inanmışdır. Xüsusilə M.Şəmunun öldürülməsindən sonra liderliyə gətirilən Petros, Lozan konfransında Kürdüstanda assurilər üçün bir yerin təyin edilməsini istəyirdilər. Tipik Fələstində yəhudilərə yaradıldığı İsrail dövləti kimi. Və ya Leninlə Atatürkün razılışması ilə Araz boyu qədim Azərbaycan torpaqlarının İqdir, Ərzurum, Ağrı, Amasiya, Vana qədər yəni Araz Azərbaycan Cumhuriyyətinin bir hissəsinin Türkiyəyə verilməsinə qarşılıq Türkiyədən qovulmuş və qədim Azərbaycan torpaqlarında yeni qondarma Ermənistan respublikasının yaranması üçün şərait yaratdı və Musavat hökumətini bolşeviklərə təslim etdi.

İranın adlı-sanlı yazarı və şairi Məliküm-Şüarrayi Bahar "Siyasal Partilərin qısa tarixi" adlı kitabında belə yazır:

"Lozan" konfransında erməni Petros Londonun dəstəyi ilə assur və kəldanilərin ən köhnə millətlərdən olduqları, yurdlarının isə Mosuldan Osmanlı Kürdüstanından və İran Kürdüstanından Urmiyaya qədər olan ərazini onlara verilməsini, ayrıca özləri üçün bəliqli bir mərkəz və iqamətgahın verilməsini tələb edirdilər. Bununla birlikdə assurların İngiltərə və Rusiya üçün müxtəlif xidmətlər etdiklərinə və edəcəklərinə söz verirdilər. Türklərin yürütdükləri çabaların Mar Şəmunun öldürülməsində üzaq bir fikir yoxdur. Hər necə olursa-olsun Sımkonun bu planı İngiltərə və Rusiyanın Kürdüstanda və Cənubi Azərbaycanda bir assur - erməni dövləti qurmaq planını pozmuşdur. Cilo məsələsinin yatırılmasından sonra 1919 -cu ilin yazında Sımko bölgədəki gücünü artırmaq məqsədilə planlarını hazırladı. Təbriz Urmiya yolunu öz himayəsi altına aldı. 1919-cu ilin sonlarında Sipahandari Azam Azərbaycana vali təyin edildi. Sipahsalar Ziyad Devlə adında birini Urmiya hakimi olaraq göndərmişdir. O, Sımkoğa qarşı dirənməyə və öz müdafiəsini əldə etməyə çalışdı.

Araşdırdı: Tahir SÜLEYMAN

1947-ci il. Mustafa Bərzani və onun kürd peşmərgələri Azərbaycanda

1946-cı ilin dekabrında İranda Mehəbad respublikası süqut edir. İranın baş nazir Qəvame-Səltənə ilə Mehəbadın lideri Qazi Məhəmməd arasında avqustda Tehranda bağlanmış razılaşma pozulur və şah qoşunları həm Təbrizi, həm də Mehəbadı ələ keçirir. 1947-ci ilin 30 martında Qazi Məhəmməd, qardaşı Sədr Qazi və Mehəbad respublikasının müdafiə naziri Seyf Qazi dar ağacından asılır.

Şah qoşunlarına qarşı müqaviməti yalnız respublikanın Baş komandanı, general Mustafa Bərzani davam etdirir. 44 yaşlı Bərzani sonunda qüvvələr nisbətinin bərabər olmadığını və məğlubiyyətin qaçılmazlığını anlayaraq İranı tərk etmək və SSRİ-yə keçmək qərarına gəlir. 1947-ci ilin iyununda o, silahlı dəstəsi ilə Naxçıvanla sərhədi keçərək Azərbaycan ərazisinə, Culfaya daxil olur. Beləliklə, Bərzaninin və tərəfdarlarının 12 il davam edən SSRİ dövrü başlayır. Həmin dövrün bir neçə ili Azərbaycan SSR-də keçir.

* * *

SSRİ ərazisində dəfələrlə Bərzani ilə ünsiyyətdə olmuş əfsanəvi Sovet əks-kəşfiyyatçısı Pavel Sudoplatov (1907-1996) özünün 1990-cı illərdə işıq üzü görün "Xüsusi əməliyyatlar" adlı memuarlarında xatırlayır: "Bərzani SSRİ-yə gəlməzdən bir müddət əvvəl İrandakı kürd üsyançıların rəhbərləri şahın qurduğu tələyə düşürlər: onlar danışıqlar üçün Tehrana çağırılır, burada həbs edilir və edam olunurlar. Yalnız Bərzani həmin qismətdən qaça

bilir. Şah onu danışıqlara dəvət edəndə, Bərzani cavab verir ki, yalnız bir halda Tehrana gələ bilər - əgər şah özünün ailəsini girov kimi Bərzaninin mənzil-qərargahına göndərsə. Şahla ilkin danışıqlar davam edən müddətdə isə o, qüvvələrinin böyük hissəsini İranın şimal rayonlarına, SSRİ ilə sərhədin yaxınlığına yerləşdirir".

1947-ci ilin iyununda SSRİ Daxili işlər nazirinin müavini Vasili Ryasnoy Stalınə məruzə edir: "Bu ilin 15 iyununda Naxçıvan 41-ci sərhəd dəstəsinin hərbi müşahidəsinə görə, Sovet-İran sərhədindən cənub-qərbində İran təyyarələri peyda olaraq Ağgöl gölündən (İran) cənuba doğru uçuşlar keçirib. Onlar bizim ərazilərimizə 200 metrə qədər məsafədə daxil olublar. Elə həmin dövrdə bir neçə bomba partlayışı da qeydə alınıb".

Qonşuların qeyri-adi hərbi fəallığının səbəbləri Moskva üçün sirr deyildi. Vasili Ryasnoyın həmin məruzəsində deyilirdi: "Əldə olunmuş bilgilərə görə, İran Kürdüstanında, Uşnu rayonunda (Urmiyə gölündən cənub-qərbə) 1947-ci ilin martından başlayaraq İran hökumət qoşunları ilə İraqdakı bərzan tayfasının tərsiləh olmaqdan imtina etmiş üzvləri arasında hərbi əməliyyatlar başlayıb. Kürd bərzan tayfası 1945-ci ildə İraqdan köçərək İranda məskunlaşıb".

Beləliklə, əvvəl İraqda, sonra isə İranda məğlubiyyətə düşmüş molla Mustafa Bərzani kor dalana sıxışdırıldığını yaxşı anlayaraq yeganə qurtuluş yolunu Azərbaycan ərazisinə keçməkdə görürdü. Onun hərbi birləşmələri Maku yaxınlığında şah qoşunlarını məğlub edərək SSRİ sərhədinə doğru hərəkət edirdilər.

Pavel Sudoplatov memuarlarında sərhəddə toplaşmış Bərzani tərəfdarlarının sayı barədə yazır: "Sərhədi keçən Bərzani tərəfdarlarının sayı 2 minə yaxın döyüşçüden ibarət idi, elə bir o qədər də onların ailə üzvləri vardı". Ancaq digər Sovet əks-kəşfiyyatçısı - Vadim Udilov isə özünün "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında onların sayının 500 nəfər olduğunu yazır.

İyunun 15-də İran təyyarələrinin bombardmanı altında Araz çayı boyu sərhədə ilk kürd dəstəsi yaxınlaşır. Dəstədən 2 nəfər Sovet sahilinə keçərək Mustafa Bərzaninin Stalınə

nəticələrinə dair Stalınə məlumat göndərir: "İyunun 18-i axşama qədər Molla Mustafa Bərzaninin başçılığı altında kürd dəstəsi Sovet ərazisinə keçib. Onların ümumi sayı 499 nəfərdir. Kürdlərdən götürülüb: 303 tüfəng, 5 avtomat, 55 tapança, 54 qumbara, 13 binokl, 13 min patron. Saxlanılmış kürdlər Naxçıvan şəhərinə aparılıb və burada sərhədçilərin mühafizəsi altındadırlar".

İran sərhəd komissarı tezliklə Sovet həmkarına müraciət yollayaraq Bərzani və tərəfdarlarının təhvil verilməsini təklif edir. Müraciətdə deyilirdi: "Dostluq münasibətlərimizin pozulmaması naminə xahiş edirik ki, 400 əclafı geri qaytarasız". Ancaq Sovet tərəfi bu xahişə məhəl qoymur. Bununla da, Bərzaninin və onun kürdlərinin əvvəlcə çox qısa müddət çəkəcəyi fərz edilən, ancaq 12 ilə qədər davam edən "Sovet dövrü" başlayır.

Bir müddət Culfada saxlandıqdan sonra, kürdlər Abşerond yerləşdirilir. Bərzani isə qısa müddət Şuşada qalır, sonra isə Bakıya köçürülür. Onun Sovet rəhbərliyinə "sosializm uğrunda mübarizəyə hazır olduğuna" dair söylədiyi nitqlər isə istər Miocəfər Bağirovda, istərsə də Moskvadan gələn emissarlarda xəfif ironiya doğurur. Sovet tərəfində əsas təəccüb yarıdan cəhətlərdən biri kürdlərdə çox güclü inkişaf etmiş tayfa-nəsil münasibətləri idi. Onlar Bərzanini az qala ilahiləşdirirdilər və bu cür geridə qalmış ictimai münasibətlərlə sosializm quruculuğuna dair vədlər qətiyyənlə bir-birinə uyşmurdu.

Odur ki, Sovet rəhbərliyi bu arxaik münasibətləri heç olmasa yumşaltmaq, kürdlərin cəmiyyətə assimilyasiyasına nail olmaq üçün hətta kürdləri Bərzanidən bacardıqca təcrid də edirdi. Üstəlik, kürdlərin arasında kommunist təbliğatı aparmaq, yaxud oraya öz adamlarını salmaq cəhdləri də uğur gətirmirdi - kürdlər yadlar üçün qapalı idilər. Bununla bağlı, Pavel

keçməsinə göstəriş verir. Bu vaxt kürdlər silahlarının bir hissəsini İran tərəfdəki qamışıqlarda gizlədərək sərhədi keçirlər. İyunun 19-da SSRİ Daxili işlər nazirliyi əməliyyatın

nəticələrinə dair Stalınə məlumat göndərir: "İyunun 18-i axşama qədər Molla Mustafa Bərzaninin başçılığı altında kürd dəstəsi Sovet ərazisinə keçib. Onların ümumi sayı 499 nəfərdir. Kürdlərdən götürülüb:

303 tüfəng, 5 avtomat, 55 tapança, 54 qumbara, 13 binokl, 13 min patron. Saxlanılmış kürdlər Naxçıvan şəhərinə aparılıb və burada sərhədçilərin mühafizəsi altındadırlar".

İran sərhəd komissarı tezliklə Sovet həmkarına müraciət yollayaraq Bərzani və tərəfdarlarının təhvil verilməsini təklif edir. Müraciətdə deyilirdi: "Dostluq münasibətlərimizin pozulmaması naminə xahiş edirik ki, 400 əclafı geri qaytarasız". Ancaq Sovet tərəfi bu xahişə məhəl qoymur. Bununla da, Bərzaninin və onun kürdlərinin əvvəlcə çox qısa müddət çəkəcəyi fərz edilən, ancaq 12 ilə qədər davam edən "Sovet dövrü" başlayır.

Bir müddət Culfada saxlandıqdan sonra, kürdlər Abşerond yerləşdirilir. Bərzani isə qısa müddət Şuşada qalır, sonra isə Bakıya köçürülür. Onun Sovet rəhbərliyinə "sosializm uğrunda mübarizəyə hazır olduğuna" dair söylədiyi nitqlər isə istər Miocəfər Bağirovda, istərsə də Moskvadan gələn emissarlarda xəfif ironiya doğurur. Sovet tərəfində əsas təəccüb yarıdan cəhətlərdən biri kürdlərdə çox güclü inkişaf etmiş tayfa-nəsil münasibətləri idi. Onlar Bərzanini az qala ilahiləşdirirdilər və bu cür geridə qalmış ictimai münasibətlərlə sosializm quruculuğuna dair vədlər qətiyyənlə bir-birinə uyşmurdu.

Odur ki, Sovet rəhbərliyi bu arxaik münasibətləri heç olmasa yumşaltmaq, kürdlərin cəmiyyətə assimilyasiyasına nail olmaq üçün hətta kürdləri Bərzanidən bacardıqca təcrid də edirdi. Üstəlik, kürdlərin arasında kommunist təbliğatı aparmaq, yaxud oraya öz adamlarını salmaq cəhdləri də uğur gətirmirdi - kürdlər yadlar üçün qapalı idilər. Bununla bağlı, Pavel

Sudoplatov bir epizodu da xatırlayır - artıq Daşkənddə olanda onların Bərzaninin əhatəsinə informator yerləşdirmək cəhdləri həmin şəxsin izsiz-tozsuz yoxa çıxması ilə nəticələnir.

* * *

1947-ci ilin payızında Sudoplatov Bərzani ilə görüşüb danışmaq üçün nazir Abakumov tərəfindən Bakıya göndərilir. O, memuarlarında bu barədə yazır:

"Mən Bərzaniyə TASS-ın (Sovet İttifaqı Teleqraf Agentliyi) baş direktorunun muavini və Sovet hökumətinin nümayəndəsi kimi təqdim olundum. əyatımda ilk dəfə idi ki, əsl feodal ilə rastlaşmışdım. Bununla belə, Bərzani mənə fərasətli siyasətçi və təcrübəli hərbi rəhbər təsiri yaratdı. O dedi ki, son yüz ildə kürdlər farslara, iraqılılara, türklərə və ingilislərə qarşı 80 dəfə üsyan qaldırıb və onların 60-ından çoxunda kömək üçün Rusiyaya müraciət edərək adətən yardım alıblar. Cavab olaraq mən elan etdim ki, Sovet tərəfi Bərzaninin və onun zabitlərinin bizim hərbi məktəb və akademiyaımızda xüsusi təlim keçməsinə razıdır. Həm də ona bildirdim ki, kürdlərin Azərbaycandan Orta Asiyaya köçürülməsi müvəqqəti xarakter daşıyır və onların Kürdüstanə qayıtmaqları üçün şərait yetişənə qədər davam edəcək..."

Sudoplatov xatirələrində daha bir maraqlı məqama toxunur: "Abakumov mənə Bərzani ilə söhbətlərin nəticələrini, habelə Stalinin kürdlərin hərbi tədris müəssisələrində təhsil almalarına razılıq verdiyini Mirəcəfər Bağirovla bölüşməyi qadağan etmişdi. Məsələ ondadır ki, Bağirov Bərzanidən və onun adamlarından İran Azərbaycanında vəziyyəti destabilizasiya etmək üçün yararlanmaq niyyətindəydi. Ancaq Moskvada fərz edirdilər ki, Bərzani İranda yox, məhz İraqda daha lazımlı ola bilər - oradakı ingilispərəst rejimi devirmək üçün..."

* * *

1947-ci ilin oktyabrında Bərzani Azərbaycan kommunistlərinin rəhbəri Bağirova öz məktub-memorandumunu yollayır. O, Bağirovdan aşağıdakı məsələlərə münasibət bildirməsini xahiş edir:

1. Tərəfdarlarım ilə görüşməyə icazə verilməsi.
2. Onların təhsili üçün şəraitin yaradılması.
3. Aylıq bülletenin çapının təşkil edilməsi.
4. BMT-yə kürdlərə münasibətdə yeridilən ədalətsiz siyasətlə bağlı şikayətin göndərilməsi.
5. Stalinlə görüşün təşkil olunması".

Noyabrın 15-də o, Bağirova daha bir məktub yollayır. Bərzani məktubunda Bağirovu "Şərqlə xalqlarının rəhbəri" adlandırır. "Biz taleyimizi Sovet dövləti ilə bağlamağı vacib saydıq, çünki, bu hakimiyyət azadlığın dayağı və xalqların ümididir", - Bərzani yazır. Həmin məktubunda o, "çox məşəqətli, incidilmiş və təhqir olunmuş vəziyyətə düşən azadlıq hərəkatı döyüşçülərinə diqqət ayırmasını" xahiş edir.

Məmməd Süleymanov

1947-ci il. Bağirov və Bərzani. Kürd Peşmərgələrinin Bakıdan köçürülməsi

Kürd xalqının əfsanəvi lideri, general Molla Mustafa Bərzaninin ölümündən 39 il ötdü

Azərbaycanda olduğu dövrdə Mustafa Bərzaninin burada yaşayan kürdlərlə çoxsaylı görüşləri təşkil olunur, habelə o, Ermənistandakı kürdlərlə tanış olmaq üçün dəfələrlə Yerevana gedir. Onun təklifləri sayəsində Bakıda kürd yazıçı və şairlərinin əsərləri çap olunur, Yerevanda isə kürd radiosu açılır və 1937-ci ildə bağlanmış kürd dilində qəzet bərpa edilir. Həmin dövrdə Yerevan pedaqoji məktəbində kürd fakültəsi açılır, Ermənistan Dövlət nəşriyyatında ("Armqosizdat") isə kürd dilində ədəbiyyatın nəşri üzrə xüsusi komissiya yaradılır. Bu da hamısı deyil: Ermənistan Yazıçılar İttifaqının tərkibində kürd seksiyası, Ermənistan Elmlər Akademiyasında kürdşünaslıq bölməsi, Yerevan universitetində isə kürdoloji fakültə yaradılır. Azərbaycana nisbətən, Ermənistanda kürdlərlə bağlı tədbir və yeniliklərin çoxluğunu isə yəqin ki, Mirçəfər Bağirovun Bərzaniyə olan nisbətən inamsız münasibəti ilə əlaqələndirmək olar.

Bərzaninin daha bir ideyası Azərbaycan ərazisində Kürd muxtar rayonunu bərpa etmək idi. Məlum olduğu kimi, vaxtilə Laçın, Kəlbəcər, Qubadlı, Zəngilan, Füzuli, Cəbrayıl və Şuşa rayonlarının ərazisində "Qırmızı Kürdüstan" mövcud idi. Sonralar ləğv olunan həmin strukturun yenidən yaradılması ideyası istər Moskvada, istərsə də Bakıda

neqativ qarşılır. O cümlədən, Mirçəfər Bağirov həmin ideyaya böyük skepsislə yanaşırdı, Bərzaninin öz millətinin nümayəndələrinə nəzarət istəyini isə onun "öz xanlığını yaratmaq" cəhdi kimi qiymətləndirirdi. Ümumiyyətlə, kürd xalqında olan arxaik tayfa münasibətləri və sərt iyerarxiya Mirçəfər Bağirovun tənqidinə səbəb olur.

Bərzaninin digər istəyi isə İraqa dönəndən sonra orada Kürdüstan dövləti yaratmaq barədə Stalini yola getirmək idi. Sudoplatovun memuarlarından bəlli olur ki, Stalin həmin ideyaya da qol çəkmiş.

Vadim Udilov "SSRİ-də terror aktları və təxribatlar" kitabında yazır: "Bərzani bəyan edir ki, İran hakimiyyətinə qarşı mübarizəni davam etdirmək niyyətindədir və Sovet hökumətindən onun dəstəsinə istirahət üçün bir neçə

ay vaxt, silah-sursat verilməsini, hərbi təlimlər üçün şərait, sonra da İrana qayıtmaq üçün icazə verilməsini xahiş edir. İrandan təslimçi qaçışın revansını götürmək ideyası həm Moskva, həm də Bakıda partiya rəhbərliyinin xoşuna gəlir. 1949-cu ildə DİN-in Stalinə məruzəsində bu barədə deyilir: "Mustafa Bərzaninin arzularına uyğun olaraq Azərbaycan KP(b) MK-nin katibi yoldaş Bağirov hökumətə Bərzaninin dəstəsinin Xəzər dənizi sahilindəki düşərgələrdən birində yerləşdirmək, onları ərzaq və sursatla təmin etmək, habelə şəxsi heyəti hərbi işə öyrətmək barədə təkliflər verib".

Hökumət müvafiq qərarı qəbul edir. Həmin qərara əsasən, Bərzaninin dəstəsindən 3 atıcı bölük, artilleriya batareyası, minaatıcı batareya, minaaxtaran taqım, rabitə və tank taqımları formalaşdırılır. SSRİ Silahlı qüvvələri Nazirliyindən şəxsi heyətə təlim keçmək üçün 25 zabit göndərilir.

Elə görünür ki, SSRİ Bərzaninin dəstəsindən ordu özəyi kimi istifadə etməkə miqyasca böyük olmayan müharibəyə hazırlaşır. Əks halda onun əsgərlərindən tankçı hazırlamaq nəyə gerəkdir?! Ancaq çox tezliklə bəlli olur ki, Sovet rəhbərliyi kürd xalqının planlarını qətiyyənlə düzgün anlamayıb: Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Nazirliyinin (DTN) Moskvaya məlumatında göstərilir ki, Bərzaninin şeyx komissar-

ları inanclı kürdlər, həmçinin azərbaycanlılar qarşısında xütbələrlə çıxış etməkə onları heç də Sovet hakimiyyətini sevməyə çağırırdılar. Yəni, söhbət teokratik bir iyerarxiyadan gedir, Bərzaninin Sovet quruluşu haqda söylədiyi pafoslu kəlmələr isə niyyətlərini ört-basdır etmək fəndindən başqa bir şey deyilmiş.

DİN-in Stalinə məruzəsində deyilir: "Bir müddət sonra agentura yolu ilə müəyyən edildi ki, Mustafa Bərzani siyasi savadsız şəxs olmaqla bərabər, kürd tayfalarını birləşdirərək onlardan knyazlıq qurmaq və bu knyazlığın rəhbəri olmaq niyyətindədir. O, SSRİ-də olduğu dövrə onun heç nəyə öhdəlik götürmədiyi müvəqqəti bir təzahür kimi baxır. Bu cür əhval-ruhiyyəni nəzərə alaraq yoldaş Bağirov hökumət qarşısında məsələ qaldıraraq ki, kürd xalqının dəstələri Azərbaycan SSR

ərazisindən çıxarılsın və bacardıqca İrandan sərhəddən uzaqda yerləşdirilsin..."

Bağirovun təklifi yetərli olur. SSRİ Nazirlər Sovetinin 1948-ci il 9 avqust tarixli qərarına əsasən DİN tərəfindən Bərzaninin dəstəsinin Bakıdan çıxarılaraq Özbəkistan SSR ərazisinə, Daşkənd dəmir yolunun Verxneye-Komsomolskoe stansiyasına daşınmasına başlanılır. Bakıdan kürdlərin çıxarılması birdəfəlik aksiya kimi yox, hissə-hissə, xırda dəstələr halında icra olunur. Onlar yeni ərazidə kolxozlarda yerləşdirilir, eyni zamanda burada hərbi təlimləri keçmək üçün şərait də yaradılır. DİN-in məruzəsində qeyd olunur ki, 1948-ci ilin sonunda Mustafa Bərzaninin Özbəkistan kommunistlərinin başçısı Yusupovla görüşü olur və həmin görüşdə Bərzani öz dəstəsinin şəraitindən narazılığını bildirərək vəziyyətin və gələcək planların müzakirəsi üçün Stalinlə görüşü təşkil etməyi Yusupovdan xahiş edir.

Göründüyü kimi, Sovet hökuməti Bərzaninin heç də "kommunizm qurucusu" olmadığını aydınlaşdıraraq kürdlərin Bakıdan uzaqlaşdırılmasını qərarına gəlir. Yəni, bu siyasi oyunda hər kəsin öz mənafeyi vardı, üstəlik bu mənafeələr üst-üstə düşmürdü. Həmin dövrdə (ta 1950-ci illərin ortalarına qədər) kürdlər Yaxın Şərqdə SSRİ-nin yeganə müttəfiqi idi və Moskva onlardan istər İraqda, itərsə də Suriyada Qərbə qarşı yararlanmaq niyyətindəydi. Bərzani isə öz növbəsində ya İranda, ya da İraqda müstəqil Kürdüstan dövləti qurmaq üçün əlləşirdi.

DİN-in məruzəsindən də görünür ki, Bərzaninin dəstəsinin Azərbaycandan kənarlaşdırılmasında maraqlı olan şəxslərdən biri məhz Bağirov idi. Kürd müəlliflər tərəfindən yazılmış "Mustafa Bərzani" bioqrafik kitabında da bu vəsiyə vurğulanır. Kitabdan bir epizod:

"Bərzani tərəfdarları özlərinin Orta Asiyaya sürgün olmalarını repressiya

kimi qəbul edirlər və Bağirovla Bərzani arasındakı münasibətlərin pisləşməsi ilə əlaqələndirirlər. Məsələn, onlar Daşkənddə Orduxan Cəllə belə bir əhvalat danışır: "Bağirovun ad günündə bayram süfrəsi arxasında yubilyarın yaxınları ilə bərabər "Tudə"nin MK-nin katibi Pişəveri və general Bərzani də əyləşibmiş. Şən söhbətlər və sağlıqlardan sonra Bağirov hiss edir ki, Bərzani çox qayğılıdır və üzünü ona çevirərək soruşur: "Niyə heç nə yemirsən?" Bərzani isə cavab olaraq yoldaşları ac və yoxsul olduğu bi vaxtda SSRİ-yə əylənmək üçün gəlmədiyini söyləyir. Məhz həmin məclisdən bir qədər sonra kürdlər Bakıdan çıxarıldığından Bərzani tərəfdarları köçürülmə əməliyyatının Bağirovun onlara qarşı münasibətinin soyuması ilə bağlayırlar". Belədir, ya yox? – hökm vermək çətindir. Fakt odur ki, kürdlər Özbəkistan kolxozlarından, bir hissəsi isə Altay vilayətində yerləşdirilir. Bərzani narazılığını Stalinə yazdığı məktublarla ifadə edir. O, Stalinə 72 məktub yazır, ancaq heç bir cavab almır. Bərzani fərz edir ki, məktublar Stalinə gedib çatmır, odur ki, qonşuluqda yaşayan bir qadıncan Moskvaya getməyi və məktubu orada poçt qutusuna salmağı xahiş edir. Kürdlərin həmin vaxtlardakı narazılıqlarını sonralar Xruşçovla görüşündə Bərzani zarafatla bu cür ifadə edəcəkdə: "Mən 5 dövlətə qarşı vuruşmalı olmuşam – İraq, İran, Türkiyə, Azərbaycan və Özbəkistana qarşı". Bəzi kürd tarixçiləri Bağirovun Bərzaniyə qarşı intriqalar apardığını və bu işdə Beriyanın xidmətindən yararlandığını yazır. Ancaq Pavel Sudoplatovun xatirələrindən də görünür ki, Stalinin xarici siyasət sahəsində böyük ümidlər bağladığı Bərzani ilə çətin ki Beriyanın açıq qarşıdurmasına keçərdilər. Sudoplatova, görə, kürdlərin Azərbaycandan Özbəkistana köçürülməsi ideyası başdan ayağa Moskvanın ideyası idi və SSRİ-nin Yaxın Şərqi maraqlarının soyuması fonunda bu addım siyasi cəhətdən düzgün addımdı. Sudoplatov yazır: "Mən Yusupovun kabinetinə Bərzaninin başçılığı altında İrandan Azərbaycana qaçmış 3000 kürdün məskunlaşdırılması təklifi ilə gəlmişdim. Onları Qafqazda saxlamaq çox təhlükəli idi, odur ki, rəhbərlik kürdləri Özbəkistana köçürmək qərarına gəlmişdi..."

Kürdlərin Özbəkistan dövrü 1958-ci ilə qədər – İraqda 14 iyulda kral II Feysəlin devrilməsinə qədər davam edir. Mütləqiyyətin süqutundan sonra molla Mustafa Bərzani İraqa dönür...

Məmməd Süleymanov

Tahir Süleyman İraq Respublikasının Prezidenti ilə görüşdü

İraq Respublikasının Prezidenti cənab Bərhəm Salehin dəvəti ilə, "Azərbaycan Kürdləri" İctimai birliyinin sədri və "Diplomat" qəzetinin baş redaktoru olaraq,

üçün geri qaytarılacaqdır. Bu məsələlərə bir başa cənab Prezident nəzarət edir.

Dedim ki, əgər lazım bilirsinizsə, ehtiyac varsa İraqın indiki Prezidenti ilə bir başa

kənddə iki, üç erməni ailəsi gördüm. Onlardan orda yaranan Kürdüstan Muxtariyyətini, orda yaşayan kürdləri soruşdum. Rüşxəndlə üzümə gülərək dedilər yəqin sən yuxu görmüsən nə kürd, nə Kürdüstan onlar bu kəndlərdən qaçıb gediblər Azərbaycana. Mən kor peşman geri qayıtdım və bu olaylar haqqında yazılar yazdım, mətbuatda çıxışlar etdim və düşündüm Azərbaycana gələrək azərbaycanlı, kürd qaçqınlarla görüşüm və İraq xalqına Qarabağ həqiqətlərini çatdıram, çünki bizdə uzun illərdir siz yaşadığınız faciəvi haqsızlıqları yaşamaqdayıq.

Mahmud Səngavi qayıdarkən bildirdi ki, beş nəfər hazırlaşın sizi İraq Prezidentinin administrasiyası adından İraqa dəvət edəcəyik və prezident cənab Bərhəm Salehlə şəxsən görüşəcəksiniz.

Gözlənilən dəvətnamə gəl-di, on nəfər heyətdən ibarət

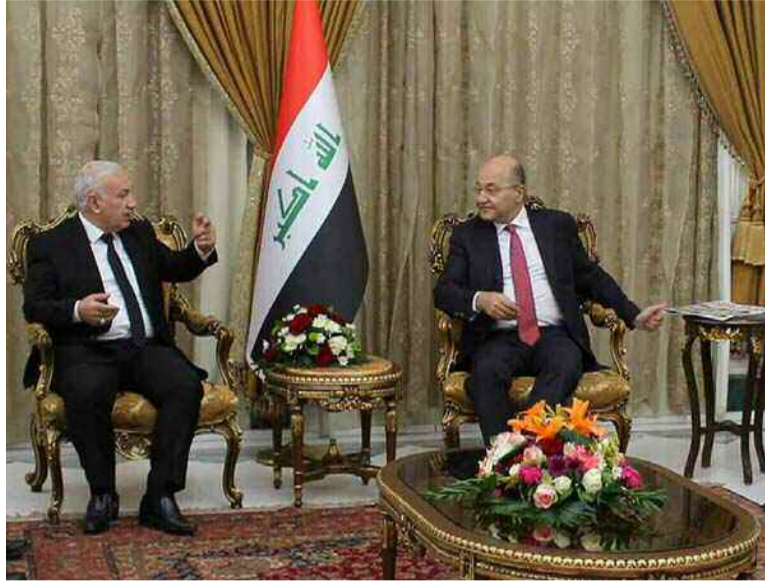
dövlət xadimləri ilə görüşlər keçirdik. Dekabrın 1-ində xüsusi təyyarə ilə Bağdada getdik, dekabrın 2-sində günorta saat 2 radələrində bizi prezident iqamətgahına apardılar və gözlədiyimiz görüş baş tutdu.

Prezident Bərhəm Saleh qonaq otağının qapısında bizi çox səmimi qarşıladı və xoş gəlmisiniz deyək bizim qolumuzdan tutaraq otağa dəvət etdi. Bizimlə gedən heyət əyləşdikdən sonra bir daha bizə xoş gəldiyimizi bildirdi. Məndə öz növbəmizdə, bizi dəvət etdiyi üçün cənab prezidentə öz təşəkkürümü bildirdim və yeni İraq Respublikasının Prezidenti seçildiyi üçün təbrik edərək bu məsuliyyətli işdə uğurlar arzuladım.

Söhbət əsnasında cənab Bərhəm Saleh bildirdi ki, mənim səmimi salamımı Azərbaycan Prezidenti çox hörmətli cənab İlham Heydər oğlu Əliyevə çatdırarsınız, cənab

Dörd minə qədər mülki əhalimiz ermənilərin əlində əsirlikdədir. Ermənilərin ucubutından milyon yarım xalqımız doğma yurd-yuvalarından zorla çıxarılaraq qaçqın və köçkün kimi Azərbaycana yerləşdiriliblər. Bütün bunlara baxmayaraq ölkəmizin çox hörmətli Prezidenti cənab İlham Əliyevin uzaqqövrən siyasəti sayəsində çoxmillətli Azərbaycan Respublikası çox sakit, sabit, əmin amandır və MDB ölkələri arasında inkişaf etmiş bir ölkə kimi tanınır.

Qeyd etdim ki, biz yaşadığımız faciələri sizdə yaşamısınız. Ona görə də, siz də qardaş ölkə olaraq, haqqın, ədalətin tərəfdarı olaraq Azərbaycanın tərəfini tutan ölkələr sırasında Ermənistanın haqsızlığına qarşı münasibətinizi bildirməlisiniz. Kürd xalqının nümayəndəsi kimi, bir ölkənin prezidenti olaraq, bu gün minlərlə azəri kürdünün, azəri

Bağdad səfərimiz haqqında:

- Oktyabr ayının ortalarında Süleymaniyyə şəhərindən tanımadığım yazıçı Mahmud Səngavi telefonla zəng edərək qeyd etdi ki, noyabr ayının əvvəllərində bir neçə ziyalı ilə Bakıya gəlmək istəyirik. Məqsədimiz Azərbaycanda yaşayan kürdlərlə, azərbaycan parlamenti və ziyalılarla görüşməkdir.

- Bildirdim ki, Azərbaycan sakit, sabit və demokratik bir ölkədir istədiyiniz zaman gələ bilərsiniz. Onsuzda hər həftə Ərbildən, Duhokdan, Kərkükdən, Süleymaniyyədən yüzlərlə turist qonaq gəlir gəzirlər qayıdırlar, sizdə onlar kimi gələ bilərsiniz, gəlişinizə heç bir maneə ola bilməz.

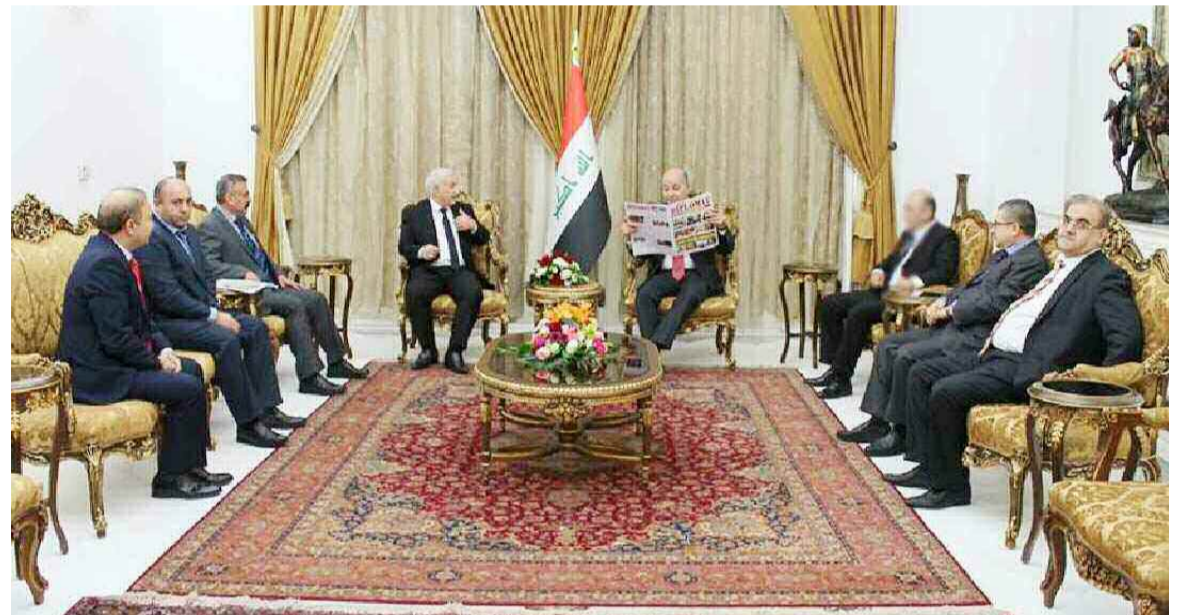
Noyabrın ikisində gecə saat 5 radələrində mənə mesaj gəldi ki, bəs biz üç nəfərdən ibarət bir heyətlə gəlmişik, ikimizin sənədi qaydasındadır, lakin bizi Azərbaycana gətirən Mahmud Səngavi Qarabağa giriş çıxış etdiyinə görə saxlanılıb.

-Səhər Heydər Əliyev

əlaqəmiz var, xahiş edirik ölkəmizin çox hörmətli prezidenti cənab İlham Əliyevlə əlaqə saxlasın. Bu arada İraqın Azərbaycandakı konsulu cənab Səgvan Botani də gəldi və məsləhət oldu Mahmud Səngavi bu səfər qayıtsın, başqa zaman gələr.

-Mahmud Səngavi kimdir? "O, ilk öncə Kürdüstan bölgəsində tanınmış yazıçıdır, ömrü boyu Kürdüstanı qoruyan Peşmərgə-fədai olub, KYP-nın siyasi bürosunun üzvüdür və Gərmian bölgəsinin Peşmərgə güclərinin rəhbəridir".

Mən Mahmud Səngavidən nə üçün Qarabağa gətməsini soruşdum. O, bildirdi ki, biz ermənilərin Azərbaycan ərazilərinin işğal etməsindən, Xocalı qətliamı haqqında azdan çoxdan məlumatımız var. Lakin Avropanın bir sıra ölkələrində eləcə də İraqda bir sıra mətbuat orqanları yazırlar ki, guya ermənilər Qarabağda kürd xalqına muxtariyyət veriblər, kürdlər orda sərbəst yaşayırlar.

deputat, jurnalist, yazıçı və şair dəvət edirdilər. Çox təəssüflər olsun təklif etdiyim insanlar ehtiyat edərək Bağdad səfərindən imtina edirdilər. Sonda qəzetimizin əməkdaşlarından biri ilə səfərə gədəsi oldu. Noyabrın 29-unda təyyarə ilə

İlham Əliyevə qarşı böyük hörmətim və rəğbətım var, güman edirəm iki qardaş ölkələr arasında mədəni, iqtisadi, siyasi əlaqələr yaranacaqdır. Çünki burda ərəblərlə, kürdlərlə, asurilərlə, kıldanilərlə yanaşı türkmənlər də yaşayırsınız hansıki onlar özlərini azərbaycanlı hesab edirlər və sizdə tarixən azəri türkləri ilə azəri kürdləri qaynayıb qarışdığı kimi, burda da türkmənlərlə kürdlər qaynayıb qarışıblar. Uzun illərdən sonra artıq Azərbaycanın səfirliyi də Bağdadda fəaliyyət göstərir. Arzu edərdim ki, Ərbildə də, Süleymaniyyədə də Azərbaycan konsulluğu açılsın. Çünki 80-dən artıq ölkələrin konsulluqları Kürdüstan Bölgəsində fəaliyyət göstərir. Eyni ilə Türkiyədə və bir sıra başqa ölkələrdə olduğu kimi Azərbaycanda da Kürdüstan Bölgəsinin nümayəndəliyi açılsa mədəni, siyasi, iqtisadi əlaqələrimiz yaranar və möhkəmlənər.

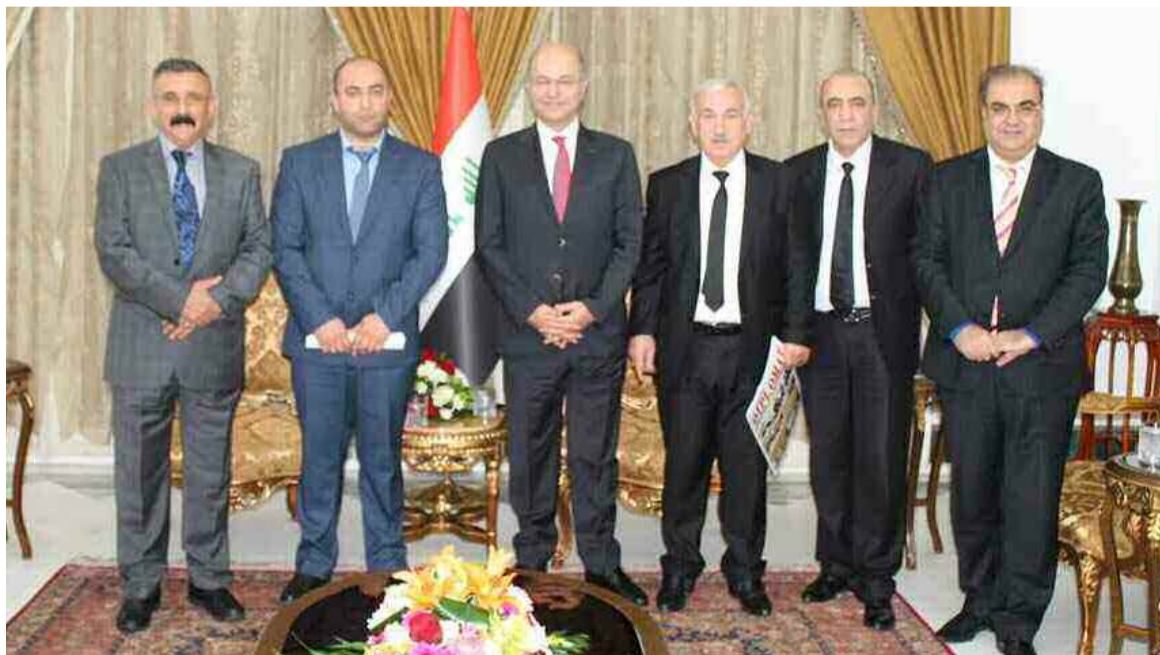
Görüş zamanı bildirdim ki, Azərbaycan Respublikası 30 ilə yaxındır ki, mənfur qonşumuz Ermənistanla müharibə edir və yeddi rayon, Qarabağ işğal altındadır. İyirmi Yanvar, Xocalı kimi faciələr yaşadıq.

türkünün qız-gəlini ermənilərin əsirliyindədir. Dörd ildir ki, iki mülki həmvətəndaşımız Kəlbəcərdə olan ata-babalarının qəbirlərini ziyarətə gedən Dilqəm Əsgərov və Şahbaz Quliyev həps olunaraq olmanın işğəncələrinə məruz qalıblar. Onların və işğal olunmuş ərazilərin qaytarılmasına siz də öz növbənizdə cəhd edəsiniz, münasibət bildirsəniz hər halda müsbət təsiri olar. Çünki siz İraq Respublikasında, Kürdüstan bölgəsində ermənilərə hər cür şərait yaratmışınız.

Prezident Bərhəm Saleh öz növbəsində bildirdi ki, illərdir ki, siz yaşadığınız faciələri İraqda yaşayan xalqlar yaşayıb və mən sizi gözəl başa düşürəm. Öz növbəmdə bizimdə əlimizdən nə gəlsə əsirməyəcəyik.

Sonda qeyd etdi ki, Novruz bayramı ərəfəsində Azərbaycandan 10-nəfər parlamentər, jurnalist, yazıçı və şair dəvət olunacaqsınız.

Məndə öz növbəmdə bizi dəvət edib səmimi qarşıladığına görə, Bərhəm Saleh cənablarına təşəkkürümü bildirdim və arzu etdim ki, iki qardaş ölkələr arasında əlaqələr yaranar və bir gün belə bir görüş Azərbaycanda baş tutar.

adına hava limanına gedərək qonaqlar haqqında maraqlandım, aidiyyəti rəsmlər bildirdilər ki, bu adam Ermənistan ordan da qanunsuz Azərbaycan ərazisi olan Qarabağa giriş-çixış etdiyi

Məndə bir yazıçı kimi deyilən Kürdüstan Muxtariyyətinə getmək məqsədi ilə Qarabağa getdim. Kaş getməyəydim, çünki boşaldılmış xaraba kənd və qəsəbələrdən başqa bir mənərə rastıma gəlmədi. Hər

Bakıdan Ərbilə uçduq, orda bizi gözləyən maşınla Süleymaniyyə şəhərinə getdik. Axşamüstü şəhərə çatdıq və əvvəlcədən nəzərdə tutulan mehmanxanada yerləşdik. İki gün Süleymaniyyə şəhərində bir sıra

SEROK KOMARÊ ÎRAQÊ BRÊZ BERHEM SALIH PÊŞWAZÎYA SERNIVÎSARÊ ROJNAMA ``Diplomata Kurd`` Tahir Silêman û hevalên wî kir

-Rojekî ji Kurdistanê, ji bajarê Silêmanîyê têlêfonek minra hat. Xortekî cîwan bi nabê Dukan miva diaxîfî.

-``Kekê Tahir min têlêfona te ji hevala hildaye em bi serkarîya Mehmed Sengawî çend kes hes dikin bêne Azerbaycan, Baku ziyaret bikin û der bare kurdên Azerbaycanê agahî hildin.``

Min bersîv da û got: Ser sera werên,

asayîşa balafîrxanê û polîsanva hevdîtin kir û konsûlê Îraqê yê Azerbaycanê kekê Segvanjî hat û me xeberdan kir wekî kekê Mehmed berdin. Asayîşa Azerbaycanê got tenê serok komarê Azerbaycanê dikare desturê bide.

Me got, pêwîstî hebe em dikarin serok komarê Îraqê brêz Cenabî Berhem Salihra hîvî bikin ew têlê bike

gundên xereve û xalî. Min pirs kir lê kanî Otonomîya Kurdistanê wekî Wekilê Misto dinivise min ava kir? Gotin, otonomîya çi ? Kurdê çi kurd hemu bi dagirkirina ermenîya Qerebaxê hemû revîne çûne Azerbaycanê. Ez wê nêtê hatime Azerbaycanê wekî bizanibim rewşa kurdên Qerebaxê çi lê hatîye, rewşa wan çawane? Lê vê care nebu careke din emê şandekê deh kesan bêne nava kurdên Azerbaycanê``

-Ez Mehmed Sengawî deh kesên parlamenter, rojnamevan û rewşenbîr dewatî Îraqê, Kurdistanê dikim û emê amedakarîya hev dîtina bi Serokê Komara Îraqê, brêz cenabî Berhem Salihva bêk binin.

28-meha 11-da 2018-salê bi

Berhem, der bare serokê Azerbaycanê Îlham Elîyêv û pêwîstîya helaqetîya navbera dewleta Îraqê û Azerbaycanê peywendîyên aborî, çandî, siyasî pêşbixin û bona despêka helaqetîyê 10-kes ji Azerbaycanê dewatî Îraqê kir.

Min ji serokê Îraqê cenabî Berhem Salih çend hîvîdarî kir,

1. Wextê navbera şerê Azerbaycanê û Ermenîstanê nêzîkê 3000-kurd û azêrî jin -zarok , keç dîl ketine destê ermenîyan . Hun dikarin peywendîyê serok dewleta Ermenîstanêva çê bikin wekî wan dîla rizgar bikin , bînin Îraqê paşê derbasî Azerbaycanê bikin.

2. Du kurdênme ji Kelbecerê Dîlqem Eskerov û Şahbaz Qulîyev çune ser merzelên kal û bavên xwe

kîngê bèn wusa bizanibin mala brayêwe li Baku heye keremkin , ez xizmeta wedame.

-Mehmed Sengawî kîye?

Mehmed Sengawî xelkê Başûrî Kurdistanê, bajarê Silêmanî nehîya Germîyanêye. Hemu jîyana xwe buye Pêşmergê Kurdistanê, çend cara wextê

serokê komarê Azerbaycanê brez cenabî Îlham Elîyêv wekî kekê Mehmed berdin.

Lê kekê Mehmed qaîl nebu, nehîşt û got, emê wextekî din bêne Bakû zehmetî nedine tu kesî.

-Min pirs kir: `` Kekê Mehmed xêre tu çûyîy Qerebaxê?``

şêr brîndar buye, rêvebirê Pêşmergehên Germîyane , endamê Mekteba Sîyasiyê YNK-ê ye û nivîskare , çend pirtukên wî ronahî dîfîye.

02-11-2018-dê salê şev têlêfon hat wekî kekê Mehmed Sengawî hevalên xweva hatine matara Bakuyêne. Miqabîn kekê Mehmed Sengawî çûye Qerebaxê û mora Qerebaxê li pasportê wî lêdane, lema xadîkirine û pirsîyar dikin bo çi çûye Qerebaxê?

Ez siba hatim matarê û xebatkarên

- Kekê Mehmed bersîv da û got:

-`` Mera digotin li Qerebaxê Kurdistanê Sor heye, wura Otonomîya Kurda 1994-salê hatîye damezirandinê. Min xwast çawa rewşenbîrekî kurda wekî herim wan kurdênme ziyaret bikim û binêhêrim rewşa wan çawane? Der bare kurdên Kurdistanê Sor pirtukekî binivîsînim û agahî bidime gellê kurdê Başûr wekî ewjî agahdarbin.

Lê ez çume Qerebaxê çi kurd, çi Kurdistan min kurdek li wur nedît, xêncî

harîkarîya kekê Segvan, konsula Îraqê vîzame amade bû û bilêtên me hat qutkirin û em 29-11-2018-a ji balafîrxana Bakuyê firîne Hewlêrê. Kekê Dukan û Enver benda mebûn. Em berêvarê gêhîştine bajarê Silêmanî li mêvanxanê cîwar bun. Sivetirê kekê Mehmed Sengawî, Doktor Taha Berwarî û hine hevalava em çûne ofîa kekê Doktor Taha Berwarî . Kekê Taha mêvanîke qiran da me û me bona çuna Bexdayê

ermenî ew girtine, eva 4-salin girtîgehêdane.

3. Bona kurdên Azerbaycanê ``Maleke Kurda`` bê kîrîrîn wekî gellên me çanda xwe bide jîyandin.

Serokê hêja cenabê Berhem Salih got wekî serok komarê Ermenîstanê ew dewat kirîye Ermenîstanê. Hun navên wan mera bigihînin emê wê pirsê serokê Ermenîstanêra goftû go bikin.

goftû go kir wekî 02-12-2018- sale em herin hev dîtina serokê Komara Îraqê brêz cenabî Berhem Salih bikin.

01-12- 2018-ê sale em bi frokekî taybet ji Silêmanî çune Bexda mêvanxanê cîwar bun sivetirê 02-12-2018-salê nîvro çune îqama Serokatîyê. Pey demekî kurt serokê komara Îraqê cenabî Berhem Salih ber derge em bi germî û dil pêşwazî kir em dane runîştandinê xêr hatin kirinê şunda xwe runîşt.

Pirsîyara der barê kurdên Azerbaycanê , hurmet u rêzê kekê cenabî

Em jî gumanin serokê Komara Îraqê brêz cenabî Berhem Salih ser van mijara karekî erênî derîne hole.

Em ji nabê `` Yektêya civata ``Kurdên Azerbaycanê`` û rojnama ``Diplomata Kurd`` spaşîya xwe dikin kekê Mehmed Sengawî, wekî harîkar bu bo hevdîtina Serok Komarê Îraqê cenabî Berhem Salih.

Amade kir: Tahir Silêman serokê Yektîya Civata ``Kurdên Azerbaycanê`` û sernivîsarê rojnama ``Diplomata Kurd``

Jîyan û serhatda Serok Mesûd Mistefa Barzanî

Mesûdê kurê Mela Mistefa Barzanî di 16-ê tebaxa 1946-an de li bajarê girtiyê stûyê xwe.

Mehabadê li Kurdistanê Îranê, li ber sîhê alaya Kurdistanê û li roja damezrandina Partiya Demokrat a Kurdistanê ji dayik bûye. Li serdema temena kurd ya Komara Kurdistanê li Mehabadê ku yekemîn giyana serbixwe ya kurdî bûye.

Piştî rûxana Komara Kurdistanê di sala 1947-an de, binemaleya Mesud Barzanî li gel komek li pêşmergeyan û binemala wan naçar bûn vegerin Kurdistanê Iraqê û paşê li aliyê rejîma Iraqê ve hemû bo bajarên xwarê Iraq hatin dîrxistin, bi taybetî Bexda û Besre, lê belê Mela Mistefa Barzanî, bavê Mesud Barzanî, rêberê şoreşa kurd li gel hevalên xwe berbi aliyê

Yekîtiya Sovyetê bi rêketin û heta sala 1958-an li wir man. Mesûd Barzanî bi sedema hokara siyasî û peywendiya bi şoreşa Îlonê xwendina navendî temam nekir û Bexdayê bi cih hişt û li temena

16 salî di sala 1962-an de çek hilgirtiyê û çûye rêzê pêşmergeyê Kurdistanê û roleke wî berbiçav hebûye. Li şoreşa kurd ku di 11-ê Îlona sala 1961-ê de bi rêberiya Mela Mistefa Barzanî destpêkir û heta sala 1975-an berdewam bû. Li jêr rênimayî û piştgîriya bavê xwe têkilîya xebata siyasî bûye. Barzanî jiyana xortaniya xwe terxan kiriye ji bo wan armancên ku Partiya Demokrat a Kurdistanê bilind kiriye. Di sala 1961-ê de, demokrasiya ji bo Iraqê û Otonomî û paşê Federalîzm ji bo Kurdistanê li çarçêweya Iraqê demokratîk da, rêzdar xebatekî mezin ji bo vê çareseriyê rasteqîne kiriye.

Barzanî li temena bîst salî da bi awayekî rêk û pêk têkilî karûbarê siyasî bûye û di sala 1970-ê de beşdarî wê tîma kurdî bûye ku gûftûgoyê li gel Hikûmeta Iraqê, li ser rêkêftina otonomî kiriye. Di sala 1971-ê de li dema sazkirina kongreya heşt Partiya Demokrat a Kurdistanê bi sîfeta endamê komîteya navendî ya partiyê hatiye hilbijartin û paşê bûye endamê yedegê mekteba siyasî û erkê berpirsiya dezgeha emnî

Piştî ruxandina Şoreşa Îlonê li encama rêkêftinnameya Cezayirê li navbera Şahê Îranê û Hikûmeta Iraqê li sala (1975), bi rênimayiya cenabê Mela Mistefa Barzanî, Mesûd Barzanî li gel Îdrîs Barzanî birayê wî û jimareyek li hevalên xwe pêkve helsan bi rêxistina rêzên pêşmerge û damezrandina serkirdayetiyê demkî ya Partiya Demokrat a Kurdistanê ji bo dakokîkirina li kurd û Kurdistanê di 26-ê gulana 1976-an şoreşa gulana dest pê kiriye. Di sala 1976-an heta 1979-an de

Mesûd Barzanî li gel bavê xwe li Amerîkayê jiyaye û piştî rûxana rejîma Şahê Îranê, vegeriyaye Îran û heta tertîbata hatina bavê xwe, bo Îran bike lê

belê wê roja ku Barzanî 1-ê adara 1979-an gihiştê Îran, bavê wî li Washington koça dawî kir. Li meha mijdara 1979-an, li kongreya nehem a Partiya Demokrat a Kurdistanê bi awayekî demokrasiyane Barzanî Serokê Partiya Demokrat a Kurdistanê hate hilbijartin. Rola her yek li Mesûd Barzanî û Îdrîs Barzanî yê birayê wî, gelek berbiçav bûye di salên 1980-ê, heta wekî 1987-an de li damezrandina çendîn komeleyên siyasî li Iraqê û bi taybetî ku, bereyên Kurdistanê li çendîn rêxistin û hizbên Kurdistanê damezrand.

Barzanî û ji malbata xwe gelek qurbanî li ser kêşeya kurd daye û li dawiya li dayik bûnê heta 12 sal bavê xwe nedîtiye, ku ew li dîrî welat li Yekîtiya Sovyetê dijiya. Sîxurên rejîm sê birayê Barzanî teror kirine 32 kes li endamên malbata wî li gel wan 8000 Barzanî bûn ku ji aliyê rejîma Bees ve di sala 1983-an de hatin enfalkirin. Mesûd Barzanî xwedî çendîn hewldanên terorê bûye bi

taybetî hewlên terorkirina li Viyana paytexta Nemsayê di 8-ê çileyê 1979-an. Rejîmê Iraq yek li dawiya yekê (16) çar

gundê barzaniyan xera kiriye ku gundê birêze, Barzanî pirtûkekî li ser rola dîroka Mistefa Barzanî bavê xwe li Teverga Neteweya Kurd li jêr navê Barzanî û Teverga Rizgarîxwaziya Kurd ku li sê bergan pêk hatiye nivîsandiye, li gel çendîn gotar û babetên siyasî ku li rojname û kovarên Kurdistanê hatine belav kirin. Piştî şerê hevpeymaniyê dijî bi Iraq, Barzanî hem ahengî bereya Kurdistanê kir û serkirdayetiyê rapêrîna adara 1991-ê kurdan kir ku bûye hoyazad kirina beşekî mezinê Kurdistanê Iraqê ji destê rejîma Bexdayê.

Di meha nîsana 1991-ê de gûftûgo li gel Bexdayê dest pê kir û Barzanî ji bo çendîn mehan serokayetiyê şanda kurdî kir ku li hemû hizbên bereya Kurdistanê pêk hatibûn. Li gûftûgoyan bi hîç encamek negihîştin bi sedema redkirina daxwaziyan kurd ku birfî bûn li otonomî herêmeyî û demokratîzekirina ji aliyên Iraqê ve. Her wiha li kongreya 12-ê ya Partiya Demokrat a Kurdistanê di sala

1999-an de Mesûd Barzanî serokê Partiya Demokrat a Kurdistanê careke din hatiye hilbijartin. Mesûd Barzanî li salên nohtan û heta weku ji navçûna rejîma Bees, beşdarî çendîn kongre û civînên navdewletî kiriye. Wekî civînên Washington li sala 1992-an û paşê li 1993-an û likongreya Selahedîn a 1992-an û kongreya Londonê ya Îlona 2002-an û kongreya Selahedîn a şubata 2003-an. Barzanî roleke xwe yê serekî li sercem pêşhatiyên siyasîyê Iraqa nû da hebûye, paşê li damezrandina Encûmena hukimrana Iraqê di 31-ê tîrmeha 2003-an, ku têda bûye endam û dawiye jî bûye serokê encûmenê.

Di 12-ê hezîrana 2005-an de Mesûd Barzanî wekî yekemîn serokê herêma Kurdistanê ji aliyê Encûmena Nîştimanî

ya Kurdistanê Iraqê ve hate hilbijartin. Mesûd Barzanî li hilbijartinên roja 25-ê tîrmeha 2009-an bi rêjeya 70% ê denggan bi destxist û bi awayekî raste rast ji aliyê gelê Kurdistanê ve duyemîn car

yasayî xwar. Wekî serokê herêmê, li çendîn welatan bi seredanên fermî kiriye û çendîn serokê welat û serokwezîrê van welatan dîtiye, li encama van hevdiyan de li gel serok George W. Bushserokê Amerîkayê di 25-ê cotmeha 2005-an de û Tony Blair serokwezîrê Britanya di 31-ê

cotmeha 2005-an de û papayê Vatîkanê di 14-ê mijdara 2005-an de û Silvio Berlusconi serokwezîrê Îtalyayê di 13-ê mijdara 2005-an de û Abdullah keyê Erebiyê di 13-ê adara 2007-an de û Abdullah keyê Urdunê di 19-ê adara 2007-an de. Wekî serokê herêmê ji bo geşkirina hevpeymanî li nav hêzên siyasîyên Kurdistanê çend organekî damezrandiyê û li herêmê proseya biryardanê baştir kiriye:

- Li roja 22-ê kanûna 2007-an Encûmena Serokayetiyê Kurdistanê hate damezrandin ku têda serokê herêmê serpereştîya civînan dike, û çîgirê serokê herêmê Kosret Resul li gel serokê Parlemena Kurdistanê û serokê Hikûmeta Kurdistanê û çîgirên wan û serokê

Dîwana Serokayetiyê Herêmê. Heya niha berdewamiya Serokatîyê Kurdistanê û siyasetmedarê aramiya Rojhîlta Navine.

- Encûmena bilinda Partiyên siyasîyan, ku kesayetiyê yekem a partiyên siyasîyan têda endam in, ku ji van hizbên xwarê ve pêk dihêt: Partiya Demokrat a Kurdistanê, Yekîtiya Nîştimanî ya Kurdistanê, Partiya Zehmetkêşên Kurdistanê, Partiya Sosyalîst a Demokrat a Kurdistanê, Yekgirtiyê Îslamî ya Kurdistanê, Komeleya Îslamî ya Kurdistanê. Serok Barzanî şeydayê xwendinêye bi taybetî jî hez bi xwendina pirtûkên dîrokî û siyasî û serbazî dike û her wiha gelek hez ji werzîşê dike. Mesûd Barzanî sala 1965-an dest bi jiyana hevîniyê kiriye û xwedî heşt zarokane. Barzanî şarezayî bi temamiya zimanê kurdî û erebî û farisî ye, her wiha şarezayî zimanê îngilîzî ye û dikare pê biaxive.

Amadekar: Tahir Silêman

DÊMOKRASÎYA CENABÎ MESUD BARZANÎ HÊJAYÎ XELATA NOBÊLÊYE

Îro li Bakûrê Kurdistanê û Tirkîyayê "Pirsgireka kurd" li rojevêdaye.

Hokumeta Tirkîyayê, bona zext û zora gelên kurd, ji sazîyên YA -ê, yê herî girîng ji sîstema Başûrê Kurdistanê, ji dêmokrasîya rêzdarê hêja, Serokê Kurdistana Azad, Cenabî Mesud Barzanî minaq hildane û hes dikin hine gavên dêmokrasîyê bavêjin. Lê nijatparêzên tirkan hemu gavan astengîyan derdixîne hole û bê şerm ji "bratîyê" gilî dikin. Lê çîrokên kalên xweye nijatparêzîye kevnar hes nakin ji bîra xwe derînin, axatîya xwe ji dest berdin. Daxazîya wana, kurda wek herdem bi çavên piçûk dîtine. Lê ew hes nakin pêşketina kurda qebûl bikin, hes nakin dunya ji têxnolojîya cîhanê piçûkbe, wekî dengê nijatîyên wan cîhan bibihîze, bibîne û bizanibe.

Bona wê jî pêwîste sazîyên, serok û rêberên kurda hişyar bin, ji buyerên dîroka Kurdistanê dersê hildin, şaşîyên kal û bavên me dubare nekin. Ser dew û dozên xwe qaîm bisekinin, her dem pişikîrêka hevdu bikin. Pîyên xwe yek erdêxin, wekî rim rima dengên lingên azadîyê erdê wusa bihejîne wekî, dijmin ji vê hejê bilerize, biheje û bizanibe zext û zora gelên kurd û Kur-

distanê çîye. Bila bizanibin îdî gelên kurd hemu xandî û pêşketîne, rêberê û serokên gelek dewleta lawên mêrxasên gelê kurdin.

Belê jîyan berdewame, berxwedan jîyane, seva kîjan

Mistefa Barzanîyê hertim zindî û berdewam kirina sîyaseta Wî, ji alîye Serokê hêja Mesud Barzanî, Başûrê Kurdistanê rêzgar buye. Lê ev rizgarî ser rewşa bingeha dêmokrasîya cenabî Mesud Barzanî qaîm û

bixwazin jî, nexwazin jî hes dikin gavne dêmokrasî bavêjin.

Raste di sala 2004-a, cara ewlîn ez çûnê Kurdistana Azad serkarên sazîyên tûrkmananva min hevdtînin çêkirin.

Ew digotin:

"Ji sala 1993-a gênêralên Tirkîyayê me bi balafirava dibirine Hekarîyê, qerergeha eskerîyê. Plan proqrama didane ber me.

Yê ewlîn ew bû wekî, pîrsa Kurdistan neynîne ser zimanên xwe, kîjan tûrkman pîrsa Kurdistan bide xebatê ew ne tûrkmane.

Yê duyem, ala Kurdistanê qebûl mekin û neynin ser zimanê xwe.

Yê sêyem, ewe parlamêntoya Kurdistanê nas nekin û nebîne endam parlamênto.

Yê çarem, kurdava cîranîyê mekin, kî keça kurda lawên xwera stendîye bidin berdan, kê keça xwe daye kurdan paş bînin. Pêwîste hun bizanibin li cîhanê netewe kurd tunene evana tirkê çîyanin.

Lê pêş van hemu buyeran, Serok Mesud Barzanî navên me tûrkmanam xiste lîsta parlamêntoya Îraqê û cara ewlîn ew em derxistine rêzên netewa. Beqî dêmokrasîya Barzanî em ketine Parlamêntoya Kurdistanê û xadî hemu mafên mirovahîyê bûn. Em hezdar cara kek Mesudra dibêjin

spas`.

Belê, dewleta Tirkîyayê ber sîyaseta Mesud Barzanî teyax nekir, xwe nexaze jî hat di gel cenabî Mesud Barzanî, ber alaya Kurdistanêye sê rengîn rûnişt û ji Serokê hêja harîkarî xwast. Niha li Tirkîyayê nuneratîya Hokumeta Herêm hatîye vekirin, Ala rengîn li civat û meşada resmî tê bilind kirinê.

Eve sîyaseta, eve Dêmokrasîya Barzanî, neyar nexaşîya xwe anî ber pîyên xwe wekî harîkarîyê bidin "Pirsgireka kurd".

Ji ronahîya Dêmokrasîya Mesud Barzanî li Kurdistanê çîqas netewa kêmjimar hene, heqê dêmokrasîya wan hatî dayîn. Ereb, tûrkman, surîyanî, kildanî, asorî, ermenî kîjanî ku li Kurdistanê deh hezarin li parlamêntoyê cîk hatîye dayîn.

Em gumanin Şewqa Dêmokrasîya Serokê hêja cenabî Mesud Barzanî wê ronahî bide Rojhilata Navîn û dewletên cîhanê.

Serokên dewletan wê ji Dêmokrasîya Barzanî minaq hildin û tevî neteweyên kêmjimarên Kurdistanê, ji Sazîyên Cîhanê daxwaz bikin wekî, bona anîna haştî û azadîyê Xelata Nobêlê bidine Dêmokrathez, Haştîxwaz û Sîyaseta medarê mezin cenabê Mesud Mistefa Barzanî.

Amade kar: Tahir Silêman

axî gel xwîn dirêjînin ew Welate. Seva Kurdistana şîrîn gelên kurd hezdar salin xwîn hildîşînin, berxwe didin li Rojavayê Kurdistanê, Rojhilatê Kurdistanê, Bakurê Kurdistanê, Başûrê Kurdistanê xwîn dirêjînin wekî li Welatekî azada serbest ser bilind bijîn.

Belê, ev roj bi rêça dew û doza kurdên welatparêz, berzanîyan, yê herî girîng bi serkarîya mêrxasê gelê kurd, Gênêralê Şerrê Çîyan, Melle

qewat bû.Û em bawarin wextekê kurda wê Kurdistana serbixwe bê elam kirin

Cenabî Mesud Barzanî dêmokrasîke wusa anîye Kurdistana Azad, wekî ev roj navenda Dêmokrasîyaya Avropayê, Rojhilata Navîn ber Dêmokrasîya Mesud Barzanî bê deng mane.

Rastî jî Rojhilata Navîn, wusa jî dewleta Tirkîyayê, Sûriyayê, Îranê ber sîstema dêmokrasîya Mesud Barzanî

Mazlum Abdi: 'Türkiye ile diyaloga hazırız'

Demokratik Suriye Güçleri'nin (DSG) komutanı Mazlum Abdi, Türkiye'nin yoğunlaştırdığı operasyonlara işaret ederek ABD'yi bölgede diplomatik çözüm için çaba göstermeye çağırdı.

ABD merkezli Associated Press (AP) haber ajansına Salı akşamı konuşan Demokratik Suriye Güçleri'nin (DSG) komutanı Mazlum Abdi, Türkiye'nin saldırıları dahil olmak üzere Suriye'deki karmaşık çatışmalar ağına diplomatik çözümler bulunması için uluslararası güçlere çağrı yaptı.

"Türkiye ile diyaloga hazırız" Saldırıları sürmesine rağmen hâlâ Türkiye dahil tüm taraflarla

diyaloga hazır olduklarını belirten Mazlum Abdi, ABD öncülüğündeki IŞİD'le mücadele uluslararası koalisyonu ve diğer arabulucuları, diplomatik çözüm için çaba göstermeye çağırdı.

23 Ekim'de Türk Havaçılık ve Uzay Sanayii A.Ş.'nin (TUSAŞ) Ankara'daki merkezine düzenlenen, beş kişinin hayatını kaybettiği ve PKK'nın üstlendiği saldırının ardından Türkiye, Kürdistan Bölgesi ve Rojava'daki hedeflere yoğun operasyonlar düzenlemişti.

"TUSAŞ saldırısı bahane olarak kullanıldı" DSG komutanı Abdi,

Türkiye'nin Suriye'deki operasyonunu çok önceden planladığını ve TUSAŞ saldırısını bir bahane olarak kullandığını iddia ederek "altıncı gününe giren saldırıların türünün ve devamlılığının, bunun sadece bir yanıt olmadığını gösterdiğini" ifade etti.

"Türkiye demografiyi değiştirmeyi hedefliyor"

Türkiye'nin saldırılarının elektrik ve petrol tesisleri ile fırınları tahrip ettiğini ve siviller için ağır sonuçlar doğurduğunu belirten Abdi, bunun Türkiye'nin Kürtleri bölgeden çıkararak demografiyi zorla değiştirme stratejisinin parçası olduğunu ileri sürdü.

Türkiye'nin saldırılarında çoğu sivil en az 18 kişinin öldüğünü ve 60'tan fazla kişinin yaralandığını iddia eden Abdi, Türk bombardımanının IŞİD ile mücadeleye zarar verdiğini de savundu.

ABD'nin bölgeden çekilmesi endişesi

ABD'nin Irak'tan 2026'da tamamlanması beklenen çekilme sürecine işaret eden Abdi, ABD'nin bölgedeki varlığını azaltmasının Suriye'deki faaliyetleri de etkileyebileceği endişesini dile getirerek "Koalisyon güçleri ile bir-

likte IŞİD hücrelerini etkisiz hale getirmek üzere günlük faaliyetler yürütüyoruz. Eğer koalisyon geri çekilirse tehdit seviyesi tüm bölgede artacaktır" dedi.

ABD resmi olarak Suriye'den çekilmek üzere herhangi bir takvim açıklamamasına rağmen Washington'da bu yönde istişarelerin sürdüğü biliniyor. 5 Kasım'daki başkanlık seçimlerinde Cumhuriyetçilerin başkan adayı olan Donald Trump, başkanlığı döneminde Suriye'den çekilmeyi savunuyordu. ABD'nin Suriye'den çekilmesinin hem Türkiye hem de Suriye rejiminin SDG üzerindeki baskıyı artırmasına yol açacağı değerlendiriliyor.

"Esad rejimiyle diyalog halindeyiz"

Mazlum Abdi, savaşın başlangıcından bu yana Esad rejimiyle sürekli diyalog halinde bulduklarına, ancak görüşmelerde önemli bir gelişme kaydedilemediğine de işaret ederek "Suriye rejimi ile bir anlaşmaya varmak üzere çeşitli girişimlerde bulduk. Ana pürüz, Suriye hükümetinin DSG'nin bölgedeki idarî ve askerî özerkliğini tanımayaya istekli olmaması" dedi.

Neçirvan Barzani: 'Ankara'daki saldırı sürecin baltalanması amacıyla yapıldı'

Başkan Neçirvan Barzani, Türkiye'de yeni bir barış sürecinin başlamasının kendilerini memnun

edeceğini vurgulayarak, bu konudaki tavırlarının geçmişte olduğu gibi net olduğunu söyledi. Barzani, "Biz silahla ve şiddet yolu ile bu sorunun çözülmeyeceği kanaatindeyiz. Sonuçta Kürtler buldukları ülkede sorunları kardeşlik temelinde çözmek için çabalamalıdır" dedi. Kürdistan Bölgesi Başkanı Neçirvan Barzani, başkent Erbil'de Ortadoğu Araştırma Enstitüsü (MERI) tarafından düzenlenen forumda gündeme ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Bir öğrencinin, Türkiye'de iktidar kanadının dile getirdiği yeni bir barış sürecine dair açıklamaları ve bu konuda Kürdistan Bölgesi yönetiminin tavrına ilişkin sorusuna yanıt veren Barzani, "Türkiye'de mevcut hükümetin iktidarı döneminde Kürt meselesinde somut gelişmeler yaşandı. Atılan adımları küçümseyemeyiz. Daha Kürdüm demek bile çok zordu. Bu artık sorun değil, işte Kürtçe televizyon var. Bazı adımlar atıldı, Kürdistan Bölgesi'nde bizler için bunlar basit olabilir ama Türkiye gerçeğinde böyle değil, küçümsenemez" ifadelerini kullandı.

"Meselenin çözümü sadece Türkiye'ye değil, tüm bölgeye fayda sağlar"

"Kürdistan Bölgesi daha önce de 2011 ve sonraki yıllarda üzerine düşeni yaptı. Şimdi de Türkiye'de bir barış sürecinin başlaması bizi memnun eder, bu sürecin başarıya ulaşmasını görmek de bizi mutlu eder" diyen Barzani, şöyle devam etti:

"Mesele bir milletin meselesi. Türkiye'ye yaptığımız son ziyaretten bahsettiniz, bizim tutumumuz nettir. Her ne şekilde olursa olsun yeni bir sürecin başlaması bizi memnun eder. Bizce bu meselenin çözümü sadece Türkiye'ye değil, tüm bölgeye fayda sağlar. Ama bu sorunun çözümüne ve sürecin sonuca varmasına engel olanlara yol verilmemelidir.. Ankara'daki (TUSAŞ) saldırısı mevcut sürecin baltalanması amacıyla yapıldı. Türkiye'deki barış sürecini baltalamak isteyenlere izin verilmemelidir. Türkiye'deki barış sürecinin sonuca ulaşmasından büyük mutluluk duyarız. Biz bu sürecin ciddi olmasını ümit ediyoruz."

MHP lideri Devlet Bahçeli'nin ve bugün de Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın süreçle ilgili açıklamalarını hatırlatan Neçirvan Barzani, "Tüm bunlar bir sürecin var olduğunu ve sorunların çözüleceğine dair memnuniyet vericidir" diye konuştu.

"PKK sadece Türkiye için değil, bizim için de büyük bir sorun"

Neçirvan Barzani, "PKK sadece Türkiye için değil, bizim için de büyük bir sorun. PKK ne Kürdistan Bölgesi'ndeki kurum ve kuruluşlara ne de bize hiç saygı duymuyor. PKK bundan vaz geçmelidir. PKK gerçekten Türkiye'de siyasi çözüme destek vermek istiyorsa şu an yaptığı eylemlerinden vazgeçmeli ve yeni bir politika izlemelidir. Bölgenin tümü değişmiş durumda. Bu sorunları çözebilmenin imkanları da mevcuttur" dedi.

"Kürt meselesinin barış ve diyalogla çözümlenmesini destekliyoruz"

Kürt meselesinin bir bütünlük çözümü konusundaki görüşleri de sorulan Barzani, "Irak'ta ve Kürdistan Bölgesi'nde Kürt meselesi İran, Türkiye ve Suriye'dekinden farklıdır. Kolay çözülecek bir mesele de değil. Fakat biz meselenin o ülkelerin kendi içinde çözümlenmesini destekliyoruz. Kürtler yaşadıkları ülkeler dahilinde haklarını elde etmeli. İster Suriye, ister Türkiye ve isterse de İran olsun. Biz sorunları barış ve diyalog yolu ile bu ülkelerle çözümlenmesini destekliyoruz. Biz silahla ve şiddet yolu ile bu sorunun çözülmeyeceği kanaatindeyiz. Sonuçta Kürtler buldukları ülkede sorunları kardeşlik temelinde çözmek için çabalamalıdır" değerlendirmesinde bulundu.

Başkan Mesud Barzani, BAE'nin Erbil Başkonsolosunu kabul etti

Başkan Mesud Barzani, Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) Erbil Başkonsolosu Ahmed İbrahim Zahiri'yi kabul etti. Başkan Barzani'nin Ofisinden yapılan açıklamada, bugün, görevinin sona ermesi vesilesiyle Başkan Barzani'yi ziyaret eden BAE'nin Erbil Başkonsolosu Zahiri'yi kabul ettiği belirtildi. Başkan Barzani'nin, BAE'nin Erbil Başkonsolosuna, görev süresi boyunca gösterdiği çabalarından dolayı teşekkür ederek, bir sonraki görevinde başarılar dilediği aktarıldı.

Açıklamaya göre görüşmede Kürdistan halkı ile BAE halkı arasındaki ilişkilerin ve dostluğun geliştirilmesi de vurgulandı.

Esenyurt Belediye Başkanı Prof. Dr. Ahmet Özer gözaltına alındı

Esenyurt Belediye Başkanı Prof. Dr. Ahmet Özer gözaltına alındı. CHP İl Başkanı Özgür Çelik, "Belediye binasında kapılar zorlanarak makam odalarına girilmiş"

dedi. AA, başsavcılığın talebi üzerine İstanbul Nöbetçi Sulh Ceza Hakimliğinden arama kararı çıkarıldığını kaydetti.

Anadolu Ajansı İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının, Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosunca "PKK/KCK'nin mensup ve faaliyetlerinin tespit edilmesine" yönelik yürütülen soruşturmada hakkında gözaltı kararı verilen Özer'in, iletişim dinlenmesi tedbirini sonucu elde edilen konuşma dökümleri, fiziki takip tutanakları, banka hesap hareketleri ve örgüt yöneticileriyle yoğun ve süreklilik arz edecek şekilde organik bağ kurarak üzerine atılı suç işlediği tespit edildiği kaydedildi.

Esenyurt Belediye Başkanı Prof. Dr. Ahmet Özer sabah saatlerinde evinde gözaltına alındı. Özer'in evinde ve belediye binasında arama yapıldı.

CHP'li Esenyurt Belediyesi Başkanı Ahmet Özer, sabah saatlerine evine yapılan baskınla gözaltına alındı. Özer'in evinde ve Esenyurt Belediyesi binasında da arama yapılıyor. Özer, yerel seçimlerde CHP ve DEM Partinin 'kent uzlaşısı' adayydı.

"Emniyete götürüldü, belediyenin kapıları zorlandı"

CHP İstanbul İl Başkanı Özgür Çelik, Halk TV katıldığı canlı yayında bilgi verdi. Çelik şunları dile getirdi: "Ne olduğunu anlamaya çalışıyor. Prof. Dr. Ahmet Özer bu sabah erken saatlerden itibaren evine emniyet yetkilileri tarafından gidilmiş ve kendisi Vatan Caddesinde bulunan İstanbul Emniyet Müdürlüğüne götürüldü. Belediye binasına da girilmiş durumda. Kapılar zorlanarak makam odaları açılmış. Biz de ne olduğunu anlamaya çalışıyoruz. Bütün bu yaşananları operasyon olarak adlandırıyoruz. Milletvekillerimiz ve genel başkan yardımcılarımız şu anda Emniyet Müdürlüğüne gidiyor."

CHP Grup Başkanvekili Gökhan Günaydın, Ahmet Özer'in gözaltına alınmasının ardından X'ten açıklama yaptı.

Açıklama şu şekilde: "Esenyurt Belediye Başkanımız Ahmet Özer bu sabah gözaltına alınarak Emniyet'e götürüldü. Kimin terörle mücadele ettiğini kimin iktidar mücadelesi verdiğini biliyoruz. İktidarlar gelip geçer; savcılar ve hakimler adaletin tecellisi için yalnızca kanunlara bağlı kalmalıdır."

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığında açıklama
İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, "PKK/KCK terör örgütünün mensup ve faaliyetlerinin tespit edilmesine

yönelik yürütülen soruşturmalar kapsamında" Esenyurt Belediye Başkanı Ahmet Özer'in gözaltına alındığını bildirdi.

Başsavcılık açıklaması şu şekilde: "PKK/KCK terör örgütünün mensup ve faaliyetlerinin tespit edilmesine yönelik yürütülen soruşturmalar kapsamında;

Halen İstanbul ili Esenyurt ilçesi Belediye Başkanı olarak görev yapmakta olan şüpheli AHMET ÖZER'in soruşturma evrakımız kapsamındaki delillere göre özet olarak; şüphelinin terör örgütü mensuplarından ele geçirilen ve aynı zamanda örgütün Kuzey Irak Kandil bölgesinde yer alan yönetici kadrosuna da ulaştırılan örgütsel dokümanlar (terör örgütü lideri Abdullah ÖCALAN ile İmralı adasında yapılan görüşmede sözde demokratik özerklik projesinde görevlendirilmesinin uygun görülmesi), hakkında uygulanan iletişimin dinlenmesi tedbirini sonucu elde edilen konuşma dökümleri, fiziki takip tutanakları ve incelenen hesap hareketlerinin içerikleri, yaklaşık 10 yıllık süreçte adı geçen terör örgütü mensubiyetleri nedeniyle adli işlem kaydı bulunan (694) farklı tekil kişi ve ayrıca özellikle terör örgütü yöneticilerinden Remzi KARTAL (KONGRA-GEL Eş Başkanı-KCK Yürütme Konseyi Üyesi-Kırmızı Bültenle aranan şahıslardan) ile 14 kez olmak üzere iletişim irtibat kayıtları nazara alındığında terör örgütü ile süreklilik ve yoğunluk arz edecek şekilde organik bağ kurmak suretiyle üzerine atılı PKK/KCK Silahlı Terör Örgütü Üyesi Olmak suçunu işlediği yönünde kuvvetli suç şüphesine ulaşıldığı anlaşıldığından;

İstanbul Nöbetçi Sulh Ceza Hakimliğinden alınan karara istinaden konutunda, işyerinde ve araçlarında arama yapılması, suç delillerine el konulması, şüphelinin 30/10/2024 tarih saat: 06.00 itibarıyla yakalanarak gözaltına alınması için İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne verilen talimat doğrultusunda adı geçen şüpheli yakalanarak gözaltına alınmıştır. Arama işlemleri halen devam etmektedir.

Kamuoyunun bilgisine saygıyla arz olunur."

Ahmet Özer kimdir?

Ahmet Özer, 1960 yılında Van'da dünyaya geldi. Muradiye Ortaokulundan sonra Van Atatürk Lisesinde başladığı lise eğitimini Hakkâri Lisesinde sürdürdü.

1977 yılında Diyarbakır Lisesinden mezun oldu. Hacettepe Üniversitesi, Van Eğitim Enstitüsü ve Çukurova Üniversitesinde olmak üzere üç üniversitede (sosyoloji/felsefe, işletme, eğitim bilimleri alanında) bir lisans iki ön lisans bitirdi.

1991-1997 yılları arasında 145 belediyenin bağlı bulunduğu GAP Belediyeler Birliği Genel Sekreterliği ve Yönetim Kurulu Üyeliği görevini yürüttü.

Üniversite yaşamında rektör yardımcılığı, kurucu dekanlık, dekanlık, bölüm başkanlığı, merkez müdürlüğü, senato üyeliği ve üniversite yönetim kurulu üyeliği ve Ana Bilim Dalı Başkanlığı gibi görevlerde bulundu.

Özer aynı zamanda Türkiye -Irak İş İnsanları Derneği (TİSİAD) Bilim Kurulu Başkanı, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası (MTSO), Mersin Cemevi, İçel Sanat Kulübü (ISK) Danışma Kurulu, Van Dernekler Federasyonu Onur Kurulu ve Danışma Kurulu, Van Vakfı Bilim Kurulu Başkanı ve Erciş Vakfı, Sosyoloji Derneği ve Eğitim Sen üyesidir.

Ahmet Özer, evli ve iki çocuk babasıdır ve üç dil bilmektedir.

Serokê Hevpeymaniya Azimê serkeftina hilbijartinan li Serok Barzanî pîroz dike

Serok Mesûd Barzanî îro pêşwazî li Serokê Hevpeymaniya Azim Musanna Sameraî kir.

Baregeha Barzanî belav kir, di hevdîtinê de rewşa siyasî ya Iraqê û pêşhatên dawî û peywendiyên di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta Iraqa Federal de hatin gotûbêjirin.

Her di vê hevdîtinê de, ronahî hate xistin ser lidarxistina hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê û Serokê Hevpeymaniya Azim jî bi boneya serkeftina proseya hilbijartinan, pîrozbayî li Serok Barzanî kir.

Hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê: Kê çend kursî û çend deng standin?

Komîsyona Serbixwe ya Bilind a Hilbijartinan a Iraqê encamên fermî yên hilbijartinên Parlamentoya Kurdistanê eşkere kirin.

Xelkê Başûrê Kurdistanê 20ê Çiriya Pêşîn çû ser sindoqan û dengê xwe da.

Komîsyona Serbixwe ya Bilind a Hilbijartinan a Iraqê îro encamên fermî ragihandin.

Li gorî daxuyaniyê, rêjeya beşdarbûnê ji sedî 72,6 e.

Hejmara kursiyên

Komîsyonê diyar kir ku li gorî parêzgehan hejmara kursiyên partiyên wiha ye:

Silêmanî
Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK): 15 kursî
Newey Niwê (Nifşê Nû): 8 kursî
Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK): 3 kursî
Yekgirtû: 3 kursî
Komel: 2 kursî
Helwest: 2 kursî
Eniya Gel: 2 kursî
Mesîhî: Kursiyek
Tirkmen: Kursiyek
Hevpeymaniya Herêma Kurdistanê: Kursiyek
Hewlêr
PDK: 17 kursî
YNK: 6 kursî
Newey Niwê: 5 kursî
Yekgirtû: Kursiyek
Helwest: Kursiyek
Komel: Kursiyek
Eniya Gel: Kursiyek
Mesîhî: Kursiyek
Goran: Tirkmen
Dihok
PDK: 18 kursî

Newey Niwê: 2 kursî
Yekgirtû: 2 kursî
YNK: Kursiyek
Helwest: Kursiyek
Mesîhî: Kursiyek
Helebce
YNK: Kursiyek
PDK: Kursiyek
Yekgirtû: Kursiyek
Dengên partiyên

Li gorî encamên fermî, hejmara dengên partiyên a li gorî parêzgehan jî wiha ye:

Silêmanî
Yekîtiya Niştimanî ya Kurdistanê (YNK): 257,359 deng
Newey Niwê (Nifşê Nû): 136,047 deng
Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK): 57,916 deng
Yekgirtû: 42,687 deng
Komel: 36,707 deng
Helwest: 29,416 deng
Eniya Gel: 20,355 deng
Hevpeymaniya Herêma Kurdistanê: 8,399 deng

Dihok
PDK: 402,152 deng
Newey Niwê: 46,631 deng
Yekgirtû: 42,732 deng
YNK: 28,557 deng
Helwest: 8,438 deng
Komel: 3,687 deng
Eniya Gel: 2,610 deng
Hevpeymaniya Herêma Kurdistanê: 858 deng
Goran: 248 deng
Serdem: 152 deng
Hevpeymaniya Niştimanî: 133 deng

Hewlêr
PDK: 347,786 deng
YNK: 111,102 deng
Newey Niwê: 104,222 deng
Yekgirtû: 24,178 deng
Komel: 20,265 deng
Helwest: 16,871
Eniya Gel: 9,776 deng
Helebce
YNK: 12,530 deng
Yekgirtû: 7,847 deng
PDK: 4,940 deng

Li Kerkûkê 8 çekdarên DAIŞê hatin kuştin

Femandariya Operasyonên Hevbeş ragihand, di êrişên firokeyên F-16 ên Iraqê li parêzgeha Kerkûkê de, 8 çekdarên DAIŞê hatin kuştin.

Femandariya Operasyonên Hevbeş di daxuyaniyê de got: "Berî du rojan 4 firokeyên F-16 çar êriş li dijî çekdarên DAIŞê li zincîreya çiyayê Hemrîne pêk anîn."

Da zanî jî: "Piştî operasyonê, îro hêzeke hevbeş hêzên taybet ên artêşa Iraqê û rêveberiya îstixbarata Kerkûkê çûn cihê bûyerê û termên 8 çekdarên DAIŞê dîtin."

Herwiha got: "Hêzên Iraqî çek, teqemenî, keresteyên lojistik û alavên pêwendiyê li cihê êrişê dîtin, ku ew cih baregeheke sereke ya çekdaran bû."

Mesrûr Barzanî: Herêma Kurdistanê parek ji alozî û hevrikiyên deverê nabe

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê amajeyê dide, "Li şûna ku Iraq bikeve nav şerekî

demdirêjê de deverê, bila kar li ser pêşxistina wê bê kirin û jêrxaneyêke bihêz a tendirustî û perwerdeyî û jiyarî jê re bê çekirin." Serokwezîr Mesrûr Barzanî duh (Sêşem, 29.10.2024) li Hewlêrê di çarçoveya dibeyteke Dîdara Mêrî 2024ê de li ser şer û pêşveçûnên Rojhilata Navîn got, "Baweriya min wesa nîne ku çî arêşeyek bi şerî bê çarekirin, heta ew welat jî yên ku di nav şerî de ne, di encamê de divê arêşeyên xwe bi awayekî aştîyane çare bikin."

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê herwesa amaje da, "Iraq wekî dewlet û xelkê wê şiyane wê yekê nînin ku bikevin nav şerekî demdirêjê de deverê û çî berjewendî jî ji bo Iraqê tê de nînin."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî behsa wê yekê jî kir, ya ku ji destê wan hatiye pêxemetî wê yekê kiriye û berdewam daxwaz jî kiriye ku Iraq ji vî şerî dûr bikeve.

Mesrûr Barzanî tekez jî kir, "Herêma Kurdistanê dê pareke çareseriyê be, ne ku pareke şer û çêkirina metirsiyê be, ne ji bo Iraqê û ne jî ji bo cîranên wê."

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê pêdivî jî dît ku, Iraq li şûna ku bikeve nav şer û alozîyan, rolê aştîyê û berdewamkirina diyalogê û çareseriyê bibîne, ne ku bibe meydana hevrikiyan.

Miller: Asmanê Iraqê ne di bin kontrola Amerîkayê de ye

Berdevkê Wezareta Derve ya Amerîkayê dibêje, Iraq welatekî xwedî serwerî ye û esmanê Iraqê ne di bin kontrola Amerîkayê de

ye. Berdevkê Wezareta Derve ya Amerîkayê Matthew Miller jî ajansa K24ê re ragihand, esmanê Iraqê ne di bin kontrola Amerîkayê de ye û Iraq welatekî xwedî serwerî ye.

Herwiha Miller got: "Amerîka beşdarî êrişê Îsraîlê ya ser Îranê nebû."

Iraqê ji bo ku firokeyên şer ên Îsraîlê asmanê Iraqê di êrişê li ser Îranê de bi kar anîne, yadaştnameyêke nerazîbûnê ji Sekreterê Giştî yê Neteweyên Yekgirtî û Encûmena Asayîşa Navdewletî re şand.

Berdevkê Hikûmeta Iraqê Basim El-Ewadî yadaştnameyek nerazîbûnê pêşkêşî Neteweyên Yekbûyî û Encûmena Asayîşa Iraqê kir û tê de "binpêkirinên eşkere" yên Îsraîlê di dema êrişên wê yên li ser Îranê de şermezar kir.

Roja 26-10-2024an, artêşa Îsraîlê bi zêdeyî 100 firoke û dronan êrişî Îranê kir, wek bersiv li ser êrişê mûşekî ya Îranê li ser Îsraîlê di meha Cotmehê de.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî spasiya piştgirî û alîkariyên Almanayê ji Pêşmerge re dike

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro 30ê Cotmehê pêşwazî li şandeye Almanî

ya bi serokatiya Wezîra Dewletê di Wezareta Berevaniya Almanayê de Simti Mueller kir. Li gorî daxuyaniya Hikûmeta Herêma Kurdistanê, di hevdîtîne de pêşxistina peywendiyên dualî, pêşkeftinên pros-eya çaksaziyê li Wezareta Pêşmerge û rewşa ewlehî û leşkerî ya Iraq û navçeyê hatin guftûgokirin.

Ji aliyê xwe ve, Serokwezîr Mesrûr Barzanî spasiya piştevanî û hevkarîyên Almanayê bo Hêzên Pêşmerge kir, herwiha pêzanînen Herêma Kurdistanê jî ji bo biryara hikûmet û parlamentoya Almanayê ya ji bo dirêjkirina dema mayîna hêzên wan li Herêma Kurdistanê nîşan da.

Di beşeke din a daxuyaniyê de; Her du alî li ser giringiya pêkanîna kabîneya nû ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê di zûtirîn dem de hevnerîn bûn.

Pêşhatên dawî yên li Rojhilata Navîn û girîngiya parastina ewlehî û aramiya navçeyê, beşeke din ên guftûgoyên hevdîtîne bû.

Çavdêrekî siyasî: Li gor encamên dawî yên hilbijartinê, YNK di krîzeke kûr ya girseyî de ye

Çavdêrekî siyasî amaje bi wê dide ku encamên dawî yê hilbijartinên gera şeşem a Parlamentoya Kurdistanê, nîşanda ku YNK di krîzeke kûr ya girseyî de ye.

Îro 30.10.2024, encama dawî ya hilbijartina Parlamentoya Kurdistanê hat ragehandin û tevahiya kursiyên YNKê 23 kursî bûn ku herî zêde jî li parêzgeha Silêmaniyê bi dest xistibû û bi giştî jî 38 kursiyên wê parêzgehê, tenê 15 kursî bi dest xist ku ji nivê kursiyên parêzgehê kêmtire.

Di vê derbarê de çavdêr siyasî Nesredîn Seîd ji BasNewsê re axivî û got: "Li gorî wê

yekê be ku PDKê li Hewlêrê 17 kursî heye, wê demê li bazneya paytextê, PDKê sê hindê YNKê kursî bi dest aniyê, ji ber ku YNKê 6 kursî û Nîfşê Nû 5 kursî, wê demê YNK di asta pêşbirka li gel Nîfşê Nû û hevrikiyê li ser rêzbandiya duyem û sêyem dike, nek di asta PDKê de."

Herwaha got, "Ev jî paşvekişîna YNKê ye û piştî ew hemû dîrok, encama wê wahaye. Belê me ew zanî YNK, ku li paytextê halê wê eve. Lê di herdu parêzgehên Helebce jî tenê 1 kursî û li parêzgeha Duhokê jî her yek kursiya wê heye, ev yek jî îfadeya kûr a rewşa xirab a YNKê ye di ware girseyî ve, tê wê watê ku li tevahiya çar parêzgehên Herêma Kurdistanê, li sê parêzgehan YNK kêmtîneye û li parêzgeha çarem jî ku parêzgeha Silêmaniyê ye, hiştî piraniya wê nîne û ji 38 kursiyên parêzgehê, tenê 15 kursî bi dest aniyê û aliyên din jî 23 kursî bidest anîne."

Herwaha ragehand ku li Germiyanê jî YNKê kursî bi dest neaniye, lê ji ber ku li bazneya Silêmaniyê ye, bo wê hatiye veşartin.

Serok Barzanî pêşwaziya Şewirmendê Ewlehiya Niştîmanî ya Îraqê kir

Serok Barzanî pêşwaziya Şewirmendê Ewlehiya Niştîmanî ya Îraqê dike û pê re danûstandinan li ser hin mijaran kir. Serok Mesûd Barzanî duh (Yekşem, 27.10.2024) li Pîrmamê pêşwaziya Şewirmendê Ewlehiya Niştîmanî ya Îraqê Qasim Arcî kir. Di wê hevdîtîne de, Şewirmendê Ewlehiya Niştîmanî ya Îraqê Qasim Arcî serkeftina hilbijartinên gera şeşê ya Perlemana Kurdistanê li Serok Barzanî pîroz kir.

Pêşhat û guhertinên siyasî û Ewlehî yên Îraq û deverê û rûbirûbûna metirsî û gefên terorê û Parastina Ewlehî û tenahiya Îraq û Herêma Kurdistanê mijarên tewerekî din ê wê hevdîtîne bûn.

Çekdarên PKK'ê ciwanekî Kurd veşart, lê pêşmergeyên Kurdistanê ew radestî bavê wî kir

Çekdarên PKK'ê dayik û bavê ciwanekî Rojhilatê Kurdistanê ku ji boy lêkolînkirina li ser

emê guleyekê li sînga te bidin û te bikujin.

Başûrê Kurdistanê ye.

Her wiha tekez dike, berde-wam wan seredana cihên PKK'ê

Çekdarekî PKK'ê li dayika

çarenivîsa kurê xwe serî li baregehekî PKK'ê li rojhilatê Kurdistanê dabûn, îşkence kirin û bê rûmetî bi wan kirin.

Ciwanekî rojhilatê Kurdistanê yê bi navê Hamid Menûçehir Hisên, jidayikbûyê 21/8/2006an ku ji şênîyên bajarokê Selmasê ye, di meha 3/2024an de tevî refên PKK'ê bûbû, di heman roj de bavê Hamid ji boy lêkolînkirina çarenivîsa kurê xwe diçe çiyayê Serhedê-Gundê Yarmiqê yê ser bi bajarê Bakoyê ve, lê li wir rastî bê rûmetkirin û êşkenceyê tê.

Di vîdeoyekê de ku bavê Hamid bi xwe diaxive û bi dest rûpela Darka Mazî ketiye, bavê Hamid bi vî awa çîroka tevlibûna kurê xwe, bê hûrmetî kirin, îşkencekirina xwe û dayika Hamid bi destê çekdarên PKK'ê û veqetîna kurê xwe ji refên PKK'ê, dike:

Menûçehir dide xuyakirin, dema digihe çiyayê Serhedê, li wir hin çekdarên PKK'ê dibîne, pirsra çarenivîsa kurê xwe ji wan dike, lê belê, çekdarên PKK'ê bê rûmetiyê bi wî dikin, gefan li wî dixwen û jê re dibêjin, kurê te ne li cem meye, ti careke din pirsra wî ji me nekî, careke din tu vegeerî vir

Hamid xist û ew bi zorê xist nava wesayîtê de

Menûçehir dibêje, paş derbasbûna du mehan, careke din em çûn wir, vê carê min dayika Hamid "Raziye" jî bi xwe re bir, derdorên saet 6:00ê êvarê du çekdarên PKK'ê yên bi navên Egîd û Zîlan hatin cem me, çekdarê bi navê Egîd êrîşî ser me kir, li dayika Hamid xist û ew bi zorê xist nava wesayîtê de û ji me re got divê hûn ji vir herin, min cilên xwe çirandin û ji çekdarên PKK'ê re got, qey we şîrê însan nexwariye, çima hûn wisa dikin, çekdara bi navê Zîlan mudaxele kir û got hevalê me şaşitî kiriye, ezê vê pirsgirêkê çareser bikim, ezê kurê we peyda bikim, lê belê derew li me kirin, em xapandin, da ku vîdeoya wan parve nekî, me video sîl kir.

Menûçehir dibêje, em gelek caran çûn cem çekdarên PKK'ê û me ji çarenivîsa kurê xwe pirsî, çekdarên PKK'ê ji me re digo, hûn bi ciyên me dizanin, Îran we dişîne da ku cihên me deşîfre bikin, lê me ji wan re got, em li kurê xwe digerin, wî nîşanî me bidin emê careke din venegerin cem we. Ji me re gotin, kurê we li

kiriye û hewl daye kurê xwe bibînin da ku vegeerînin malê, piştî ku ji me re hat gotin kurê we ji boy Başûr hatiye şandin, di roja 4/9/2024an de em çûn gundê Teymez li binara çiyayê Qendîlê û li wir me çekdarên PKK'ê dîtî û pirsra kurê xwe ji wan kir, lê belê bê encam bû.

Kurê min ji PKK'ê qut dibe Menûçehir dibêje, di 1/10/2024an de, kurê min "Hamid" ji refên PKK'ê qut bûye û kariye xwe ji destê çekdarên PKK'ê rizgar bike û xwe bigihîne sînorê bajarê Soran û li wir xwe radestî hêzên pêşmergeyên Kurdistanê bike. Yekem car pêşmergeyan dest bi lêkolîne kir, piştî di 10/10/2024an de pêşmergeyan peywendî bi min kiriye û ji min re gotiye, kurê we ji PKK'ê qut bûye, ew li cem meye û hûn dikarin werin kurê xwe bibin Malê.

Menûçehir rojekî piştî pêwendiya pêşmergeyan bi wî, anku roja 11/10/2024an diçe Başûrê Kurdistanê, li ser daxwaza wî pêşmergeyên Kurdistanê kurê wî teslîmî wî dikin û di 13/10/2024an de bi hev re vedigerin Rojhilatê Kurdistanê.

Serok Barzanî pêşwazî li Konsulê Giştî yê Îmarata Erebi li Hewlêrê kir

Serok Mesûd Barzanî îro 30ê Cotmehê pêşwazî li Konsulê Giştî yê Îmarata Erebi li Hewlêrê kir.

Serok Mesûd Barzanî îro 30ê Cotmehê pêşwazî li Konsulê Giştî yê Îmarat li Hewlêrê Ehmed Îbrahîm El-Zahirî kir ku bi boneya bidawîhati-na erkê wî û xatirxwestinê serdana Serok Barzanî kiribû.

Di hevdîtînê de, Serok Barzanî spasiya erk û hewlên Konsulê Giştî yê Îmarata Erebi kir û hêviya serkeftinê jê re xwest.

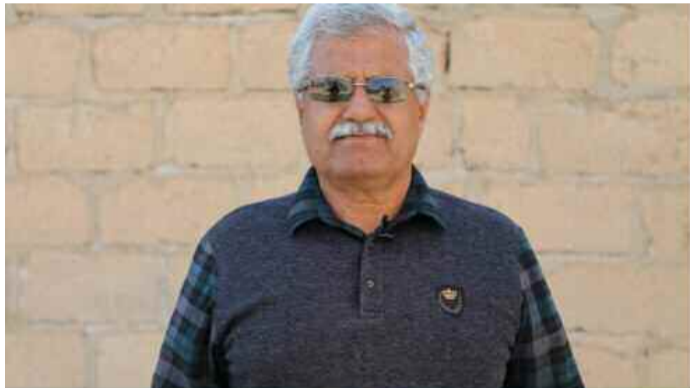
Her di vê hevdîtînê de, tekezî li ser pêşxistina pêwendiyên û dostaniya di navbera gelê Kurdistanê û gelê Îmaratê de hate kirin.

Xelkê Qamişlo: Em ê xaka xwe biparêzin

Xelkê Qamişloyê diyar kir ku ew ê li dijî êrîşên dewleta Tirk ên

wê ne ya dawî jî be. Em fêrî van êrîşan bûne. Divê mirov armanca

didin. Hingî êrîş zêde dibin em dibin şahid ku berxwedan zêde

li ser Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê li ber xwe bidin û destnîşan kirin ku ew ê bi yekîtiyê xaka xwe biparêzin.

Êrîşên dewleta Tirk ên li ser gelê Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê û qadên jiyane, bê navber dewam dikin. Di encama êrîşan de zarok jî di nav de, bi dehan sivil hatin qetilkirin û çavkaniyên debara gel, nexweşxane, firin, binesazî û navendên benzîne tînan hedefgirtin. Tevî van hemû êrîşan, gel dibêje ew ê li ber xwe bidin.

Keyriye Hesên diyar kir ku li dijî êrîşên hewayî û bejahî yê dewleta Tirk, gel bi berxwedanê bersivê didin û wiha got: "Dewleta Tirk a dagirker li çavkaniya debara gel dixê. Li elektrîk, av û nan dixê. Bi van êrîşan re gel neçarî koçê dike. Tevî êrîşên dijwar jî, me berxwedaneke bêhempa raber kir. Kesekî jî mala xwe neterikand. Me tirsê di rojên destpêkê ya şoreşê de, li pey xwe hişt. Rojekî jî em li mala xwe nerûniştin, em timî li qadan bûn. Dirûşmeyên me yê berxwedanê erd û ezman hejand. Êrîşên dewleta Tirk ne cara ewilî bûn û

van êrîşan bizane û xwe zane bike, ev yek têkoşîna me hîn xurttir dike."

'BÊDENGÎ, HEVKARÎ YE'
Keyriye Hesên bal kişand ser bêdengiya hêzên navneteweyî jî û got: "Bêdengî hevkarî ye. Ev hevkarî wê negihije encamê; wê hevkarîya dewletan vale derkeve, wê xwişk-biratiya gelan bi ser bikeve. Di dîrokê de wê pesnê rastiya gelê berxwedêr bê dayîn, wê durûtiya dewletê jî bê lanetkîrin."

'GEL LI BER XWE DIDIN'
Mihemed Xelîl ragihand ku gelên Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê bi derfetên kêman heta roja îro hatine û ev tişt bilêv kir: "Di êrîşên dewleta Tirk de sazî û rêxistinên me zirareke mezin dîtin. Rêveberiya Xweser piştî her êrîşê jî bo sererastkirina van texrîbatan, di nava hewldaneke mezin de ye. Tam em dibêjin texrîbat hatin sererastkirin, êdî em dikarin bi rehetî jiyana xwe bidomînin, hingê dewleta Tirk dîsa êrîşî binesaziyê dike. Zilmeke jî wê mezintir nîne. Tevî wê texrîbat û zilmê, gel li ber xwe

dibe; yekîti jî xurt dibe. Lewma bi berxwedana ku tê raberkirin, êrîşên dewleta Tirk hatine pûçkirin."

'WÊ NEKARIN ZIRARÊ BIDIN MANEWIYATA ŞOREŞÊ'
Gelawêj Mihemed jî destnîşan kir ku gel li pey şopa şehîdan dimeşe û ji êrîşên dewleta Tirk natirse û wiha got: "Zarokan, jinan û kalan qetil dike. Êrîşî nanê me dike. Bi polîtîkayên şerê taybet hewl dide gel teslîm bigire. Lê belê wê nekarin zirarê bidin manewiyata şoreşê. Me bi berxwedanê rojên zehmet derbas kir û bi berxwedanê em ê van rojan jî derbas bikin."

'EM Ê XAKA XWE NETERIKÎNIN'
Hisên Ebdurrahman jî êrîşên dewleta Tirk a dagirker şermezar kir û got: "Dewleta Tirk tevî êrîşên xwe yê hovane jî, nekarî îradeya gelên Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê bişikîne û serî lê bide tewandin. Binesaziya herêmê dike hedef û dixwaze birçî, bielektrîk û bêav bihêle. Em bêav, birçî û bielektrîk jî bimînin, em ê xaka xwe neterikînin."

Serokê Şaredariya Esenyurtê hat desteserkirin

Serokê Şaredariya Esenyurtê Prof. Dr. Ahmet Ozer hat desteserkirin. Serokê CHPyê yê Stenbolê

Ozgur Çelîk got, "Dêriyên avahiya şaredariya bi zore hatine vekirin û ketine jûrên meqam."

Li hêla din, li mala Ahmet Ozer û şaredariyê lêgerîn tê kirin.

Divê were gotin ku Şaredariya Esenyurtê ya Stenbolê di destê CHPyê de ye.

"Li gorî me ev hemû operasyon in"

Serokê CHPyê yê Stenbolê Ozgur Çelîk beşdarî bultena Halk TVyê bû û li ser rewşê got: "Em jî hewl didin ku fêhm bikin bê ma çi bûye. Li gorî me ev hemû operasyon in."

Parlamentêrên me û alîkarên serokê me yê giştî niha diçin Midûriyeta Ewlehiyê."

Serokwekîlê Koma CHPyê Gokhan Gunaydin jî bi rêya hesabê xwe yê Xê got: "Em dizanin bê kî bi terorê re têdikoşe û kî jî bo bibe desthilat hewl dide."

Serdozgeriya Komarê ya Stenbolê daxuyanî da Serdozgeriya Komarê ya Stenbolê daxuyanîke nivîskî da û got ku Ahmet Ozer di çarçoveya xebatên tesbîtkirina endam û çalakiyên PKKyê de hatiye girtin.

Serdozgeriya Komarê got ku Ahmet Ozer bi Hevserokê KONGRA-GEL Remzî Kartal re bi rêya telefonê axiviye.

Ahmet Ozer ji Wanê ye

Serokê Şaredariya Esenyurtê Prof. Dr. Ahmet Ozer ji Wana Bakurê Kurdistanê ye.

Divê were gotin ku Ahmet Ozer namzedê "lihevîkirina li bajaran" a CHP û DEM Partiyê bû.

Romanowski: Herêma Kurdistanê mînaka demokrasiyê ye û bipêş bikeve

Balyoza Amerîkayê li Iraqê Alina Romanowski got: Herêma Kurdistanê nimûneya demokrasiyê ye û avakirina konsulxaneyê mezin li Hewlêrê, nîşana pabendbûna Amerîka bi pêwendiyên xwe ligel Herêma Kurdistanê ye, ji ber ku pêwendiyên Herêma Kurdistanê û Amerîkayê ne yek alî, du alî ne."

Balyoza Amerîkayê li Iraqê Alina Romanowski îro 29ê Cotmehê di civîna Enstîtuya Mary de got, "Herêma Kurdistanê jêdereke girîng a bazirganî û

veberhênana Amerîkayê li seranserê Iraqê û mînakeke demokrasiyê ye ku dikare li Iraqê were pêşxistin. Rêjeya beşdariya di hilbijartinên 20ê Mijdarê de, ev yek îspat kir, lewma pêwendiyên Amerîka û Herêma Kurdistanê ne yekalî, du alî ne."

Balyoza Amerîkayê derbarê Iraqê de got: "Bm beşdarî êrîşên Îsraîlê yê li ser Îranê nebûne, qada asmanî ya Iraqê ne di destê me de ye."

Romanowski diyar kir: "Hêzên ewlehiyê yê Iraqê, di nav wan de jî hêzên Kurdistanî, di şerê DAÎŞê de pêşkeftinên baş bidest xistine, ew jî karek bû ku berî 10 salan hêzên Amerîkî jî bo wê hatibûn bangkirin."

Herwiha got: "Em dixwazin hemû hêzên Iraqî di bin kontrola Femandariya Giştî ya Hêzên Çekdar de bin. Iraq di aramiya navçeyê de roleke mezin dilîze. Em dixwazin aram û serbixwe be."

Civîna Enstîtuya Meri 2024, îro sêşemê li Hewlêrê dest bi çalakiyên xwe kir û dê du rojan berdewam bike.

Mustafa Ozçelîk: Îro pêwîstî bi hişmendîya neteweyî ya ku Kobaniyê rizgar kiribû heye!

Serokê Giştî yê Partîya Welat-parêzên Kurdistanê (PKW) Mustafa Emerîka û Fransayê Dewleta Tirkîyeyê qebûl kir kuhêzên yek.

Ozçelîk: Îro di navbera hemû kurdên cîhanê de pêwîstî bi wê hişmendî û hevgerîna neteweyî ya ku Kobaniyê rizgar kiribû heye!

10 sal berê bi hevgerîna her çar perçeyên Kurdistanê, rêya rizgarkirina Kobaniyê vebibû; îro jî di navbera her çar perçeyên Kurdistanê de pêwîstî bi wê hişmendî û hisiyata neteweyî ya wek wê demê heye. DAIŞa rêxistina terorîst, roja 13ê cotmeha 2014ê, êrîş bir ser bajarê Kobanî yê Rojavayê Kurdistanê. Di nevbeyna çend rojan de, bi qetîlamên mezin ji %75ê Kobaniyê dagir kir.

Di demeke weha hesas de, pêwîstîya gelê me yê Kobaniyê bi alîkarî û piştgirîya pêşmergeyên Kurdistanê hebû. Bi biryara Serokê Herêma Kurdistanê Rêzdar Mesûd Barzanî û bi daxwaz û erêkirina

pêşmerge ji ser Bakurê Kurdistanê derbasî Kobaniyê bibin. Roja 29ê Cotmeha 2014ê, hêzeke pêşmergeyên Herêma Kurdistanê, bi çekên xwe yên giran û sivik, ji Zaxoyê derbasî Bakurê Kurdistanê bû û ji ser Silopya, Qoser û Pirsûsê derbasî Kobaniyê bû. Gava ku hêza pêşmerge derbasî Bakurê Kurdistanê bû û ber bi Kobaniyê ve diçû, bi dehhezaran kurdên Zaxoyê hêza pêşmerge birêkirin û bi sedhezaran kurdên Bakurê Kurdistanê bi Alayên Kurdistanê pêşewazîya wan kir. Di dîroka Kurdistanê de cara yekem bû ku wêneyekî weha çêdibû. Bi coş û hestiyarî û hişmendîyeke neteweyî, niştimanî, dilê kurdên Başûr, Bakur, Rojava û Rojhilatê Kurdistanê û kurdên cîhanê dibûn

Ew lehîya kurdistanîyên Bakurê Kurdistanêya ku bi konvoya pêşmergeyan re diherîkî, li Bakurê Kurdistanê, lehîya ji nûve vejîna netewepewerwî û kurdayetîyê bû. Hêza pêşmerge gihişt Kobaniyê, alîkarîya çekên pêwîst û teknîkî da YPGyê; bi hevgerîna pêşmerge û YPGyê, biberxwedaneke hêja, DAIŞa terorîst şikesteke mezin xwar û Kobanî ji dagirkerîya DAIŞê hate rizgar kirin.

Îro li Rojhilata Navîn ihtîmala ku guhertinên mezin çêbibin heye û mimkuneku van guhertinan, firsendên mezin bînin ber derîyê gelê me yê her çar perçeyên Kurdistanê.

Di demeke ewqas hesas û girîng de, di navbera her çar perçeyên Kurdistanê û hemû kurdên cîhanê de, pêwîstî bi wê lihev-xwedîderketin, hevparastin, alîkarî, hevrêzîya ku bi hişmendî û hestiyarîya neteweyî, niştimanî ya weke di dema rizgarkirina Kobaniyê de çêbibû heye. Klîda serkeftina gelê me yê her çar perçeyên Kurdistanê jî her ew hîsîyat, hişmendî û lihev-xwedîderketina nevxweyî ya neteweyî, niştimanî ye.

Îro pêwîstîyeke mezin li her perçeyekî Kurdistanê bi tifaq û hevkarîyên neteweyî, demokratîk; û di navbera her çar perçeyên Kurdistanê de jî bi dîyalog, hevrêzî, empatî, hemahengî, koordînasyon û hişmendîyeke neteweyî, niştimanî heye.

Erdogan: Komara Tirkîyê ya Tirk û Kurdan e

Serokomarê Tirkîyê Recep Tayyîp Erdogan radigihîne, "Komara Tirkîyê bi qasî ku ya Tirkan e, ya Kurdan e jî."

Serokomarê Tirkîyê û Serokê Giştî yê AK Partiyê Recep Tayyîp Erdogan îro 30ê Cotmehê di civîna Koma partiya xwe ya li Parlamantoyê de gotarek pêşkêş kir. Erdogan got: "Ev komar, komara Tirk û Kurdan e. Komara hemû kesên li ser axa vî welatî ne."

Herwiha got: "Di sedsaliya borî de, piirgirîk ne ji ber sîstema komarê bûn, lê belê ji aliyê kesên ku li pişt têngîhiştina komarê de, cihêkarî, zordestî û stemkarî li xelkê kirin û ew piştguh kirin bû, her wan jî ziyana herfî mezin dane biratiya xwe." Serokomarê Tirkîyê got, "Îro careke din firsendeke bêhempa li ber destê me ye ku em biratiyê xurt bikin."

Serokomarê Tirkîyê amaje bi wê yekê kir, ti banga wî ji bo PKK û Qendîlê tune ye.

Erdogan got: "Ez li ser navê gelê xwe yê ezîz spasiyên xwe pêşkêşî birêz Bahçelî dikim. Birêz Devlet rêberek e ku her tim di dîrokê de têtîbîni dîke û rê nîşan dide. Kesên ku bangên wî bi vî rengî dixwînin, pencereya dîrokî ya firsendê dibînin û dilgeş dibin."

Di berdwamiya axaftina xwe de wiha got: "Di dema ku li herêma me hewl tê dayîn sînor ji nû ve bîn xêz kirin, di parastina biratiya me ya herheyî de, muxatabê me yê bingeîn birayên me yên Kurd bi xwe ne."

Herwiha Erdogan bang kir: "Birayên Kurd, em dixwazim ku hûn îman, Îslam, welat û hiqûqa biratiyê biparêzin. Werin em bi hev re Sedsala Tirkîyê ava bikin."

Di êrîşên dagirkeriyê de 604 bîrên ava vexwarinê rawestiyane

Yekîtîya Şaredariyan a Kantona Cizîrê ragihand ku di êrîşên dewleta Tirk a dagirker ên li ser herêmê de, 604 bîrên avê rawestiyane.

Yekîtîya Şaredariyan a Kantona Cizîrê li bajarê Heseke daxuyaniyek da û êrîşên dewleta Tirk a dagirker û hedefgirtina binesaziya herêmê şermazar kirin. Cîgira hevserokatiya Yekîtîya Şaredariyan a Kantona Cizîrê Bêrîvan Omer daxuyaniyê xwend. Endamên yekîtiyê yên bajarê Qamişlo û Heseke tevî xwendina daxuyaniyê bûn. Di daxuyaniyê de hate diyarkirin ku dewleta Tirk a dagirker bi hezar 168 êrîşan, binesaziya herêmê û navendên xizmetguzariyê û yên stratejîk, parzûngehên petrolê, stasyonên veguhastina kehebbeyê, firin û depoyên ard bombebaran kirin. Di daxuyaniyê de hate dest-

nişankirin ku ji ber êrîşan, sotemenî negihaşt navendên xizmetguzariyê bi taybet stasyonên ava vexwarinê ku di encamê de gelek jê rawestiyane. Di daxuyaniyê de hate aşkerakirin ku di encama êrîşan de 604 bîrên ava vexwarinê rawestiyane, endamekî Foca Agirkujiyê jî dema ku hewl dida şewatên ji ber êrîşan vemirîne, birîndar bûye.

Di daxuyaniyê de hate gotin ku şaredariyên kantona Cizîrê de bi hemû hêza xwe hewl bidin ku xizmetên girîng ji şênîyan re pêşkêş bikin.

Yekîtîya Şaredariyan di daxuyaniya xwe de êrîşên dewleta Tirk a dagirker şermazar kirin, Hêzên Sûriya Demokratîk (QSD) û Hêzên Ewlekariya Hundiirîn silav kir.

Rêveberiya Xweser: Êrîşên Tirkîyeyê herêmê ber bi qonaxeke metirsîdar ve dibe

Rêveberiya Xweser a Rojavayê Kurdistanê bîlançooya êrîşên Tirkîyeyê eşkere kir.

Rêveberiya Xweser îro 27ê Cotmehê êrîşên artêşa Tirkîyeyê yên di 4 rojên borî de şermazar kir û daxuyaniyek got, "Di nava 4 rojan de Tirkîyeyê êrîşên asmanî anîn ser binesazî û herêmên ku sîvîl lê dijîn. Her wiha çeteyên wê êrîşên bejahî pêk anîne, sîvîl û şênîyên Efrînê ku neçarî koçberiyê bûne yên li herêmên Şehba û Şêxmeqsûd kirine aramanc."

Di daxuyaniyê de hat got: "Êrîşbêyî ti hincetên rewşa têne kirin, tê xwestin rewşên aborî bi rêya armanckirina sazî û navendên xizmetguzariyê bixin xeteriyê. Ev êrîş xeteriyeyeke mezin li ser rewşa mirovahî, xizmetguzerî û civakî çêdike."

Di berdwamiya daxuyaniyê de bal hat kişandin ku eger êrîş dewam bikin, dê bi xwe re encamên xeter-nak derxîne û ev xeterî wiha hatin rêzkirin:

- Derxistina karesteke mirovî û aborî
- Gefên li dijî hewl-danên tunekirina terorê
- Ziyane li ser hemû sektorên çandînî, pîşesazî, xizmetguzerî û firneyan. Ev sazî wê ji xizmetê derkevin.
- Gefan li jiyana 5 milyon şênîyên resen û koçberên li herêmên Rêveberiya Xweser bike
- Gefan li xebatên destekdayîna aramiyê û pêşxistina çareseriya demokratîk li Sûriyê bike
- Gefan li girtîgehan dixe û xeteriyê çêdike, ev jî dê bihêle ku terorîst sûtê jê bigirin û ev jî dê bibe

gefek li dijî tedbîrên parastina van deveran."

Di daxuyaniyê de bang li hêzên Hêvpeymaniya Navdewletî, Rûsya, hemû sazîyên yasayî û mirovî hat kirin ku encamên van êrîşan bibînin, rê li pêşiya wan bigirin, komîteyên lêpîrsinê ava bikin û hesab ji sûcdaran bixwazin.

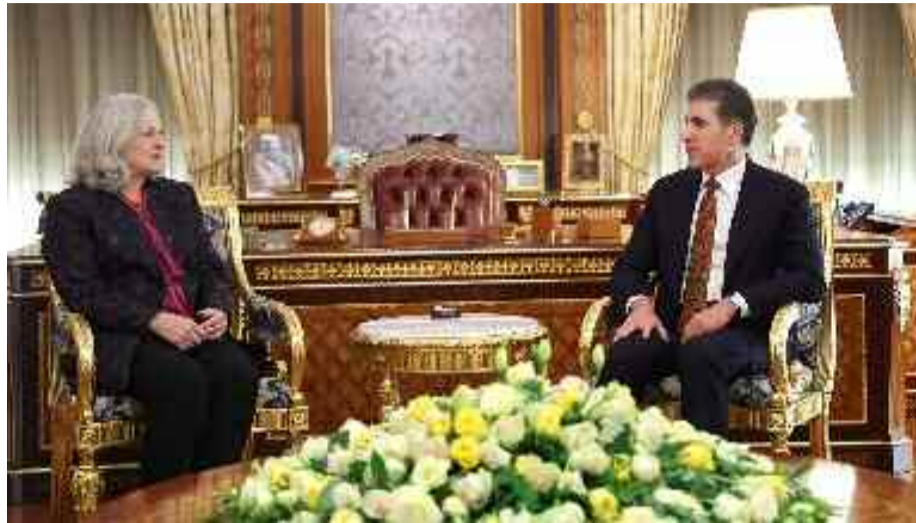
Di dawîya daxuyaniyê de hat diyarkirin, di 4 rojên borî de, 118 êrîş bi dronan, 20 êrîş bi firokeyên şer û 893 bi topên hawanan hatine li seranserê Rohavayê Kurdistanê hatine kirin, tê de 17 kes hatine kuştin û 65 kes jî birîndar bûne.

Herwiha ji encama êrîşan stasyonên elektirîkê yên navçeyên cuda hatine bombebaran kirin û zêdetirî 150 hezar malbat ji elektirîkê bêpar man. Herwiha Ji ber qutbûna elektirîkê, ava vexwarinê jî qut bûye.

Президент Барзани принял посла США

Согласно заявлению администрации президента Курдистана, важность политического консенсуса при формировании будущего

на, 29 октября Нечирван Барзани встретился с послом США в Ираке Алиной Романовски. Обсуждения были сосредоточены на парламентских выборах в Курдистане и их результатах, и г-жа Романовски поздравила Барзани и народ Курдистана с успешными выборами.

В ходе встречи президент Нечирван Барзани подчеркнул

важность политического консенсуса при формировании будущего

курдского правительства после объявления результатов выборов, состоявшихся 20 числа этого месяца. Окончательные результаты должны быть объявлены Высшей избирательной комиссией в среду.

Обе стороны подтвердили важность сотрудничества между политическими партиями для соз-

дания правительства и обсудили отношения между Багдадом и Эрбилем, а также их усилия по решению нерешенных вопросов.

"Они высоко оценили продолжающийся диалог, направленный на решение этих вопросов путем взаимопонимания, согласившись, что разрешение споров между Эрбилем и Багдадом повысит стабильность в стране", — говорится в заявлении.

В другом аспекте встречи были освещены последние события на Ближнем Востоке, и подчеркнута необходимость всесторонних усилий для поддержания стабильности и предотвращения эскалации сложностей.

Они также подтвердили необходимость того, чтобы Ирак "оставался в стороне от региональных конфликтов и проблем".

На встрече также обсуждались отношения США с Ираком и Курдистаном, а также другие вопросы, представляющие взаимный интерес.

Премьер-министр призывает уважать результаты парламентских выборов в Курдистане

Масрур Барзани, премьер-министр Иракского Курдистана, 29 октября заявил, что недавние

выборы имели важное значение для возобновления мандата Курдистана и его демократического процесса.

Во время панельной дискуссии на полях Форума Института исследований Ближнего Востока (MERI) в Эрбиле Барзани отметил, что "высокая явка избирателей отражает осведомленность курдского народа и его приверженность демократии".

Барзани выразил надежду, что все партии примут и будут уважать результаты выборов, как только они будут официально объявлены, уважая голос народа, отмечая разницу между ожиданиями и реальностью, поскольку результаты выборов представляют собой истинную волю курдского народа. "Некоторые политические партии ожидали иных результатов и отреагировали по-другому после объявления результатов", — отметил он.

На прошлой неделе Али Бапир, глава "Исламской группы Курдистана", объявил о решении своей партии воздержаться от участия в парламенте Курдистана, заявив, что его партия не на 100% убеждена в честности результатов выборов. В то же время руководящий совет "Исламского союза Курдистана" объявил в субботу о своем твердом решении воздержаться от участия в новом региональном правительстве Курдистана, продолжая при этом свою оппозиционную деятельность в парламенте Курдистана. Шестые парламентские выборы в Курдистане состоялись 20 октября. 1091 кандидат боролся за 100 мест, пять из которых были зарезервированы для групп меньшинств. Лидирующей партией стала "Демократическая партия Курдистана" (ДПК), получившая 39 мест, за ней следует "Патриотический союз Курдистана" (ПСК) с 23 местами и "Движение нового поколения", получившее 15 мест.

Bild: в ФРГ около 700 человек проверяют по подозрению в шпионаже в пользу Ирана

Спецслужбы Германии проводят проверку в отношении порядка 700 человек, якобы имеющих связи с

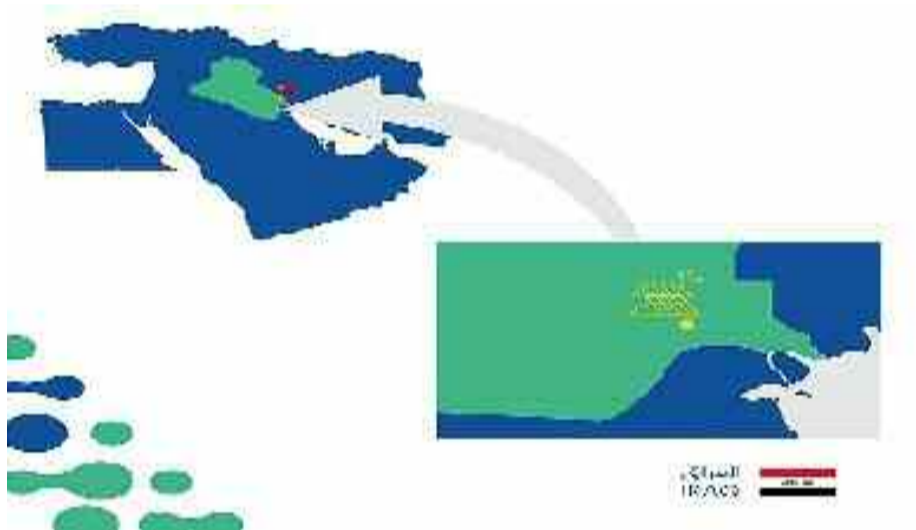

филиалом "Университета Мустафы" в Берлине, на предмет шпионской деятельности в пользу Ирана. Об этом сообщила газета Bild со ссылкой на источники. По ее информации, в поле зрения следователей находятся три списка имен. В одном из них значатся 63 человека с немецким паспортом. Другой содержит имена 551 студента из "Университета Мустафы", якобы "имеющих связь с Германией". И список так называемых "78 стажеров из Германии". Предпосылкой для проверки, как отмечает издание, послужило внесение в санкционный список США международного "Университета Мустафы". В то же время утверждается, что до недавнего времени под прикрытием университета и его филиала в Берлине спецподразделение "Аль-Кудс" в составе Корпуса стражей исламской революции (КСИР, элитные части ВС Ирана) якобы вербовало себе агентов.

Председатель группы Христианско-социального союза (ХСС) в Бундестаге Александер Добриндт считает, что глава МВД ФРГ Нэнси Фезер должна закрыть университет.

QatarEnergy выкупил у TotalEnergies 50% акций в проекте строительства СЭС для Ирака

QatarEnergy подписала партнерское соглашение с TotalEnergies о реализации

проекта по производству солнечной энергии, который является частью Gas Growth Integrated Project (GGIP) в Республике Ирак.

Об этом сообщает пресс-служба катарской компании.

По условиям соглашения, которое должны одобрить регулирующие органы, QatarEnergy приобретет долю участия 50% в проекте по производству солнечной энергии для Басры.

TotalEnergies сохранит за собой оставшиеся 50% акций.

Ранее сообщалось, что по согласованию с иракскими властями TotalEnergies пригласит другую компанию присоединиться к этому проекту - саудовскую ACWA Power.

Солнечная электростанция для Басры

- ожидается, что этот проект, станет одним из крупнейших в мире;

- СЭС будет состоять из 2 млн высокоэффективных 2-

сторонних (бифациальных) солнечных панелей, установленных на одноосных треке-

рах;

- мощность - до 1,25 ГВт (пиковая) солнечной энергии;
- электроэнергия будет подаваться в региональную сеть Басры в Ираке.

Проект будет разрабатываться поэтапно, и вводиться в эксплуатацию в период с 2025 г. по 2027 г. Ожидается, что новая СЭС сможет обеспечить электроэнергией около 350 тыс. домов в регионе.

Gas Growth Integrated Project GGIP - это ключевой стратегический проект, направленный на увеличение добычи нефти и повышение энергетических мощностей страны за счет реализации 4х проектов в области нефти, природного газа и возобновляемых источников энергии (ВИЭ).

Увеличивать объемы добычи планируется на нефтяном месторождении Ratawi в Басре: в течение первых 2х лет до 120 тыс. барр./сутки, за 4

года реализации проекта - до 210 тыс. барр./сутки.

Инвестиции будут направлены на объекты:

- по добыче попутного нефтяного газа (ПНГ), сжигаемого в факелах на 3х нефтяных месторождениях для выработки электроэнергии (первоначальная мощность 1,5 ГВт, затем 3 ГВт);

- по очищению морской воды, для ее закачки в систему поддержания пластового давления (ППД) в качестве альтернативы использованию пресной воды из рек и водоносных горизонтов;

- по выработке солнечной энергии.

Доли участия в GGIP распределены следующим образом:

- Total Energies принадлежит 45%;

- Basrah Oil Company - 30%;

- QatarEnergy - 25%.

Напомним, что GGIP столкнулся с задержками из-за споров иракских политиков по поводу условий соглашения. В частности, власти Ирака требовали увеличить свою долю участия в проекте с 25-30% до 40%. Только 5 апреля 2023 г. TotalEnergies сообщила, что достигла договоренностей с иракским правительством, подтверждая все условия контракта подписанного 6 сентября 2021 г.

В июле 2023 г. Ирак и французская энергетическая компания TotalEnergies подписали давно откладывавшуюся энергетическую сделку на сумму в 27 млрд долл. США.

Президент Курдистана и лидер иракского движения "Аль-Хикма" призывают к сотрудничеству ради "большого блага" страны

29 октября президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани встретился с Аммаром Аль-

Хакимом, лидером иракского "Национального движения мудрости" ("Аль-Хикма"), в Эрбиле, столице курдского региона.

В заявлении офиса президента Курдистана сообщается, что "Аль-Хаким поздравил президента Барзани с успешными выборами", и обменялся мнениями об отношениях Эрбиля и Багдада и региональной ситуации.

Стороны подчеркнули важность постоянного диалога между Эрбилем и Багдадом, согласившись, что "решение нерешенных вопросов путем взаимопонимания и конституционных средств укрепит мир и стабильность в Ираке". Барзани и Аль-Хаким также призвали к сотрудничеству между политическими силами и компонентами Ирака для "большого блага страны", подчеркнув необходимость для всех сторон "работать над поддержанием мира и стабильности на Ближнем Востоке и избегать вовлечения Ирака в любую форму регионального конфликта".

США смогут найти предложение для пересмотра графика вывода войск из Ирака

США могут пересмотреть график вывода войск из Ирака, оправдывая это различными предложениями, в том числе активизацией

запрещенного в России ИГ, заявил "Известиям" посол России в республике Эльбрус Кутрашев.

"Наши иракские партнеры понимают, что США могут найти много оснований, чтобы пересмотреть график вывода. Таким поводом может стать, например, активизация ИГИЛ (ИГ, запрещенная в РФ организация. — Ред.). Организация сохранилась, осталось довольно значительное количество членов, хоть и находящихся в серьезном подполье. В финансовом плане ресурсы есть, и, судя по всему, есть и поддержка определенных стран, объявляющих себя борцами с терроризмом", — отметил глава российской дипмиссии.

По его словам, для пересмотра вывода войск США могут использовать такие факторы, как рост террористической угрозы или региональная эскалация.

"Иракцы имеют весьма ограниченный ресурс воздействия в силу нестабильной внутренней ситуации и достаточно сложной социально-экономической обстановки. Спорить с США в Багдаде не могут себе позволить", — отметил Кутрашев.

Ранее Госдепартамент сообщал, что международная коалиция во главе с США решила завершить военную миссию в Ираке.

Барзани принял посла Швейцарии

В понедельник, 28 октября, лидер "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани заявил о важности усилий по укреплению отношений между Курдистаном и Швейцарией в различных секторах.

Во время встречи с послом Швейцарии в Ираке Даниэлем Ханной в своей резиденции в Салахадине, президент ДПК поздравил гостя с открытием посольства Швейцарии в Ираке и началом работы в должности нового посла. "Курдский народ испытывает особое уважение к швейцарскому народу и правительству, и надеется на расширение двусторонних отношений, особенно в сфере экономической инфраструктуры и здравоохранения", — отметил лидер ДПК.

"Со своей стороны, посол Швейцарии высоко оценил "историческую роль" Барзани в политической жизни Ирака и Курдистана и поздравил его с успешным про-

ведением парламентских выборов. Посол выразил удовлетворение мирным и упорядоченным проведением голосования, назвав его значительным достижением для народа Курдистана и демократического процесса", — говорится в заявлении.

Говоря о парламентских выбо-

рах, Барзани отдал должное народу Курдистана за стабильность и эффективную организацию процесса, а также изложил правовые процедуры для периода после выборов.

В ходе обсуждения также были затронуты последние политические события в Ираке и регионе.

Объявлены окончательные результаты выборов в парламент Курдистана: ДПК лидирует

30 октября Высшая Независимая Избирательная комиссия Ирака (ИНЕС) объявила окончательные результаты шестых парламентских выборов в Курдистане, показав уровень явки, превышающий 72%.

На пресс-конференции в Эрбиле глава комиссии судья Омар Ахмед Мохаммед заявил, что комиссия реализовала ряд мер для обеспечения честности выборов в безопасной обстановке, подчеркнув: "Мы усердно работали, чтобы выполнить эту национальную задачу".

Голосование и надзор

В выборах в Курдистане приняли участие 41 000 избирательных работников, а также 43 наблюдателя от политических партий и объединений под надзором 1 800 международных наблюдателей и 10 местных наблюдателей.

Результаты выборов

Согласно объявленным результатам, общее количество мест в Сулеймании составляет 38. "Патриотический союз Курдистана" (ПСК) занял первое место с 15 местами, за ним следует "Движение нового поколения" с восемью местами.

"Демократическая партия Курдистана" (ДПК) заняла третье место с тремя местами, разделив их с "Исламским союзом Курдистана" (ИСК), который также получил три места. "Группа справедливости" получила два места, коалиция "Позиция" получила два места, "Народный фронт" получил одно место, "Курдский альянс" получил одно место, в то время как группы меньшинств в совокупности получили два места.

В Дохуке всего 25 мест, из которых ДПК получила 18, "Движение нового поколения" — два, а ИСК — два. ПСК, "Группа справедли-

вости", коалиция "Позиция" и местами, "Группа справедливо-

"Народный фронт" получили по сти" — шестое с тремя местами,

одному месту.

В Эрбиле общее количество мест составляет 34. ДПК получила 17 мест, ПСК получила шесть, "Движение нового поколения" — пять, "Исламский союз Курдистана" получил одно, как и "Группа справедливости", коалиция "Позиция", "Народный фронт" — по одному месту.

В Халабдже три места: одно для ПСК, одно для ИСК и одно для ДПК.

Окончательные результаты и апелляции

Во время конференции глава комиссии повторил, что эти результаты являются окончательными, но политическим партиям и образованиям можно подавать апелляции в течение трех дней.

На основании окончательных результатов ДПК вышла вперед с 39 местами, за ней следует ПСК с 23 местами. "Движение нового поколения" заняло третье место с 15 местами, в то время как ИСК занял четвертое место с семью местами. Коалиция "Позиция" заняла пятое место с четырьмя

"Народный фронт" — седьмое с двумя местами, "Горан" — восьмое с одним местом, а "Курдский альянс" — девятое с одним местом.

20 октября ИНЕС открыла 1622 избирательных участка для имеющих право голоса жителей курдского региона, с общим числом избирателей, имеющих право голоса, 2 683 618 из 2 899 578 зарегистрированных избирателей.

Комиссия объявила, что 97% избирателей в специальном голосовании, включая 215 960 членов пешмерга и внутренних сил безопасности, приняли участие, подтвердив, что процесс прошел гладко, без сообщений о существенных нарушениях.

В общей сложности 1091 кандидат обоих полов боролись за 100 мест в парламенте Курдистана, пять из которых зарезервированы для групп меньшинств. Это число было сокращено с 11 мест по решению Федерального верховного суда, высшего судебного органа Ирака.

ДИПЛОМАТ

№ 40 (600) 25 - 31 октябрь 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Барзани и Аль-Хаким обсудили изменения на Ближнем Востоке

Во вторник, 29 октября, курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистан" (ДПК) встретился с Аммаром Аль-Хакимом, лидером иракского "Национального движения мудрости" ("Аль-Хикма"), чтобы обсудить политические изменения на Ближнем Востоке.

Согласно заявлению офиса Барзани, в начале встречи Аль-Хаким поздравил Барзани и народ Курдистана с успехом шестых выборов в парламент Курдистана, состоявшихся 20 октября, назвав это "важным достижением".

Лидеры обменялись мнениями о политической ситуации в Ираке, отношениях между Курдистаном и Ираком, а также о последних политических событиях и событиях в сфере безопасности в регионе, подчеркнув "необходимость поддержания стабильности в Ираке".

Генштаб Израиля предупредил об ответном ударе в случае новой атаки Ирана

Израиль в случае нового нападения со стороны Ирана ударит в ответ по целям, которые пока не атаковал, задействовав возможности, которые ранее не применял. Об этом заявил начальник Генерального штаба Армии обороны Израиля Герци Халеви во время посещения базы ВВС Рамон.

"Если Иран совершит ошибку и осуществит еще один ракетный обстрел Израиля, мы снова будем знать, как добраться до Ирана и, используя возможности, к которым не прибегли в предыдущий раз, нанести очень сильный удар как по их (иранцев - прим. ТАСС) возможностям, так и по целям, которые мы пока отложили", - сказал он. Высказывания главы Генштаба распространила армейская пресс-служба.

Халеви отметил, что израильские военные отложили удары по ряду объектов в Иране "по очень простой причине", которая, по его словам, состоит в понимании того, что, "возможно, придется сделать это (ответить на новую атаку - прим. ТАСС) снова". "Это событие

еще не закончилось, мы все еще в его эпицентре", - добавил он.

Начальник Генштаба подчеркнул, обращаясь к военнослужащим на авиабазе, что израильская армия находится "в состоянии высокой готовности на всех фронтах". "Мы действуем в Ливане, в Газе, боремся с терроризмом на Западном берегу реки Иордан и на других отдаленных аренах", - указал он.

26 октября армия Израиля сообщила о нанесении ударов по военным объектам на территории Ирана в ответ на "многочисленные непрерывные атаки". Согласно заявлению иранских сил противовоздушной обороны, нападению подверглись

военные объекты в провинциях Илам, Тегеран и Хузестан, но ущерб носит ограниченный характер.

1 октября Иран нанес массированный ракетный удар по Израилю. Корпус стражей исламской революции (элитные части ВС) заявил, что атака стала ответом на убийство главы политбюро радикального палестинского движения ХАМАС Исмаила Хании и генерального секретаря ливанской шиитской организации "Хезболлах" Хасана Насруллы. Согласно данным израильской армии, в сторону еврейского государства было выпущено около 180 ракет, большую их часть удалось перехватить.

Президент Барзани принял депутата Аль-Самарраи

В среду, 30 октября, президент Курдистана Нечирван Барзани встретился с Мутанной Аль-Самарраи, иракским

депутатом и главой парламентского блока "Аль-Азм".

Согласно заявлению администрации президента Курдистана, "г-н Аль-Самарраи поздравил президента Нечирвана Барзани с успешным проведением парламентских выборов в Курдистане".

Сообщается, что в ходе встречи стороны признали важность постоянного диалога между Эрбилем и Багдадом в решении всех вопросов. "Они согласились, что решение этих вопросов выгодно для всего Ирака и способствует стабильности всей страны".

На встрече также было подтверждено "политическое сотрудничество и необходимость для Ирака избегать вовлечения в конфликты на Ближнем Востоке", - говорится в заявлении.

Лидер ПСК заявил о готовности к переговорам о формировании нового правительства

30 октября лидер партии "Патриотический союз Курдистана" (ПСК) Бафель Талабани объявил о готовности вступить в переговоры о формировании нового правительства в регионе Курдистан. Выступая на панельной дискуссии на форуме Института исследований Ближнего Востока (MERI) в Эрбиле,

столице Иракского Курдистана, он заявил, что "условия благоприятны для осуществления изменений в регионе Курдистан".

"Мы никогда не будем в оппозиции. Крайне важно, чтобы все партии участвовали в политическом процессе", - подчеркнул Талабани. Что касается формирования нового правительства, он сказал: "Мы готовы вести переговоры со всеми сторонами, но в новом ином подходе, который выходит за рамки прошлых методов". Лидер ПСК выразил желание сформировать новое правительство как можно скорее, подчеркнув необходимость "восстановить доверие граждан к институтам Курдистана. Мы уже не в 1990-х годах, и следующее правительство должно оставаться свободным от партийного влияния". ПСК стала второй по величине политической фракцией на шестых парламентских выборах Курдистана, получив в общей сложности 23 места после "Демократической партии Курдистана" (ДПК), которая лидировала с 39 местами. Высшая Независимая избирательная комиссия Ирака (ИИНС) объявила окончательные результаты в среду, показав сильные результаты ПСК, особенно в Сулеймани, где она получила большинство - 15 из 38 мест, выделенных для провинции. ПСК также получила шесть мест в Эрбиле и одно в Халабдже. В Дохуке, где традиционно доминирует ДПК, ПСК получила одно место из 25.

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soçaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur. e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filiali

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500